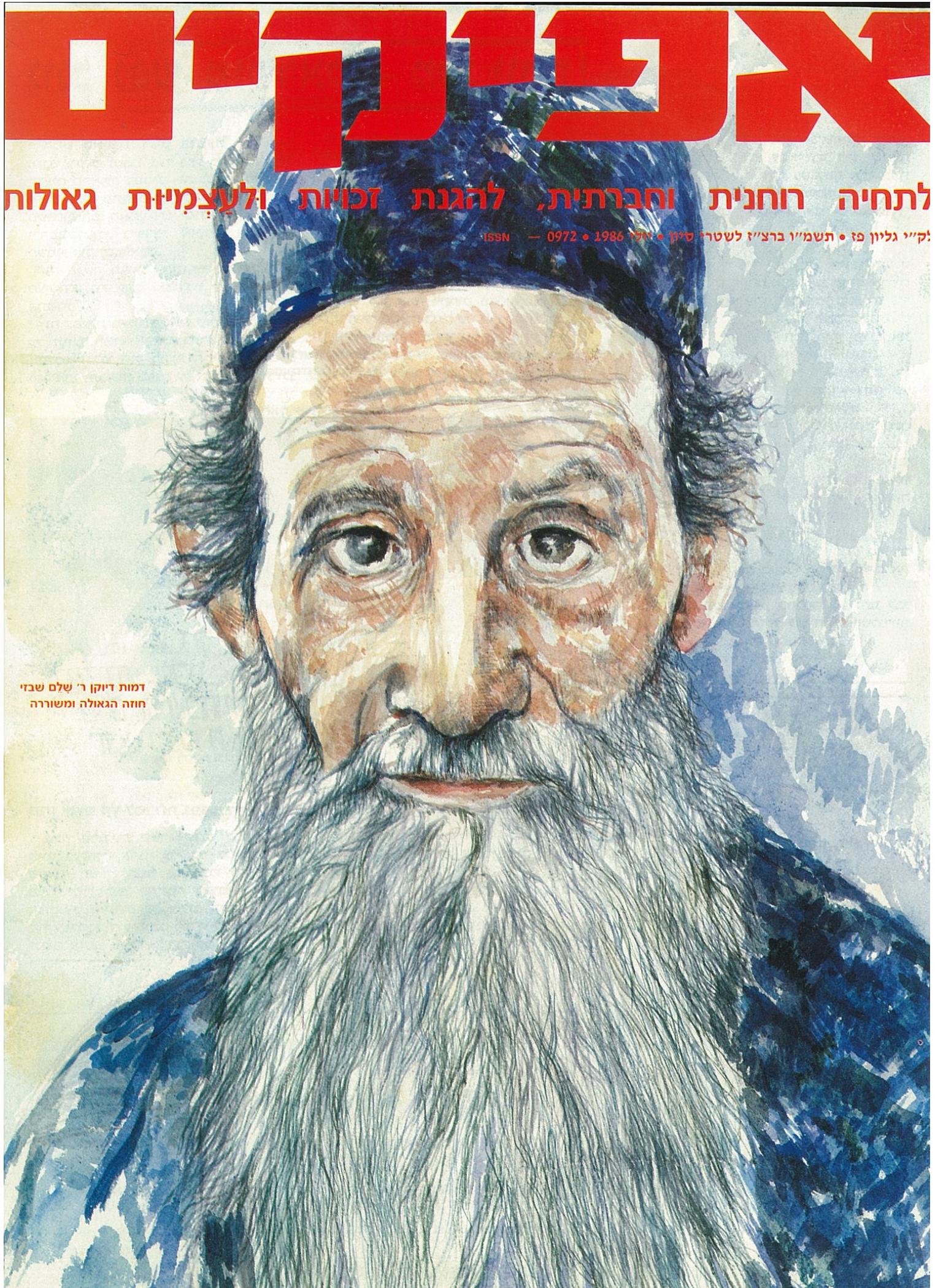

אנטישמיים

לתחיה רוחנית וחברתית, להגנת זכויות ולעצמאות גאולה

ק"י גליון בז • תשמ"ו ברצ"ז לשטרוי סיון • יולי 1986 • 0972 — מס' 155

דמות דיוקן ר' שלם שבדי
חויה הగואלה ומשוררה

גונב נפש מישראל – מות יומת!

כלום קשוו כולם קשר של שתיקה, כאשר מדובר בבני עדה צנעה ישנת דרכן, נאמנה למדינה ולערכיה הנוגעת בסובלנות ובסובלנות אין כך אפשרי כלפי מעניה ומדכאיה? העם הדומם יוקיע את הצבעים והמתחסים דים והם ייראו בעיני כל כדמות עולבות ונובות.

בכ"ג בסיוון ש"ז (30.6.86) ארגנה הוועדה הצבורית כנוס מחאה וזעקה של עשרה אלפי נפש שנחרו בהמניהם אל היכל הספורט ביד אליהו. באי הכנסות הזהירו שאם לא תקם עדת חקירה משפטית, יהודוי תימן יחריפו את מבוקם בפועלות שתומאותיהם מי ישרון. על הגורמים הממלכתיים ובראשם המשלה לתבין, כי הפשע הנורא הזה של חטיפת ילדים – לא יכפר ולא יסלח!

תוורתנו הקדושה גוזרת על גנבת אדם העונש החמור ביותר. בידי הוועדה הצבורית נוצר חומר רב מאד על הפשעים החמורים שנעשו לייחודי תימן, הוא עלול להעמיד בغمוד הקלוון גורמים רבים בחברה בישראל ולכך טוב תעשה הממשלתית לדי תימן תחקר ומיד – והצדק יעשה יראאה.

טרגדיות אלו מלות את בעלי תימן בכל עת

ובכל רגע בחיקם בארץ ומציאותם להם את

מועד עליהם לארץ כסופיהם.

יהודוי תימן נחשוי החלטה לא לחתן כל

גורם שהוא להשתיק או לティיח את הטרגדיות

שעלולו להם בעלותם ארחה. (ידה)

**קורא יקר!
שלם את דמי המנווי
לאפיקים
אפיקים שלך ושבליך!**

גליון אפיקים זה המוקדש לשירות שבי, יצא בסיוון המרכז לשילוב מורשת יהדות המזרח במשרד החינוך והתרבות.

עדויות מזועזות על אשר עוללו אנשי בני עוללה לייחודי תימן בארץ כספר, ואין אנו הועדה הצבורית תובעת מן המשלה ומן הגורמים הממלכתיים והציבוריים הקמות ועדת חקירה ממלכתית שתחקור מה עלה בגורלם של 599 ילדים תימן החטופים ותמצה את הדין עם אותם פושעים, אנשי זדון ורשע.

היכן הם המתחדים והצבעים שהריעו על מוניותם בשל צבירה ושתילה?

היכן הם אנשי "החוק והצדקה" התובעים עתה ועדת חקירה בגלל שני מרצחים!?

היכן צוחותיהם הרמות של ההומניסטים ל민יהם הטוענים לאפוטרופוסות על זכויות הארץ, על שלטונו החוק, על שוויון בפניו ולבול שוויון זכויות?!

חמש מאות תשעים ותשעה ידי תימן גנבו וחלקם נמכרו بعد בצע כסף, ואין אנו יודעים מה עלה בגורלם. זה לעלה משלשים וחמש שנים מעתה ומתייסרים הוריהם ובני משפחותיהם האומללים והחברה "הארורה" ו"המתקדמת" בישראל אוטמת את אָזְנָה משמעו עיקתם וכאבם.

זה מעשה מזועז שהיה צריך לגוזל שנייה

מעיניהם של בעלי המצחון ובעלי היושר היהודי.

זה לעלה מעשרים שנה שאפיקים מתրיע על הזועה הנוראה הזאת ודורש ועדת חקירה ממלכתית לפי חוק ועדות חקירה התשכ"ח, וקריאתו ותביעתו נופלת על אזנים ערולות ולבוטם.

**ישעה עצך
במדינת ישראל
עם הנשפות
האונגליות.**

צלמה: טליה חייד – תבורך!

היכן אוטם "נבחרי העם" הקופצים תמיד בראש להראות שהם לוחמים נגד הגזענות בישראל? מודיעו אינם ממשיעים קולם ברמה עליון חטיפת ילדי תימן? והלא אנו רואים אותם ושומעים אותם יום יום בכלי התקשורות האלקטרונית והכתבה מניחים את חזיהם בגבורה.

מתי יושם קץ לסלולות נגעי החטיפות?

שלש טראדיות קשות נגרמו לבני יהוד תימן בעלותם ארצת ע"י בילעב בשנים תש"ט – תש"י: רכש רב ודברי ערך נלקחו מעליי "על כנפי נשרים" במ谋מה, נכסיהם הרוחניים היקרים של עולים אלה – ספרי קודש וכתבי ייד עתיקים נשדדו ונמכרו ומאות ילדים נחטפו מידי אמהותיהם. בידי הוועדה הצבורית לגלי ידי תימן הנדרים מצויות

**ממשלה ישראל!!
אייפה "יוסלה" של 599
ילדים תימן הנעדרים?
תוקם ועדת חקירה ממלכתית!!**

אפיקים

גליון פז

שנת העשרים ואחת

סיוון — תשמ"ו

יולי — 1986

דמי מני — 10 ש"ח

מן התוכן:

♦ רב שלם שבדי קויים לדמותו
הזהה עמי

♦ שירותו הלאומי של שבדי

ד"ר יוסף טובי

♦ לתולדות הרשב"ז
האדם והמשורר של מידינה

♦ נשאי האראשת הרוחנית
של יהדות תימן
יוסף דוחיה הלי

♦ הרשב"ז:
תולדותיו ויצירתו
נמרוד לוי

♦ שבתו עיון בשירות שבדי
יוסף דיש

♦ יהדות תימן

משה קהתי

♦ סקירת ספרות
רצון הלי

♦ הספרות לאן?
משה בן יוסף

♦ התפתחות ההשכלה
בקרוב היהודי עירק

יוסף מאיר

♦ היהודים והמלך בתימן
נסים בנימין גמליאל

♦ הפן الآخر של כלובוטק
יוסף דוחיה הלי

♦ מרכז קהלתי בבני ע"ש
אבי שירה

♦ "לחים"
ניל ציריה

♦ חדשות הל"ה
סופרנו

♦ עליה בתימן
פנחס פרה

למורה ורב ועתרת

צייך קקדש בגלת הפטורת

אפש שללים בספירת התפארת

איש הפעימות והפעיגאל

מורנו ורבנו יצחק שבטי אל

בקבלך תאך יקיר

تل-אביב העיר

בעתרת ברכות

אפיקים

בדoor אחרון מוצאים אנו שוב את עצמנו מתרפקים על דמות המשורר

הלאומי ר' שלם שבדי זע"א.

שוב מתרפקים אנו על דלתו שירותו ומבקשים מהסה.

כבר בדור אחד משמשת שירותו בית מחסה לצמאי האור, ליתומי הדור.

וזהו כי שעה שמחפשים אנו את אבא שלם שבדי, מחפשים אנו את

עצמנו, את זהותנו, שכן השבדי היה למושג מופשט של כולם, ודמות דיוקנו

— בבואת כולנו. (אזכורים נדירים בדור השלישי, בדור הרביעי, בדור החמישי)

עד עתنا שרנו אותן וחדינו בו בהגיגנו. דמותו צלמו וצדקה מול עינינו מבעד

למימה הזכים של שירותו.

עתה, בשלוש מאות שנה לה' המשורר מבקשים אנו לקרכנו אליהם בחבי

אהבתנו, לתארו במשיכות קולמוס, לקבוע סיגי קבום לחחות פניו.

אייה הציר פאקן אשר יטיב לחקוק את דמות דיוקנו; אייה אףן המכחול

אשר ילכוד את האור אשר למקבעינו.

אפיקים

יובל עיי' עמותת אפיקים — לתחיה רוחנית וחברתית

המערכת:

יונה ד' הלי

ישע זנדאני

יעקב אלנזר

נסים בנימין גמליאל

רצון הלי

משולם בשראי

דניאל בשראי

ד"ר יוסף טובי

שמעה זרמתי-עצתה

עורך: יוסף דוחיה הלי

מצחיר: עובדיה עיני

טובה סולמי

רשות הדפסה: יאיר מדאלה

כתובת המערכת: רח' קרני 21 רמת-אביב, תל-אביב

מספר: 69025 ת"ד 17172, טל-אביב 03-414611 ; 03-7519505

תמונה השער: דיוקן הרב המשורר ר' שלם שבדי ציל' פרי מכחולו

של הצייר איתמר סיאני

שנה מ-1986

בתים אלה המובאים בלשון יחיד כורכים את כיסופי היחיד לגאולה עם כיסופי הכלל, ובאותה מידה שנותן לפרשם עד הפשט, ניתן לפרושם עד הסימבוליקה הקבילתית: יחיד ורבים, מציאות ועל-מציאות פתוחים זה בזה ללא כל אפשרות להפריד ביניהם. חווית הגזלה היא נוראה: האיש הגולח חש עצמו במלכודת של בזה טובענית, הרוגלים צולות והגוף שוקע במצולחה. חוויה זו של הטובע מובעת גם בפתחתו של שיר אחר:

"*איומה הקשי, שבטי הגומי מקצולחה.*"

עליתו של הגולח — הטובע מיוון המצולה הגלותית תלויה בחסמיים, ולפיכך הוא שותה חפתחו לפני בורה עולם: "לו יש רשות לי גזלה אטמברה", עליה לא ייש תכלית רוחנית — "עללה אטחברה" — לדבקות מוחלטת עם השכינה. על אדרמת הקודש יגעו קשיי האהבה להתחברות בין האהובים.

התנוועה המובעת בשיר היא עמוקים כלפי מעלה, והכוח המניע הוא רגש האהבה, האהבה במובנה הנאצל, ומכוונה מקבלות מלות השיר רוממות ושבג.

ניתן אףוא לומר על שני בתיה הפתוחה של השיר "אהבת הדסה" שהן משקפות את שירות שבוי בולח, בבחינת טיפה אחת מן הים המשקפת את הים כולם.

שכלִי וּנְפֵשִׁי יִהְמֹו בְּלִילָה, עֲוָלִים בְּצַחַלָה

בקדושת האיש שבוי ותוור מהשנתו נתקדשה שרית האהבה והיתה לך רבקת אש שעליה דאתה נשאו אל מרחבי האין סוף. כמוות כיודות תימן כולה מעולם לא השלים עם המציאות הגלותית, והריהו מקיים שתי מראות חיים במציאותונות שונות: שעה שהגוף טבוע בכל כורחו במצולות הגולח, נפשו תמיד עורקתו למקום חיותה האמתי — ציון או לעולם האצלות. בלילה בלילה, מתוך חשת הגולות וחוי החומר, מזנקת הנפש למרומים:

שכלִי וּנְפֵשִׁי יִהְמֹו בְּלִילָה / עֲוָלִים בְּצַחַלָה
עת יִשְׁנֶה הַגּוֹן וְהָוָה מְמֻלָּא / גָּגָן וְתַלְפָה.

(שכלִי ונְפֵשִׁי)

הינו החובבים שהגוף ממולא מאכל ומשתה, אך לא — המשורר מעמידנו מיד על טענותו: הגוף ממולא "יגון ותפללה". לפיכך עולה רוחנו למדורים כדי להתגעג מגזון החיים ומתפקידו המעשים. שעת הלילה היא שעה של מין דין וחשבון לפני הבורא (עמ"י) וזה באשיות המשורר היהת תמיד צב, וא, וכן מוצאתה הנפש תיקון לעצמה. אישיות המשורר היהת תמיד בתהיליך של עלייה והטהרות מתמדת, ועובדה זו נכרת היבט במושיבי המשורר שהם דומיננטיים לא רק בשירות הנפש שלג אלא בשירים וביטים אחרים (וראה להלן).

(אשיות)

יִשְׂנַתִּי רַעַב, נְגַעַתִּי בִּשְׁיר זָה

בחיים המעשימים מצא ר' שלם שבוי מפלט בעולמה של השירה. כאן באו לידי ביטוי דוחב ידיוטוי, עדינות הרגש שלו, עוצמת הביטוי וגוניותו הרוחנית. בשירותו הגיב כסיסמו גורף לא רק על רודורי הזמן אלא בעיקר על המיתת הנפש וערוגתה, כבעל רב בקש במיזח נפעם המשורר בהימה תמידית שלא היה לו מנוח ממנה, וככל שగבורו מעינותו רוחו הלבכו שיריו ונתרבו והגיבו למאות, ויש אומרים לאלפים. באחד משיריו מuid על כך המשורר ואומר למשולם יודו:

מְרוּבֵין שְׁאָלוֹת שְׁלָום ?דִּין / וְשִׁקְרֵיו לֹא יַכְלִין הַפְּרוֹת

(אהובי אין)

שאלות בחכמה התורה ודרכי פיתוי ממלאים את עולמו של המשורר, וככל שהוא מתעמק בהם, גובר צמאנו יותר ויותר. נפשו עמלת תמיד בדברי תורה וברזון טמירין, ולבו בער תמיד באש קודש והיה ל"סיר רותח". תמיד הרגש צורך בקורבותם של חכמי התורה, הם "נובני הלחש" שכוחם להשקי את לבו הנער:

אנָה אַבְקָשׁ אִישׁ בְּזֹן לְחַשׁ וְצִיר / ?פִּגְחַת לְבִי שָׁהָוָה קָסִיר רַוְתָם
גַּם בְּשַׁתְהַשְׁנָה לֹא מֵצָא מַרְגּוֹעַ, וּבְכַחֲבוֹת שְׁבָרָאשׁ שִׁירׁו "דוֹד
בְּחִלּוֹם יִנְחִינִי" הוּא מַשְׁגָּר לְנוֹחָלִי. שירותו עדות נדרה על מצבו החומרי והנפשי:

"*יִשְׂנַתִּי רַעַב, נְגַעַתִּי בִּשְׁיר זָה*"

רַבִּי שָׁלֵם שָׁבֵץ

קויים לדמותו הרוחנית

מאט יהודה עמיר

מבחן של שירות הוא בתפישת מקומה במצוות הלאומית וביכולתה לתפוס מקום של כבוד בגונז האוצרות הרוחניות של עם.

שירה אינה יכולה להציג לה יד בקרע חייו של עם אלא אם כן היא מצליחה לתת ביטוי عمוק ואמתי לרוחם להשפי על חייה ההיסטוריים. אומה צריכה כריכה למאורות של ממש כדי להיות נאותה מוארם ולכון את זמנה על פיהם.

כזאת היא שירותו של רבי שלם שבז. במרוצת שלושים-מאות השנים מאז יצירתו — לא זו בלבד שלא נחלש תפופה, אלא נראתה שהיא מחזקת כוח שטפה ונעשה מישורתה של עדת אחת בישראל לשירותם ישראל כלו. סודה של שירות שבוי בכם שהיא יונקת כוח חייתה מן המקורות המקודשים של עם ישראל, מושכת שפּע ברכתה ממשי שמים העליונים, ורוקמת את חזיותויה במתוכנות כיסופיה של האומה לגאולה שלמה.

איש דל אשר בער בלבבו אש סנה

בשירותו מתגלת הרוש"ש כאישיות של ענק הרוח, בעל עצמה של רגש אשר בעין רוחו חבק עולם ומילו. נשמרתו נחמוغو נשומותיהם של כל גולי תימן וקהל כולם בקע משירותו. הוא מתגלת כתמצית היהודית התהמני על מעלותיו ומדורותיו, על גורלו המר ותהפוכות חייו. גלות ודלות, גוררות ונדרותם, חיים של תורה ומוסריות נעה, יסודותים לגאולה ותפלת להחשת הקץ — כל אלה היו מנת חלקה של יהדות תימן, וזה היה גם גורל חייו של המשורר רבי שלם. כאשר הוא שר על ענות חייו, הוא מתנה את מר גורלה של עדתו כולה; וכן הוא מעד באחד משיריו:

בתקון קָבָבוּ נְפֵשִׁי וְשְׁכָלִי / וְזַפְרָתִי עֲתָה קָשׁ תְּרִוקָה

(איומה את פני דודן)

עדת-קדש זו, שהיא תרומת העמים, מובדלת ומופרשת מכל גוי, הייתה דלה בגופה ומויסרת תהא אדוניים קשים ואכזריים, אך בנפשה בערה אש הקודש של תורה ומצוות.

זויה היה הраб שלם שבז' בצעומו: איש דל שבkowski התפרנס מלאלכת האריגה, ולא פעם נזקק לחסדייהם של בני משפחות ונדיבים אחרים, אלם דלוותיו החומרית לא מנעה ממנה להגוט בכל ענפי התורה ולקנות לו רוחה בשדה הפלוסופיה והמדע שהו מוכולים בימיו. בלבד ר' שלם בערה התשוקה להעתולות במלעות הקדרה, וכשהלהבכת היהת נפשו נסכת אל-על בנסיכון להתחבר אל "הגברת" אהובת נפשו, היא "הדים" "עלת החן" המסללת את דמותה הרוחנית של הכנסת ישראל — נשמת האומה היהודית. בעיצומן של סערות הנפש היה פורצת מלבו לבת אש הקודש — שירותו הבוערת באש הסנה:

אל המרוםם על תהלה עגנה / איש דל אשר בער בלבבו אש סנה

לקרנאת גברת תעלה נפשי בלילה / עת ירדקה גופי בשינה יהנה
(אל המרוםם)

לו יש רשות לי גזלה אטחברה

אכן, מוקד היה לבו לא-תמיד של כיסופין טמירין לגאולה הנפש מהגוף ולגאולת האומה מכל הגולות. את התפללה לגאולה נושא המשורר בשם האהבה — בשם הקשר הנצחי שבין ישראל לבן אביהם שבשמיים.

אהבת הדסה על לבבי נקשה / ואני בתוכך גולה פָּעָמִים צוללים.

לו יש רשות לי גזלה אטחברה / תוכך שערץ ציון אשר הם נחללים.

שירתו הלאומית של רביעי שלום שבזי

מאת ד"ר יוסף טובי

כדי לחזק רוחם של בני הגולה הנדקיים, ובמ' ייחד מלחמותו נגד אבן עלאן, המכשף והקוסם המוסלמי, צורר היהודים, רושם זה מתחזק ומתחמש אף ממצאים אורתנאיים הנחשפים והולכים בעשרות השנים האחרונות בכתבייד
שהיו גנוים במשך מאות שנים.

אך, לא בכך ייחודה של שבוי מאשים שונים שעדמו בהנחת הקהילות היהודית בתימן באוטה תקופה סוערת, כגון ר' חייא הלווי, אביה הקדמון של משפחת אלשיך שהייתה הדין של קהילת צנעא, או ר' שלמה נקאש, נשיאה של קהילה זו. ייחודה של האיש שאנו עוסקים בו הוא בהיותו משורר, שנחן בטיוו לוגש בני-דורתו שבתימן ולחוויתיהם ביצירות נצחות ובחיי-נסבחות.

מן המפורסמות הוא, כי משפחת משתא
משופעת היהתה במשוררים, בינויהם ר' יוסף בן
ישראל, שהוא מייסודה של האסכולה השבוזית
בשירת תימן. באוירזה זו של יצירה פיתוחית
נולד וחיה ר' שלום שבזי. כבר ביום נעוריו החל
למושך בעט המשוררים, אך השונה מן המקובל
בשירת תימן, עיקר ענייניו בשירתו היה בחוויות
הפרט שלו. מצבו הכלכלי הדוחק, הצורן לנדוד
על פתחיהם של נדיבים, הרודיפה אחר החכמה,
כל אלו עולמים מתוך שירתו בתקופת חייו
הראשונה. השירה הייתה לו הכלוי הרוחוני
העיקרי ליצוק בו את הגיגי רוחו וסערת נפשו
בדוארכם ובירויו.

ואולם, שהठבגר ונכנס לגל העמידה
ומשהחל לעמוד על גורלה של כנסת ישראל
שבתיימן הנידחת על ידי קני האיסלאם החשוי
כימ' מabit מדרשם של הזידים והשאפעים,
החל לשנות את טומו ואות סגנון שירתו. נראה
שלא היה זה משבר פתאומי, אלא תהליך
שנמשך פרק זמן מסויים, אך בסופו של דבר,
הוקדשה שירותו כולה לעם ישראל. שבז' הפרט
נעלם בה החלותין, ואין הוא ניכר בה אלא
בחתימת שמו בראשי השירים, בסופם או
בראשי הบทים שבhem. שבז' נעשה למסורת
המובהך של גולת תימן, וכמעט כל מאורע
מאירועות היה עולה זכרו בשירתו, עד כי היא
מהוות אחד המקורות ההיסטוריים החשובים
ביותר להכרת תולדות יהודיה תימן במאה
השבוע-עשרה. שבז' הייתה משורר במלוא
משמעותה של המלה, במובן זה שהשירה הייתה
האמצעי הבלתי נמנע לביטוי העצמי,
ושהרבבה לכטוב שירים אולי יותר מכל משורר
יהודיה אחר בימי הביניים, הפנה מעתה את
יצירותו כולה לאפיק הלאומית-המישיחית-הדתית. כך
למשל, דמות האשה בשירתו, ש מבחינה ספרותית
נית גרידא יש למזוע בעיצובה השפעתה של
שירת ספרד, שיר השירים והמדרש, דמות זו
מקפלת בחוכה על דרך האליגוריה את כנסת
ישראל, את החכמה והחזרה ואת ארץ ישראל,
כפי שאפשר להיווכח דרך משל משירו "אהבת
הדות על לבב". אלו הנושאים שהעתיקו אותו
בתקופה יצירתו העיקרית והם שבנה עליהם
שירתו.

המאירועות המשעריות ועו"ז הרשות הם שהביי
או"ה לריבוי עזום של שירה, על פי האגדה
כמנין הוד, וכבריו בשיו"ז אהוב איך יסוד
תשאל תhalb'ה: מוכבים שאלות שלום יידיך

מהונך מַחְקָרִי בספרות המוסלמית של תימן
נווכחתי לדעת, כי דמות אחת בלבד מאישיה של
היהדות תימן זכתה להתייחסות מפורשת בכתב-
ביבם של חכמי תימן המוסלמים, זו דמותו של
ר' שלום שבוי. למדך, שאמנם יש בו ממשורר
מושפלא זה, כדי לבטא אמונה את רוחה, את
חמצאים ושמחות של הדרום תימן.

התשובה לשאלת נשאלה לעיל, הפטרון להבנת השפעתו העצומה של שבוי על יהדות תימן, נעצרים הן בדרכו ופעולתו של האיש בימי חייו ועוד יותר בפרי רוחו, בשירותו העצומה והרחבה.

שבוי ח' בתקופה שבה חלו תמורה מדיניות
חשובות בתימן. הוא נולד בשנת ש"ט (1619),
בעיזומו של המרד שהוללו האימאם התיימי
קאסם ובנו נגד השלטון התורכי. אביו, ר' יוסף
בן אביגיד, שאך הוא שלח ידו בשירה, סבל
קשה – יחד עם רבים אחרים – מתקורת ידים
של השליטים התורכיים שהחלו לאבד עשתוננו-
תיהם בשל המרד העז. ב-1629 נכבשה צנעא
על ידי המורדים ומשחתת השליטים החדש
מבנה קאסם ביססה את שלטונו בתימן ואף
עליה בידה לגרש כליל את התורכיים מתימן ב-
1635. יחסם של השליטים הזוידים, ובמיוחד
האימאם איסמאעיל אלמתווכל שעלה לשולטון
ב-1644, כלפי היהודים היה חמוץ למדרי, משום
שהיהודים נפחו ללא כל הצדקה, כמשמעותי
פעולה עם השלטון התורכי הקורם. ב-1666
החלו נפוצות בתימן השמועות על שבתי צבי
העתיד להגלוות כמשיח ולהביא את הגאולה.
شمועות אלו נפלו על אוזן כרואה ועל לב וגיש
בתימן, כולל שבוי עצמו שבאחד משיריו –
"בחולוםليلת החלמתי" (נדפס בספר, "עינויים
ב מגילות תימן", ירושלים, תש"ז), תיאר את
התהלהבות שאחזה את היהודי תימן בעקבות כך.
שייא הפעולות המשיחיות בתימן היה נשנה
ת"י"ז (1667), דבר שגורר תגובה נמרצת של
האימאם איסמאעיל בדמות גזירות העזרות
המפורסמת מאotta שנה וגזירות אחירות שבאו
בו אחר זו, עד שנגדשה הסאה בגירושם של
יהודי תימן אל מושע בשנת 1679 על ידי
האימאם אהמד אלמהדי, שירש את איסמאעיל

ר' שלום שבזי, שנפטר אחריו 1680, היה אם כן עד לכל אותם מאורעות קשים בחיה היהודי תימן ושותף מלא לחוויות העוזות ולמצוקות שהיו מנה חלקם. בכך למשפה נכבה בדורות תימן נטל חלק פעיל בחיה הקהילה. הרושם המתקבל מן האגדה שנוטה סבב דמותו, כמו שערם נגד שונאיין של ישראל וניצב בשער

משוררים רבים קמו לה ליהדות תימן במש

- כל דורות קיומה, מהם שנודעו לנו בשם,
- ומהם שאף שמותיהם נעלמו מאנתנו, או פרט
- לשם אין ידוע לנו דבר על אדרוייהם. ואולם
- יחיד ומיעוד בשרשראת ארוכה זו של משוררים
- הוא ר' שלום בן יוסף שכז'י למשפחה משתא,
- שחי במאה השבע-עשרה באיזור שרעב שב'
- רומ תימן. ייחודיות זו, שככל הנראה ניכרה עוד
- בימי ח'יו, הלהכה ונתגבשה במשק הדורות בתור
- דעתם ההיסטורית של בני תימן, עד שאין אתה
- יכול להפריד ביניהם לבין שירות תימן ולבין
- מהוותה תרבותית של יהדות זו.

המעין בתולדות יהדות תימן עמד ותויה מה הקנה לאוֹתָה דמוֹת מופלאת, שהאגודה סביבו הפקה להיוֹת מנכסי צאן ברזל של אוֹתָה יהודת, את עצמהה המרשימה, הרב-מנדרית, המאפיילה כמעט באופן מוחלט על כל מה שנוצר לפניו ולאחריו בתחום השיריה? ולא בתחום זה בלבד, אלא בכל תחום מתחומי ייצורתה הרוחנית של יהדות תימן. אין כל ספק, כי לאחר סיור התפילה והספר התורה, היה הדיוואן — קובץ השירים — הספר הנפוץ ביותר בקרב יהדות תימן. עובדה זו מוכחת לא כל עוררין מבדייקת אוסף כלשהו של כתבייד תימניים, כגון זה שבמכון בנדצבי בירושלים או בבית הספרים הלאומי והאוניברסיטאי, וכן באוספים פרטיטים שונים, ובאלפי העותקים של הדיואנים התימניים توفשת מקומ בראש שירותו של ר' שלום שבזי, עד כדי כך שהධיאנים כולם נקרו על שמו של משורר זה, כאשר לא היו מאות משוררים אחרים מרעלעדי

ועוד, שכלל הדמויות ההיסטוריות שפעלו במשן תולדותיה האורוכות של יהדות תימן, דמותו של שכזי היא היחידה שנטו סביבה עשרות רבות של אגדות, שהלךן הלא-מכובט יש רקע היסטורי אותנטי, אך הן מבטאות יותר את יחסם של בני תימן אל אותה דמות ומיצי' רוות את תולדותיה עוד קודם לידתו ועד לאחר מותו, על פי הדגמים המפורטים של אגדות קדושים היודיעות מן התרבות היהודית, כגון אלו העממיות ומפארות את דמוויותיהם של הארי"י הקדוש או הבשע"ט. ולא זו בלבד, אלא שבקרבו אותה קהילת יהודי תימן, שיחס אל פולחן הקדושים ואיפלו אל קבריו אבותה היה יחס פרוש ואך אידיש, בקרב אותה קהילה החפתחה מסורת של עליה לרגל לקברו של צדיק זה מכל רחבי תימן, כדי למצוא מזור ומרפא לפגעים ולמלחמות ותקוה וברכה לחשוכי בניים ולנזקים אחרים. ואיפלו מוסלמיים ייבחו והוקדו את ר' שלום שכזי ועל

נכון מרכז קהלי בبني עי"ש

מאת אבישי שילה

מר שלום כהן ראש המועצה המקומית גדרה ברך את ראש המועצה דוד שופר, חבר המועצה והאוחרים. הוא בריך את נציג מפעל הפיס וצביי המשודות שעשו דברים חשובים למען היישוב בי עי"ש, שהוא שכן וקרוב למושבה שלו גדרה. אנו חיים בסביבה חילוצית מגשימה הדגישה מר כהן, סביבה זו, שבה אנו חיים, ממנה הסתעפה והתפשה התחניות החלוציות ומוטולדות ההתיישבות בארץ צמחה וקמה המדינה היהודית. תקוות היא שמרכו פיס זה, שנתקף זה עתה יתנו סול לסתਪארת וישמש מוקד לתורה ועובדת ולעלכני הרוח של מושחת היהודות ימינו העשרה.

דוד שופר

ראש המועצה המקומית בני עי"ש, דוד שופר ברך את הבאים לחנוכת המרכז הקהלי בחום ובחמי מות. ראש המועצה הודה עמוק הלב למפעל הפיס ולנציגו מר אליעזר גורן על תרומותם החשובה לזרועותם של מוסדות אחרים. חנוכת מרכז הפיס הקהלי נערכה ביום א' כו באדר ב' ש"ז (6.4.86), בהשתתפות אישים חשובים ממשרדי הממשלה השוניים, נציגי מפעלי הפיס וכן רבני רחשי מועצת מקומית. הרחբ המוקומי שלום צוק נ"י פתח את המועד המכובד בהקראת שיר חנוכת הבית לדוד במבטא צח ובגנון עברו מוקרי לפיא מסורת יהודית תימן. לאחר מכן נשא דברי תורה מענינים ומאיפים מעניאן דיוינה וקסרים לכבוד המאורע. הרח בעמד בהמשך תבער על חשיבות מצות ישובה של ארץ ישראל שליחוי תימן מצטיינים בהפרחת נשמותיהם ובאהבתם הצורפה לארץ האבות. הרב קרא לתושבים האורחים הנכבדים לסייע, כל אחד כפי יכולתו, ולהחויט יד נאמנה ונדייה לפתחו בין עי"ש.

אחריו דבר נציג מפעל הפיס מר אליעזר גורן. בין יתר דבריו אמר: אנו שמחים מאד שמעוף הפיס הרח תרומה נכבד להקמת מרכז פיס קהלי בבני עי"ש. מרכז זה ישמש אבן שואבת ואכסניה לבני הנער להשלמת ידיעותיהם בתורתם החנוך והתרבות ולטפח מורשת אבות. תקוננו שהמורכו הזה שראינו מctrע אחרינו תשגה מאד לבני עי"ש ולישובים בסביבה.

מר יוסף דוחות-הלו עורך עתון "אפיקם" הביע את שמחתו על שוכת להשתתף במעמד של יישוב כזה השוכן על אדמותו לבטה, מומלא את חובתו הלאומית. הוא מקופה שהמורכו הקהלי הזה אינו אלא אתחלתא למפעלים נוספים שייכאו בעורף ה' בעקבותיו. מר דוחות-הלו סקר בקצרה את המורשת הרוחנית של יהדות תימן. מורשת זו היא דוגלה ושרירה ושרה משתרגים אל כדומות האמה. וראויה היא להיות לנחלתנו ולבניו לנו ולבניינו אחרינו ולכל בית ישראל. מורשת זו תעשיר ותaddir את תרבותינו ישראלי המתהדרת ותעשה אותה לתלפיות עולם, כי היא יונקת ממקרותיה הקדומות של האומה הישראלית העתיקה.

הנעה את המעם בד' אמונה וברוב תושיה מזכיר המועצה היהודית שאיר עיציו.

הישוב בני עי"ש נוסד בתקתו כמעברה. על יישוב זה עברו קשי קליטה ודולמים וצומס, אבל במרוצת הזמן התפתח לשוב קבע. יש זקור את החרציות וליגען הקשה של מתישבי המקום, יצאי תימן. משך שנים רבות התנהלו עניין המקום עי"ו ועד זמני שמויה עי"י הרשות המרכזית. תושבו התירועו ונאבקו קשות שיוכר ישובם כעיריה ותבחר לו מועצה מקומית בעלת יכולת וסמכות פעולה.

לפני שנים אחדות נשמעה סוף סוף זעקה מאבקם והוכר היישוב כעיריה שזכה היא למועצה מקומית בכחלה. הדבר קם והוא לשמהם הרבה של התושבים, בראשותו של הלוחם הנאמן מר דוד שופר אשר מאז נבר, הוא מנהל עניינה של העיריה בתבונת ובתושים ומצליך לגיס משאבים כספיים ואחרים לפתוח המקום לרוחות תושבי.

לאחרונה ווקם עיירה מרכז קהלי בסיווע מפעלי הפיס ומוסדות אחרים. חנוכת מרכז הפיס הקהלי נערכה ביום א' כו באדר ב' ש"ז (6.4.86), בהשתתפות אישים חשובים ממשרדי הממשלה השוניים, נציגי מפעלי הפיס וכן רבני רחשי מועצת מקומית. הרחוב המוקומי שלום צוק נ"י פתח את המועד המכובד בהקראת שיר חנוכת הבית לדוד במבטא צח ובגנון עברו מוקרי לפיא מסורת יהודית תימן. לאחר מכן נשא דברי תורה מענינים ומאיפים מעניאן דיוינה וקסרים לכבוד המאורע. הרח בעמד בהמשך תבער על חשיבות מצות ישובה של ארץ ישראל שליחוי תימן מצטיינים בהפרחת נשמותיהם ובאהבתם הצורפה לארץ האבות. הרב קרא לתושבים האורחים הנכבדים לסייע, כל אחד כפי יכולתו, ולהחויט יד נאמנה ונדייה לפתחו בין עי"ש.

אחריו דבר נציג מפעל הפיס מר אליעזר גורן. בין יתר דבריו אמר: אנו שמחים מאד שמעוף הפיס הרח תרומה נכבד להקמת מרכז פיס קהלי בבני עי"ש. מרכז זה ישמש אבן שואבת ואכסניה לבני הנער להשלמת ידיעותיהם בתורתם החנוך והתרבות ולטפח מורשת אבות. תקוננו שהמורכו הזה שראינו מctrע אחרינו תשגה מאד לבני עי"ש ולישובים בסביבה.

מר דב שיש, הממונה על מחוז המרכז במשרד הפנים ברך את המعتمد והביע שמחותיו שמאבקם של תושבי בני עי"ש להקמת מועצה מקומית נבחרת בראשות דוד שופר – הוכתר בהצלחה. הוא הבטיח שמשרד הפנים ינתן את ידו לפתח המועצה על התרבות והתרבותם. הוא ציין לשבח את מפעל הפיס על תרומתו החשובה להקמת בנין פיס קהלי במקום.

הגברת שושנה רוזן מהאגן הדתי במשרד החינוך נשאה ברכה קדשה לעושם ולמעשים. היא הביעה תקוותה שהמורכו הזה ישמש מוקד להגברת ערכי החינוך של אמוני שלומי ישראלי ותשירה בתוכו מורשת יהדות תימן לערוכה החנוכיים והרוחניים השרשיים.

בדבריו ברכתו בשבח האכנסיה ובשבח אנשי המקומות. הוא העלה על נס את מוסר העבודה הקפוא בתושבי העיירה. נאמנותם לתרבות וחירותם לעובדה הן מן המפוארות. חובה علينا למלוד את מורשתנו שהבאנו אותה עמו מותימן, לטפח ולהפיצה ברבים לנו ולבניינו וכל עם ישראל.

ושיריו לא יכולון הנירות. לא ייפלא איפוא, שירות שבוייתה מורה לפכים הפצועה של היהודי תימן כמי שלטונו של אלסמאעיל ואלמהדי אחמד, וועל ברכיה גדולו במקש שלוש מאות השנים מאז. ממנה שאבו תעוזמות עוז להוציא ולשאת במסורת ישראל, בתקווה לאולה שנזכרה פעם בפעם (1881) ואילך, עם שנודע להם על התקבצתו של עיריא באל-חיהclin לעליה לארץ האבות. משנת תרמ"א (1881) ואילך, עם שנודע להם על התקבצתו של עיריא באל-חיהclin לעליה לארץ האבות. משנת תרמ"א עד עיריא בעלות הגודלות לאחר קום המדינה בראשית שנות החמשים. שירותו היה מקובל על כל היהודים הרוחניים של יהודי תימן, כולל תלמידיו של הרב יחיא Kapoor שלא היה מחשידי הקבלה, אף ששירתו של שבוי מושפעת במורים טיבים ובתוכנים קבליים.

כאן, אכן איש וראיה שירתו היה מנכסי עליינו, אנו יוצאי תימן וצאצאיםם, להוות העם היהודי בארץ. כאן בROL של תרבות העם היהודי בארץ, החולצים באיסוף שירותו, בהוצאה לאור, בחקרותה ובנהנחתה לכלל עם ישראל, להפץ את הדרך לקיומה אל בינוי, אל הדור שתקיים בו תקנותנו: דור ידע אבותוי.

★

בנספח ברצוני להבייא דברים קצריים שהקדים אחד ממעתיקי הריאנים ("כי מכון בן-צבי 1511, דף 363ב"), הבאים להdagish את מדיה הלאומית של שירות שבוי ולהריך פרשנויות נלוות ומטולות.

עלם يا איה אלהים, אדי בנת פהים, און מא ראיות פיי דייאן אלשירות בליעו חביבי כיליל' לא תzin אנחנו דברי משק כמו שסבירו המין נים שאmins מאmins בדברי הקבלה. אלא שהஸורר, בין ר' שלום שבוי בין שאר המחב' רים שירות ותושבות, נצחה בהם רוח הקודש וראו כי רוב הארץ תימן אינם בעלי תורה ורוכב הולכים בנימוסי הגויים ושומעים דברי נבלות ודברי זנות בימי אידיהן ושמחוין ומשורין ומרקדין עם הנוגים ועם הנשים עד שבאי לידי עברה, כןו שראו החכמים הא', כגון רבינו שלום בן יוסף שבוי וחייביו שהיה בימי עמדו וחברו שירות בליעי כדי להבדיל עליהם ולקרב האומות והיתה כוונתם לעורר הקץ ולקרב הגאותה. וכל מה שזכרנו בלי חביב או דוד או קל' רמז למלך המשיח. ומתוך צער שהה מצטער אבא שלום בן יוסף שבוי על אריכות הגלות ועל רוב גורו[ת] שאומחה ע"י נזירים על ישראל היה מעור[ת] הקץ ומתפלל לפני הקב"ה אויל יזכה ובא הגואל בימי והיה מסדר השיר בתפלתו כאלו הם ב' אהובים שהם מתפוגג[ים] זה עם זה וכוונתו לעורר המשיח אויל גוניה השעה ונשלם הגלות.

ולא כתבתי זה אלא בשbill מי שאינו בקי בתורה לבב' כל' כל' ויאמר שם דברי משק ומיליצה. אבל מי שהוא ת'יה ת'יה התורה והמשיח והקבלה ודברי ר' של יספיקו לו. ודי למבין.

1. תרגום: ר' עוזה החכם, אם מבין אתה, כי כשתראה בדיאן השירות בלשון ערבית חביבי, יידי, מר ציון כהן, איש משרד העבודה והרווחה, עמד בדבורי ברכתו בשבח האכנסיה ובשבח אנשי המקומות. אל תהשח, חיליה וחס, כי הוא וכו'.

2. הכללה.

3. בלשון ערבית.

4. בלשון חביב או אהוב אל יידי.

5. שאומות העולם.

אחרים — נראה שהוא נחון גם בקול-ערב — חכמי הקהילות שהכירו בערכו היברו והוקירוהו, ומתחבר שירה שביניהם נמשכה ידידותם עמו גם לאחר מכן;¹⁰ שכן שלחו לו משיריהם והוא "ענה" להם בברבי שיר, כמו הג'.

לאחר סיכובי-הקרה זה, שערן שבוי בכפרי תימן ועיריה ולאחר שבגר דיין, חזר לכפריו נגיד אל בני משפטתו, והללו קירבו והגנו עליו.¹¹ אצלים כנראה, השתלים במלאת האירגה ואף השיאו אהת מבנותיהם, את חנה אלמשתאייה;¹² האריגה שרב תושבי דרום תימן היהודים עסקו בה והתפנסו ממנה, שימושה לו למקור מהיה לשפטתו. הוא היה מומחה באրיג מגווצת בצדדים, עד שירותים מסוימים הגויים במחוות הוגיוערו בהזמנותיהם. שכן הוא מתואן באחד משיריו: "כמעט לכלכם תהי אוזגת".¹³

מחלתו ומצוותיו

זקני מחוזו מספרים: "שותבי כפר נגיד אלוליד היו מראים למקרים את המורתך בו עבר שבוי במלאת האירגה. המורתך שהיה בניו במודר ההר היה נשען על צוק סלע ויורדים לחותו במדרגות אבן; בקידר הדромדי של המורתך היה קבוע אשנב זעיר מוארך שהיה מטל אלומת אוור קלוש אל הקיר שממול, שבתחתיו קבע שבוי שהיה את נול האירגה. עבדתו במשך שנים בתנאי תאוורה אפלולית זו גורמה להחלשת מאור עיניו, ביחס כהה עינו הימנית".¹⁴ סמכין לכך אנו מוצאים בשירו "האַת אַלְקָלִים יֵאַפְּיַ אַלְאַת",¹⁵ בו מתואנן שבוי על-DOB מצוקתו, דלוותו ומחלותו, ואומר בין השאר:

"צורי במן רעה נחני, חוספה באצל אני
ונזאה בלבבך גָּרְגָּשִׁי, אֲפָה אַלְמִי כוֹנִי,
גָּפְשִׁי גָּטְשִׁתִּי וְעַלְתִּי, תְּשַׁאֲלֵךְ מְלֻבָּשׂ וְפֶתֶת,
כִּי הָגָרִיה קָלָתָה / גַּם עַיְן מִימִי קָהָתָה"¹⁶ / חדס ותמים ראתה...
רק מְשָׁמְאֵל עֲזָבָתִי, ואני בָּרָא וְתָמָם, רַחֲם חִידָה הַגְּלָתָה,
וְלֹחֵךְ לְעַזְתִּי נְחָתָה".

בשירים אחרים מתואנן משורנו: "לו תְּשַׁאֲלֵי יְרַפֵּא מְחַלִּי..." ווד': "צור תְּרַפֵּא חָלֵי בַּתְּשֻׁבָּה..."¹⁷ לטעמה מתואנן שבוי על דלוותו וחלייו ברבים משיריו. והשאלה היא, מה היה מחלת זו שהפרעה לו לעבור והיתה הגורם לדלוותו? תשובה לכך מוצאים אנו בשירו: "הס יידי ר' זיכרני",¹⁸ בו נאמר:

"...זה רצון שוכן מועני, הוא מרפא החלאים,
כִּי יִשְׁקְּתִּי בָּאָרֶץ / חֹם וְקַיְרָע וְקַרְע / אֲשָׁאָלָה גָּוְדָר לְפִרְצָן
חָן וְשָׁלּוֹם גִּמְלָנִי, צָר אֲשָׁר הַמִּצְיָא מְזוֹאִים —
שם טְחֻול עַל מַעֲנִי, מְחָלִי שׁוֹלִי מְלָאִים!".

הנה כי כן, מנמק שבוי בעצמו את הסיבה למחלתו ואת המחלת עצמה: ה"טחול", שליה בה כתוצאה מישתו: "באָרֶץ חֹם וְמִירָע וְקַרְע". וידוע, גם שכל מי שחי במקום מעין זה סופו לחולה במלואה, וכחוצהה מכך עלול ללקות ב"דלקת חריפה" של הטחול, הגורמת לכאבים עזים לעיתים מזומנים, וחוללה כזה סובל מחלושה כללית ו"עצלות",¹⁹ עד שאיןו מסוגל לעבוד,ומי שאיינו عمل — נידון למחסור ודלות, יידוע. ואם נוטף לכך את ליקוי מאור עיניו, לא יקשה علينا להבין את תלונתו לבוראו על מצבו ותנאי חייו החמורים הדלים. מוטיב היין מצוי ברבים משיריו. הוא מציין שהין לא ורק משכיה ממנו את צערו ומראות הגלות, אלא גם מעורר בו את היכולת לשאת ולחת בדרבי תורה, ובוכחותו מהתעוררת בו גם ההשראה לכתיבת מיטב שיריו, או לדבריו בשירו: "יִדְקֵי שָׁמָחָה נָא בְּטוּב וְעַלְוֹז",²⁰ וכן ל' אַשְׁיָה ו'כוס יִזְנֵן וְכוֹן (= כד חרס), ונגשה מגנה וגלות ובוז, ונשכילד בכל סוד וטעם רְמוֹז". ווד': בשירו "צָחָב נְאַדְמִי בְּלַאלְחָן",²¹ שכלו מוקדש לין' ומעלותיו נאמר: "סְרִתְתָּ אַלְחָנִי בְּכָאָסִי, דִּי יִנְבָּהָה האָגִי", קבל מא' אַתְּפִי אַלְגָּלָאִסִּי וְנִצְרֵר לִי עַאֲפִי, ואָנָּטָלָע סְפִּרִי, בְּרָאָסִי גַּזְוָר הַמִּי אַנְפִּסִּי, מְרַקְבִּי יִחְתָּאָגָר רְפָאָן, וְקַתְּמָא רַיחְוּ יְבָאָן". (תרגום: שׂוֹא גִּגְנוֹתִי בְּכָסָסִי, המעורר השראתי, טרם תופע החשכה, ותתפסו בְּגָגִי, רעת יעל שְׁכָרָנוּ בָּרָאָשִׁי, וכובד דָּגָגָתִי אַנְשָׁה). (תרגום: שׂוֹא גִּגְנוֹתִי בְּכָסָסִי, המעורר השראתי, טרם תופע החשכה, ותתפסו בְּגָגִי, רעת יעל שְׁכָרָנוּ בָּרָאָשִׁי), ווד' בו כמה פתגמים בשפה היין, המשרה עליו שמחת השיר, ומפיג' ממנו את הרודתו וdagotui, כמאמר שלמה ע"ה: "יִשְׁתָּה וְיִשְׁכָה"²².

לולדות הרשב"ז - האדם והמשורר

מאט שלום מדינה

הולדות חייו של ר' שלם שבוי לוטים בעופל האגדות עלי. בMSGOROT רישמה זו ייועה נסיכון לתה סיכום ממעט הפרטים שהעלו חכמי המחבר, מתוך רמזים בשירותו, ומתוך שאר חבריו, וכן נתורים ממה שהעלינו אנו, הן מותך עיון מעמיק בשירותו והן ממה שיפרו זקנים מידי אמרת בני מחוזו.¹

תאו ושמו המדוייק, כפי שהוא מופיע בקובלופוניים לספרים שכח בעצם כתב ידו הוא: "שם סופרים, שלם בן יוסף בן אביגדור בן חלפון, המכונה על שם עיריו אלשביז'י ועל שם משפחתי מבני משטא".² ר' שבוי נולד בשנת ה'שע"ט לציירה/אתתק"ל לשליטה, בכפר שבז, לאביו יוסף משתה. בשנת הולדו גורה מלכות עשו (= החגורומים) על יהורי מחוזו גדורות קשות ומרות וביניהם שמד; רכיבים המירו דתם ויש שנרגנו על קידוש השם. אך אלה שעמדו בפרק, סבלו עינויים קשים, בגיןם אביו יוסף ושאר אנשי מישראלי והוכרחו לעבורת פרך במבנה מזוודה באלאזיד, לשלית האCORD פיצ'ל באשה שר", וכעבור שנה יצא לאחר חיל שבי כבן שבע, פרץ ורב אתחקל"ז ואתתקל"ח לשטרות, בהיות הילד שבי כבן שבע, פרץ ורב חוק בארץ, האב יוסף נאלץ לנדר עם משפחתו בכפרים אחר המchia.⁴ בשנות הרעב הללו נשדר והנדס הכפר שבז וכל המשפחה נאלצה לעבור ולהתישב בכפר נגיד אלוליד, שם התגוררו בני-הולדות בני-הולדות.

דמות אביו

האב יוסף, שהיה תלמיד חכם, בקי בתורת הנsector ובאצטגניות וגם משורר ומלמד ומרפא, הנהיל לבנו סאלם = שלם העילוי, את כל מה שידע מהחכמות הללו. סמכין לכך בשיר-קינה "אָ קָלְבָּ מֵאָ גָּאָ לְחָנָן"⁵ שכח שבוי על מות אביו, שמת בקוצר ימים מההוראות שעברו עליו. בשירו זה הוא כותב:

"שְׁבָה וְהַתְּנָחָם לְבָבִי, כֶּפֶה יְגָנִים מְחַבֵּיה
עַל אִישׁ שְׁהָוָא אַבִּי וְרַבִּי, לְהַגּוֹת אַמְתָּה רַצְבָּכִי...
בְּרַע בְּסָסְרָר וְעַזְנָן, בְּצָהָל וְשְׁמָחָת שָׁאנָן
דָּקָק בְּסָדּוֹת לִידָּה / וּרְמֵזָן וְדַרְשָׁה יְשָׁפָעָה /

גם סוד לנפש טבעה.

(מערבית): ברפואה הינה מלמד ומרפא, וגם מחבר ומשורר... מַיְעַד יְשִׁיבָה לְשָׁאָלָות וְלִסְבָּיר, סְדָוֹת הַמִּצְוֹת וְהַדְרָת,

אוֹלְלִי עַלְקִי יוֹלָרִי / שְׁעָלִית עַל כָּל בִּירְיעָוִיךְ /
פּוֹתָר וְעוֹנָה לְכָל שָׂוָאָל.

אָבָוָי עַל גַּךְ מְלָא חַיִים, לְפָטָע תְּרָאָנוּ בְּעַפְרָן נְטָמָן.

(מקור): מה אעשה כי זה במקבץ, על גָּאָבָר הַגָּאָבָר
וְקִיְמָה לְבִי וְלִקְאָב, אָזְלִי דְּמָעוֹתִי קָעֵב...

פִּי אַתְּרִיו יְתָוָם גָּנְעָבָר, מְרַמֵּס לְכָל עַוְבָּר וְשָׁבָ...

שְׁלָוֹם מְבֹאָךְ הַאָהָוב / וְלִלְאָבִיכָר הַחַטָּוב..."

(מערבית): אלְיָ אַצְפָּה חַסְדָּךְ, עַבְךְ צָעִיר לְאַבִּיכָר.

משיר-קינה זו, אנו למדים גם כמה פרטיהם חשובים מחיי המשורר שבוי. מסתבר שהוא כתב שיר זה בהיותו כבן שלוש עשרה שנה, שכן היה באורה עת "תְּהִוָּם גָּנְעָבָר" ו"גַּם צְעִיר"; בגילו זה כבר שלט שיטה מלאה במלאת השיר, בבניו, בחזרה ובמשקל, וכי את עיקרו למודיו רכש מאביו: "אַבִּי וְרַבִּי" וכו. בכל בתיה השיר אין שבוי מזכיר לא את אמו ולא אחיהם, מכאן ניתן להסביר שהיה בן יחיד, יתרום מאוב ואם. מעתה הוא חסר הגנה וחושש שבמצבו זה הוא עלול להיות "מְרַמֵּס לְכָל עַוְבָּר וְשָׁבָ", וכי תום יתכן שחחש מסכנת חטיפתו לשמד.⁷ ואכן, כדי לפתח לעצמו את מצוקתו אלה, מחליט שבוי היתום והמלומד לנדר בכפרי תימן. הוא נודד מכפר לכפר, "עַלְיָ פָּטוּ מַחְזָר בְּפַתְחִים"⁸ ולעתים ישן רעב,⁹ ועל פי רוב היה מתארח בבתי שמחות, שר מישרו ומשירי

תרגומים: "שפתינו מוקוליות, וטעמו (בשייריו) פרבש, והוא שין אלף למד, / זמיך"יר³⁴ מעין נובע / כלשם ואחלהה. מקור:

ומחר וגמ תוכן, בבחכמה מפואר
ופרח כמו שושן, בעמק מאושרי...
לשוו מוצפחת, בשבעתו וקימחו,
במשנה בזוף, ותלמוד קגנתו.

תרגום: ותראה בספר-שריו, אכנייך נוצחות...
עממי בגינויו, ישבח לך כל דואב,
ונפי אצילותו, פירע בהלו,
וחמץ באפרך"ס, ורדים עם פרחים

مקור: והלבש לבת גלים / לךמה ומכללים / בשירים ומחללים...
ואלח בסוד קומה, ואלהל מחרבי,
בשתי נגינותיו, אומר בשחתה:
ואופיר לזרקתו, עזיז וקרתי..."

חיבוריו
עד עת ידועים לשבי כSSH מאות שירים ופיוטים; המדרש "ח마다
ימים" וספר "גורל החול" (=צ'רב אלרמל).

"ח마다 ימים", שבו החל בחיבורו בעדו רך בשנים³⁵, בהיותו בן עשרים וחמש לערך, מושפע הבהה מספר "סגולות ישראל" לר' ישראלי בן שלמה הכהן מעיר ציובייה (נתחבר שער"ט לערך) אך שבוי הוסיף עלייו כהנה וכהנה מספרי קבלה שניים, גם מהאר"י (עמוד י). ("סגולות ישראל" שנקרה גם "שאית ישראל", הוא כידוע פירוש ל"מדרשה גדול" של ר' דוד בן עמרם איש עדן, הוא דרכו והוסיף עליו ביאורים מהתורת הח"ז, כולל הזוהר). תמהה הדבר שאין שבוי מזכיר את כלל את "סגולות ישראל" על אף שנוצר בו הרבה בספריו זה.

חברו "צ'רב אלרמל", מועתק למשמעות עברית, אלא שבוי שיכל בו הרבה וקרא לו "סוד הגורה". ב"ח마다 ימים"³⁶ רמזו שבוי שבאיו לימדו חכמה זו. המקור העברי ל"פתחה" של ספר "החול" נעהק ע"י שבוי³⁷, תחילתה בעברית של המקור העברי, אך באותיות עבריות, ומתחילה במילים אלה: "באב אסתפ'תא אלרמל, קייל בטרי אלדעא: בסם אללה אלרחמאן אלרחים, אללהם יא רב אלעלל, אלאלן קבל אלאקואת אלג'אברה, ואלדהרו אלדאירה, אלקדושים אלטלאהר, מפוזן אלאכונן ואלאזמנה, פברכת אלדי' אנט קדים לפל שיאן, אסאלך ברובקיינך ודימומיקן ופטוונך אלאלאהיה, אן תבין מא צ'מר צאחב הדער' אלצ'מיר וככו". ומכסם: "הה' וצע כל שלל, לאנה ישראה אלצ'mir הוה וספיהה"³⁸ אחרי זה באות כשרים משבצות עם נקודות בשמותיהם. לשון הפתחה הנ"ל הינה מלשון התפילות העבריות, כפי שהיא שגורה בפיותיהם של מלומדי העربים בדורות תימן, שעה שעשושים גורל בצ'רב אלרמל לכל דכפין, עד ימינו.³⁹

אבל לצד עמוד ה"פתחה" הנ"ל מ齊ינים שני עמדדים; אחד וחצי דין בליקון השם והירח והשפעתם על בני אדם, החיים והצומח (אסטרולוגיה), והשני מכיל נוסח קמייע של "רואה ואינו נראה", ומתהתי כמה שיזכרים המכילים כתוב וספרות בערבית. כמו כן מצויה באמצע העמוד זהה סימות בכתב ערבי רהוט: חם ואלהמד להה סרמאד נשלם ותודה לאל לנצה), מה שمعد על שליטתו בספרות בכתב ערבי; העובדה שלשלושה ענינים אלו נכללו בספר שירים מקודשים, מעידה שבוי האמין בקדושתם גם כן ואף השתמש בהם בשעה שהיה זוקן לעשות "פועלות" כנגד מושלים ומשתנים כדי להושיע את ישראל, כפי שמעיד הוא על עצמו בהקדמותו בספר "החול". במקומות אחר⁴⁰ "דע שתועלת זה הספר החול' גודלה, ורוכ טורה שטרחתי עליו הו לא צורך גדול, כגן אם לילך אלל מלך זדון... ואני נזכרתי לו מפני שים שמי מלבים, ואני בזה איסור ולא חילול השם, והគותבו ידייך כמוני. ולא קנאתי אלא מפני שנותמעטה חכמה ישראל בזה, והחמי ערבות מתהירין עלינו ב"חול", ויש בו חכמה נפלאה למושכל. וחברתו (צ"ל והעתקתו) לחשך לבוי ותאותי, דברי אלהים חיים, בס"ד". בזה יאמנו דברי האגדה: שבימי עסוק במקצוע זה, ועשה נפלאות גדולות לבני עדרו בתימן ושמו

לשובי היו שני בניים: שמעון ויהודה ובת אחת, מרם.²³ יהודה ומרם מתו בחיה אביהם; שמעון האrik ימים אחורי אביו והיה יורשו הרוחני, הוא נמצא כתוב כד בעודה משנת ב"ט לשורתה / חס"ח ליצירה.²⁴ תמהה הדבר שהבת שמעה אל משתקאה, שעליה ספרהת האגדה: שהמושל או בנו חמד את יפה וזכה לשאותה לאשה, וכי שבוי האב לווהו אותה ב"קצד" (= שירה) עד שפרקתה וממה עוד בדרך לבית המושל²⁵ — שמעה זאת, שהאגדה קשרה לה כתרים הרבה, אין היא נזכרת בכלל בשירתו של שבוי, לא שמה ולא העניין הקשור במושל, והדבר אומר דרשמי. להשתורתי, שמעה זאת, אין אז אלא הכת מרם שנפטרה בקוצר ימים, ואולי בכלל המקורה הנ"ל, אפשר ושה בערבית היה שמעה, שמשום מה קראוה "שרה" ומספר מוסדות אצל יוצאי תימן בישראל נקראים על שמה.

התישבות בתעה

אין לנו הוכחות על הזמן שבו עבר שבוי מכפר גניד אלolid לתעה. אך ניתן לשער, שעוד קודם לכן החל הדבר, לאחר שנה אתהק"ע לשורות / תי"ט ליצירה, שהיתה שנה בצוות ורعب, בה נרדו עניינים רבים משביבות... רבקה הארבה בקבוקים, העשויים הם בבוקלים, גדרים דלותם געולים, כי אחים רעד צור אוציאי.²⁷ משנה זו ואילך נראה שבוי נרד כמה שנים בכפרים שונים והחדר אצל קרובים ואנשים שהכירו בטענו, שכן אנו מוצאים אותו בשנת אתהק"ב לשורות / הילא"א ליצירה עסוק בהעתקה ספר הפרטיות "במעלאמת = בית הכנסת אלעדראן".²⁸ בשנות נדודיו אלה המשיך שבוי לעסוק ברפוי חולים ("בפתחה-ספר") וכן בעיסוק באצטגניות ושאר מעשי קבלה, הן ליהודים והן לגויים (שאצלם נהנה מופולריות), וכן עסוק ב"קבלה מעשית" וב"צ'רב אלרמל" (גורל החול), כדי להציג בפני מושלים ולעשות "מעשי נסים" בשליל לניגר על אחיו היהודים.²⁹ ניתן להניח, שהשנות נודדיו אלה סייר גם בצחן תימן, שהה בצדעה והכיר את גדרי חכמיה, וביחור התורוע גם גדול החכמים בצדעה בזמנו סעید בירין, שהיה גם משורר ואיש בקי בתורת הח"ז, והחליפו בינויהם שירים על נושאים שונים.³⁰

כוחו הגדל ב"מעשי נסים" בחיה, הביא לפוטומו צדיק ואיש קדוש, שנמשך בither שאת אחרי מותו, עד שהפק לדמות אגדית גם בקרב המונחים, וש מה שאר על להשתתח על קברו שבחתעו. ואין לדבר על מאות החולמים היהודיים שנhero להשתתח ולהתפלל על קברו, אנשים, נשים טף, כדי שיתרפו בזכו. העקרות שלא יידעו להתפלל, פנו לצדיק בבקשתו זו: "יא מאריך סאלם אג'בר קלבי, ואידי לי מנאריך, יא עין ענייני, ואידי לי נניי". (מאריך סאלם שמעם לבי ומן לי בקשת, ואתפה הפעין הושעני, ומן לי גינוק). ויש שנות מלאה בקשותם.

יש סוברים שבוי גלה יחד עם היהודים שגלו למוועז, ואין לדעת אם חי אחריה או שנספה בה. אמנים בזמנם סיום מוזע היה שבוי בגין שניםhana (שער"ט – ת"ס ליצירה). אך ניתן להניח שלא נספה בגין זה. סמוכין לכך אנו מוצאים בرمוזים בדורים אחד מפוטין, שנואה מתכנו שנכתב לאחר הגלות: בפיוטו "מהמן קמי שחתי",³¹ נתן לנו שבוי, יחד עם התיאור הכללי של סיבות המאורע, גם תיאור השיבה מהגלות באמרו:

"לוליה ה' עזנונו ומפרא האצילנו... בחשדו אל בטל עצחים,
ועזיר לעמו אהבתם..."

"שוב ירחה עניינים, ויכתנו יה לחים, יבשرون קרים איזים,...
אקסם תהוי נקים..."

דברים מעין אלו יכולים להכתב רק לאחר שוכם של הגולים, ואם כן, ניתן להניח שהוא חי עוד כמה שנים לאחר מוועז. מה? – אין לדעת, אולי עוד ארבע או חמיש שנים. שכן לאור בראותו הלוקיה, דלותה והסל הרוב שכבל בחיה, אין ספק שלא יכול להיות יותר מכך. האגדה שבוי נפטר בשנת ת"פ, ביום הולדתו של ר' שלום שרובי, וקרו עליו את הפסוק: "יזור המשך ובא המשם", כולם ח' מאי ואחת שנה (שער"ט/ת"פ)³² – אינה עומדת במבחן המציאות. על אף שבוי קונו והספריד כמה חכמים סמוך לפטירתם, לא נמצאו קינות עליו, פרט לשיר קינה מצוין של משורר אלמוני, בשיר: "אימה בכר פמור... וחעל בחרן מבור".³³ בשיר-קינה זה מונה הכותב כל מעותיו של שבוי ואומר בין השאר:

- ש"ח, כוורת לשיר קיו. 23
 ראה חוה, עמוד מצלמה, עמ' 31. 24
 על פלאותיה, ראה "החותפה" לשולם מדינה, עמ' 175 ואילך. 25
 שירדי תימן לוי נדרך, ירושלים, תרפ"ח, דף ד. 26
 ש"ח, קולופון "עאנַה שיר חדש לאדרנו", שר' כג. 27
 שם, קולופון להפטרה, תצלום, מול עמ' 26. 28
 שירדי תימן, דף ב. וואה להלה. 29
 מקורו: תכלאל אלראי (הה) ת"א; וראה גם קובץ שבי, יוסף טובי, עמ' 30–מג.
 יהודת רצחבי, גלוות מזועז, בתוך ספנותה ה, תשכ"א, עמ' שנה. 31
 חוה, עמ' 21; וראה יוסף טובי שם. 32
 ח"ח, עמ' קמט. 33
 וויתיות סלים = שלם. 34
 ראה ח"י, עמ' תמה. 35
 ח"י, עמ' יג. 36
 ש"ח, עמ' 132. 37
 ראה תרגומה המלא אצל חוה, עמ' מ"ד. 38
 ראה תיאור הביצוע של צירב אלרמל, בספריו "החותפה", עמ' 177, העונה 22. 39
 על פי שירדי תימן, דף ד. 40
 שם, שם. 41
 כאן ביטא את הדוחות של היהודי תימן לשירות שבי לדורותיהם. וראה ח"ח, עמ' 6; אידלון עמ' 7. 42
 יצא בדפוס צילום ע"י חסיד, תשכ"ו; פירושו נתן גם כנספה לח"ח, תשכ"ו. 43

מכון משה — לחקר משנת הרמב"ם ミソドナ של הלכות עם ישראל משנה תורה להרמב"ם על פי כתבי-יד תימן

מוגה ומפורש ע"י הרה"ג יוסף קאפקה היינו
יצאו לאור 3 כרכים:
"מדעי" ★ "אהבה" ★ "זמינים" א'

מחיר כל כרך 25 ש"ח

לbatis כנסת, ישיבות ולאברכים — 20 ש"ח לכל כרך

★

למפיקים ולסוכנים תנאים מיוחדים

הזמןות: מכון משה — לחקר משנת הרמב"ם
ת"ד 211 קרית אונו, טלפון: 03-340819

בשורה טובה ושמחה

הנו שמחים להודיע לציבור הרחב, שוחר תורה ומורשת
אבותינו ע"ג, שזה הופיע בגלינו הראשון של הקובץ
הנורוני — "אור ישראל".

קובץ זה מכיל מאמריהם בהלכה, במחשבת ישראל ובספרות
יעיונית הכתית מאת חכמי תימן וגאוניה צ"ל בדורות עברו,
ומאת חכמי תימן יציו בדורנו זה.

★

לרגל הופעת galion הראשון אנו מודעים על החתמת מנוים.
דמי מני לשנה ל-10 ולינוט — 30 ש"ח. ניתן לשלם בשלשה
תשומות חדשים.

"אור ישראל" רוח הרב מלצר, בני ברק טל' 702556

היה מפורסם בין גדולים ושרי המדינה הגויים, ופעמים רבות הועיל
לאחיו על ידי השפעתו האישית והמוסרית, וגויירות רעה נתבטלו על
ידו.⁴¹

שירותו ופרשנינה

יותר מכל משורר בתחום כhab שבזוי דברי שירה, עד עתה מצאו
החוקרים למללה משם מאות שירים, פoitים וסליחות. על אף זאת
מושרים בפי בני תימן רק כמה עשרה משיריו. חלק מהשירים כתובים
בערבית וחולק מעורבים: ערבית וערבית. חלק מהשירים בערבית
נחשבים למקודשים יותר, כי לדעת כמה ממעריצי שירותו הם מכילים
סודות קדושים מתוך הח"ז יותר מהשירים הכתובים בערבית.

ר' יהודה גופאן,⁴² הראשן ממעריכי שירותו בתימן (חי בסוף המאה
ה-18), כותב בהקדמה לדיוואן שיריהם, הכוללים משירי שבזוי ושאר בני
משטא ואחרים, הדברים האלה: "שבזוי מתכנה מגוז שירים, אשר דבריו
נגלים ונסתרים, מספרי שבזוי ובחיה מהחבורים, אשר היו בארץ
למאורים, כזוהר הרקיע מארים, דברים מצודקים וברים, אהבת בחו"ר
בעולם"ה מעוררים, על הכנסת ישראל אלם אמוניים, דברי תחונניה אל
אלhim אדרירים, אשר היה בוכה ומתהנת בתמורותם, על תלטולה וחרבן
הרביריים, מזכרת לפניו אהבת נערומים, וכותת אבותיה הטהורים, ובכל עת
ובכל רגע מצפה לדורותם, עד אין ארצה מוסורה ביד זרים, ובניה בארכע
פנות פזוריים, מדוכה ומעונה בארצות זרים... וכו'".

הפרשן הראשון לשירת שבזוי ואחרים, היה ר' יחיא בן סלים קורה,
שהיה מומחה בתורת הח"ז (חי בסוף המאה ה-19), הוא כתוב פרוש
לנסודו "משכיל על נגינות" ולשרות — "משכיל שיר ידירות" על
דרך הסוד, ולעתים אף ביאר כמה מילים קשות בעברית. אחוריו פריש
בנו, ר' עמרם קורה, בדיוואן שכחוב,⁴³ גם שירים שאבויו לא הספיק לתה
לهم פריש, אך פירושו של עמרם היה רצינלי יותר, הוא התעכבר
בעיקר על פירושו התוכן, וביחסו בכוון היום את שירת
שבזיריים, דבר שהיה לעזר למתרגם, שיתרגמו בכוון היום את שירת
שבזוי ושירת תימן בכלל. בקטיגוריה של פרשנות ע"ד פרדס, יכול
להחשב גם המשורר רצון הלי, כולל שבזוי. הוא גם מבין שירם ב"אפיקים" על
שירת תימן, כולל שבזוי. הוא גם מבין שירם ב"אפיקים" על
הוא בדורנו ומודע לביורום המדעיים הנינגים כמעט בפעם בפעם ע"י
חוקרים שתתרמו רשות לחקר שירת תימן. ראשון חוקרי שירת תימן
בצורה מדעית הוא פרופ' י" רצחבי, אחריו ד"ר יוסף טובי, ועוד.
שירתו של שבזוי ושירותם המעליה של שאר משורי תימן, עדין לא
זכו למזהורה מדעית של שיריהם, וחבל.

הערות

- ע"פ יוסף דוחוח-הלי, "אפיקים", גל' פו.
- ראה הקדמת שבזוי בספרו "חמות ימים", וכן קולופון להפטרה בתוך
"שירים חדשים" מול עמ' 26 (מכאן).
- על השם "משמעות", ראה "אפיקים" כת, תשכ"ט, בתוך מאמרי "עינויים
במקרא יהדות תימן".
- ע"פ "חמדת ימים" לדשב"ז, פרשת בלק, עמ' תמה. הוצאת "חסיד",
תש"ז.
- ראה "חפץ חיים", מקיטון, תשכ"ו, עמ' שבע.
- מכאן מוכחה, שבזוי של שבזוי הוא אביגוד ולא ישראל, כפי שסבירו רבים עד
היום, בטעה.
- כונאה שמותיב היממות המצוי בשירתו, יסודה בתרומת היממות שפקדה
אותו בילדותו.
- ראה ש"ח, שיר מה.
- שם, בכותרת לשיר מeo.
- ראה ש"ח, ממע' 9 ואילך, במכוון של מהדרים שלום טרי ו يوسف טובי.
- ש"ח, שיר כג.
- חווה, תולדות הרשב"ז, עמ' ז (לפי המסורת).
- ראה "זמינים" לאידלון, תרצ"א, שיר מס. 107.
- יוסף דוחוח-הלי, "אפיקים", גל' פו.
- ח"ח, עמ' יצ'.
- שם, עמ' רצט; נדפס בכתה, בטעות.
- ש"ח, שיר כב.
- ש"ח, שיר נא.
- שם, שיר יט.
- שם, שיר ב.
- משלי, לא, 7.
- 22

שירת ישראל בתימן – פא

שירים חדשים מהשבוי עם פשרם בקצרה

מאת רצון הלוי

בגלוותי, / נדלותתי, אני הומה במר בכבי
ולבי ספר, / ונתקשר, / אללה רפאה קללי
וחנון גוף דל, / אשר חןל, / ותוק יוצר רפיי
ריצה עלי, / במשאלין, / ראה שפלירוב עניי
בק בטחין, / סבול טרחי, / ביום דפקי דלקתיך
זקן אתה, / בסשחתה, / והכאב על ורוכ דלות
וגן אמה, / מאי דמה, / ומתחגה כרום זלוט'
ועניין צר, / בעם געэр, / בעמך יונגה ששלות
ורום לבו, / בתוכך קרבו, / בושך צולל בבור גאות
אלמי חון, / ליל בחון, / בושך אחים תמי
ישוריין לך, / והמלך, / בשכלך לעשות טבה
והתישר, / ברוב חקר, / ביל עון ולא חוכה
גביל פשים, / בטומכ מעשים, / ואית דעף קישבה
הבר זkan, במן פאן, / ומוקום מפני שיבת
עשה לך רב, / ביום תקרב, / ולא תשכח למעצבה
ויהה פשלה, / יבקף, / והוא יהיה מקלבלך

השיר: שבח לאל ייחידי תחוי
השיר שבח לאל הננו שיר ציוו כה מובהק
שהוא מפותח לכדי התבטאות ציוונית מעשית
משמעות. פנית המשורר לנפשו כי תחווה את
המשורר מוצא דרך אהרת והיא יהוד השם
בוקר וערב.

מכאן ולהלן נכנס המשורר לנושא הגאולה.
שווון חתן וכלה עלאים בנונה ציוו.
העלינו של חתן וכלה עלאים בנונה ציוו.
בבית ח – ט ישנו תדריך ציוני מעשי ממש
לשילוח שליחים לתימן והעלאת העולים
ברוחה ולא במצוקה.

* שבח לאל ייחידי תחוי *

סי שלם יוסף שבוי מшибוי התקופה השבויים

שבח לאל ייחידי תחוי
והוא נורא עלי כל בשבחים
ייחיד את שמו ערָב ובקר
בעת שחר ובנעילה פמחים
מורעם הוא עלי כל הברכות
ומחסדו מרעה האחים

יעונר וחתמו לקהל עדתו
ישפח לבבות נאנחים
ויפן חן לאפרת ארים
וניחישה גאון פרת משיחים.
ששון חתן וכלה עת יתdash
גונה ציון ושם קרייב זקחים
פדות ייחיש אלתינו עת יתdash
גונה ציון ושם נקריב זקחים
פדות ייחיש אלתינו בקרוב
ישפח לבבות נאנחים

(המשך 13)

שיר שבוי זה, עם הnimha האישית הנובעת ממנו, קידר מאד בשירה השビות המקדשת כולה
לישות הלאומית, בלי לשירות מואמה לחיבת הפרטיטים. נראה, שבאותה מתקופות חייו (הוא
הארוך ימים) נקלע למכב דחוק שהצמיחה את השיר הזה, המבטא רפיון וחילשות דעת הזרים
לטבעו העז והטביל של המשורר, כפי שהוא מבטא זאת בבהירותו.

המתרגם: רצון הלוי.

תרגם

אמר אבי שמעון: ארבה גרותי *
ושאר האדים בנווה ננטה,
MRI חיש אפרע מס על חיותי
הגנש פש, לו היה שלם בפקח – קות,
כל שרודני וישבש את ארחה.
יונרט אל גנן, הַע לא בפ' בסות,
לו רק האל-שיין לאון למרי שייח'.
הן הוא מנהיר שםש, מתהה פ' לזרות,
רפו עקומי כה הוועך מאנב',
מחיקים האמייר הפל סביב קשות,
בליל אנד שנה, אהרהר פאלתי,
אבפה בר. לו חמי כי אוננות,
חייבתי לה אימן עם אנשי חברתי
כולל קאתט ** ורננים, מיטב קזון נקוטה,
היום רכחות – גור גורו הנגי
אשר פרוץ על מלך הנדורק החשוחה,
טרוניה – חלשה היא, ואינה מפוגה,
אתאפק אפבר, וסורי לא זיון,
אזעך אל אליל, יזון תאנתי,
יסלח עותי, וכל מעש סרוות,

* המקור: דיון כתובידי שישמונה: רצון ב עמ' ע.ב. ** קאת צמח ניקוטי נלעס.

השיר אורך עין הנה אחד הפoitים השבויים. לפיווט הזה אופי מיוחד במינו, הוא פותח
בדבורי מוסר שמנינים עשרה, ולא בקדמי הוא עושה זאת. עשרה מוסרים אלה מקיפים את כל
הוויותו של אדם מישראל, בעמודו כאחראי למעשיו בפני עצמו ובפני החברה שהוא מצוי בתוכה.
לאחר הפוטרים הוא מתייחס עם נפשו. הלהאה מזה הוא משתפך בבכי מר על שעבוד הגלות
וקשי ההתנהגות השחצנית של ישמעאל נגד עמו. הוא מסיים את השיר בתדריך עמו
להתנהגות נאותה שתהייה רצופה כולה למודיות, שמירה על כבוד האדם שבו ובתחנו מוחלט
בברוא עולם.

ארוך עין... *

[סי' אלשובי]
ארוך עין*, / בכוס יין, לביל ישבה לbeck
אל תלמד, / יגיד לחמד, / לכל ישנו לעריך
וסור מרע, / וטוב תרעע, / אדרקה לעניך
אל פכלים, / פני דלים, / ואל אקפאץ ליריך
ואל תגאה, / ותתגאה, / ואל תפצח בעשרך
בלב גמור, / לדת לשמר, / ואל פציך בדביך
וכור קוגך, / ביום אונך, / אמרו נן בן בעדרך
וטוב אמה, ומטיב / לאדרני חוך

* המקור: רצון – ת. –

** ארוך עין והה עם הבוטוי "טoil אלעין" עברית בהתייחסות לאדם חמדן.

שלוב שיר בשיר

פתח דבר

מאט רצון הלוי

בתימון היה סוג כתיבה חריג ואפילו מוזר. משורר פלוני משלב שירו בשיר מסוים של אחד המשוררים. לדוגמה: שררו של ר' יהודה הלוי "יעבר עלי רצון" שלב בא פהota מארבעה שירים של משוררים נגיד דורות שנים. אחד ידוע לנו בשם חסדי (ח'וס אלהי ממעונך), שהודפס כאן בארץ, ועוד שיר מלאמוני שגמ הוא הוויס. שני שירי שלוב לשיר הניל נתגלו ופורסמו ע"י ד"ר יוסף טובי (אפיקים, גליון לד, אדר ב' תש"ל).

נראה הדבר שר' זכריה אלע'אהרי בעל "ספר המוסר" היה הראשון שנטkt דרכ' כתיבה זו. בראיה שטחת, נראה הדבר כהשתעשעות ספרותית, ואולם עיון עמוק מעמיק חוש לפניו זהapis רב משקל. ראשית, יש כאן הזדהות פשיט המשלב בשיר המשולב. שנית, ישנה הפניה של הוית השיר המשולב להויתו של המשורר המשלב. ועוד דבר: קיים כאן יציר התמודדות של אוטם משוררים שמשלבים את הגותם השירית בהגותם של אלופי שירה גדולים, והמדובר במושרים שרוגים אלמנטים המשתלבים בהצלחה עם ריה'ל ובגירול ואחרים. כותב שורות אלו נגש לכתיבה זו פשטוט מותך סקנות גודיא, לאמור: איך זה הולך שם... וההתואנה: השתלבות בשירים ובין מכמה וכמה משוררים, שכן מובהים דגמים אחדים מהם.

ליקיעי אין-ספר בינה ובני

שלוב עם "ידעתני בטרם" לריה'ל

ליקיעי אין ספר בינה ובני,
אבל אחולש לך לפני ולגני,
ידעתני בטרם תזרני,
כל עוד רוחך כי תזרני,

צפנני אל בגאון חזוני,
ואולם מה אני ברוי ותני,
היש לי מעמד אם פרהפני,
ואם לי מהליך אם תעצרני,

ומה פבד חשיבתי לנגן,
במה אשיק קמי אל ממדיך,
ומה אומר ומחשב בידך,
ומה אוכל עשה עד תעוזני,

בחיל מחשובי בעתוני,
ובci הוא סבכם, תוכי ומצי,
דרשתיך בעת רצון עני,
וכאה רצונך פערני,

בסוף כל קו — נטיביך ומדיך,
יונצץ פירקני מורה מקונה,
הקימני לשחר את קביך,
ואת שמק לך ברוך עוזני,

ידי מהר חוריים ואגפי

שלוב עם "יחידת שחורי" לריה'ל

ידי מהר חוריים ואגפי,
בל תמיינתי בנות סעיף,
יחיה שחרי קאל וספיו,
וכקתרת תנוי שינך באפיו,

אקי שיר אל בבוד האור מעונג
מעטר בעדי עזיז שרגון
הלא אם פרהפני קבלי זמנך
ותאקרי כי אמת הם כל נשפי,

ריבוי הגורמים יוצר הרגשה של דינמיקה ובשריידירות זה מהותו ייחודי בין בני אדם אב ובן לצד בקורת על עולם גועש ורוועש, מתאים לו לשאת דינמיקה בין שורותיו.

* נתוח השיר "לחיים" מאת רצון הלוי שנתרפסם באפיקים גליון פ.

שירת ישראל...

(סוף מעמוד 11)

שכינה על בני גולה תבקשי
لتוך פיקן פשלי שלווה
במי דורך אשר נפל בדור
תלווי דל ולך ברוחים
זכות אבות למשה ראש נביים
פעורחה לבבות נאנחים
יהא שלום בעיננו קדרם
וקול הכל לשיר אלקנו זבחים.

גם שיר זה הוא מהפיוטים השבויים. גליתי אותו באחד הקונטראסים הקטנים המצוים ברשויות. זה כתבید עתיק, והוא היה דחווי ומתוושש מאד. בعمال רב הענחתי אותו.

אדון עולם ישגבה לדלים*

ר' שלם שבדי סי' אלבדי
אדון עולם ישגבה לדלים,
אשר הכל מאור פניו מחלים,
لتוכו נזקרים עני ועשיר
ולשעים — גנהלה ודלים,
שכךיתו מkekלה לשפה
ומשפעתן לנכברים וקלים,
ביסוד השתלשות עשר בעשר**
אליל עשר, ועשר הפגלים
זכות על כל בני גולה פוער
במיטרות עוז ועת רצון טולדים,
ילוד יוסף בתקף חון ונרכם
ומפשיע שלומות לו בגלים.

* המקור: רצון — יא.

** השאלשות עשר היא התלבשות הספרות, כל ספרה בספירה הבהאה אחרת. וכל ספרה כוללת בתוכה את כל עשר הספרות, וזה כוונת המשורר לעשר המוגלים".

לזהר שובל (בני עיש)
לרגל שחרורך מצה"ל
והוציאת ספר בפומי שיריך
עוד נתיב היצירה פרוש לפניך
ואתה עוד בעצם עולמייך
קנה חכמה ורוכש בינה ותושיה
כדי שייצרתך תהא פורה
ברכתך דרך אכלחה
אפיקים

"לחיים" *

מאט גילי כץ-הלי

המשורר רצון הלוי משתמש במבנה אקורטיכון בשיר יידיות זה. שם השיר כמו גם האקורטיכון הוא "לחיים", לבן חיים (ל' השיכוכית), אך ישנה גם אסוציאציה של "לחיים" הברכה שאומרים בשם השוקת כסותין. נוצרת מן ציפיה לשיר יידיות תוך השקת כסותין. וכאן מזכיר מניין (ין) (כograms מהול באلمניטים ממשחים של שרין) של המשורר שירי יידיות וכן של משורי ספרד) אולם המשורר אינו שוכח לציין את מהות העולם בו אנו חיים, ובקורתו על הוויה והו, גם בשיר יידיות לבנו ואולי דוקא שם שוחר שר יידיות לבן אשר הביא לעולם הזה ובגלל נטול האחריות היצור לקורתו לעולמה.

חשיבותו רבה מיחס המשורר לבקרתו על העולם, שכן הוא מקידש מסטר זהה של בתים לתה-

אור יידיות ותיאור הבן. ישנה מעין מסגרת, ביתו הראשון המתארים את העולם הם שניים כאמור, הבית הראשון והרביעי,

שני ביתו השיר המתארים את הבן הם השני והשלישי, ככלומר העולם זו המוגרת והבן בתוכו. בית אחורי עומד בפני עצמו תיאור היחסים בין הבן לבן.

שיר היידיות באים לידי ביטוי בדרך כלל ייחידי הדירות בין שני בני אדם, בשיר זה הזוגיות היא מעין שות שני שבא לידי ביטוי בצורה ובמלל. הכוורת לחים היא בעל תרמי משמע:

לחים — לבן חיים.

לחים — הברכה.

ביתו ראשון ביטויים בעלי שתי מיללים:

לפתע-פתאום

ברשורות

פאריזום

שרה אהרונה חרוז כפול שם/נאמש. בביתו האחרון היחסים בין שני בני אדם באים

ליידי ביטויים גם בצורה וגם בתוכן:

ימיר-ימי

לב לב

ניס אל ניס

מוליד עם נולדו

גם תיאור התחלותו של האדם מובע בצורה בתוכן:

"מכח של שגרה רתחת בשור ודם".

שני ביתו המוגרת שדבר עלייל (בתים א' ויד') המתארים את העולם ומזהו מוגרת לתיאור הבן שבתוכו העולם, נושאים גוף של 1) זכר, 2) נקבה.

בבטים אשר יש שם בקורס על העולם, החרזון הוא קזר וחדר — מטאים לרווח הדברים:

דרין/הדין חורין/הדין.

בבית אחורי תיאור האב והבן. החרזון פחות נוקשה, מלים ארכיות וכוכות יותר:

ニימיס/תאומים/נוקמים/עלומים.

בבית אחדר בלבד יש תיאור צויר של הבן ותכרות נוטיו שהן שקט ורוגע לעומת הפיזיות והרגשות של העולם (שם החרזון הוא אש) השקט והרוגע של הבן מוכעים במלל ובצורה, החרזון רק בבית זה הוא מלרע איטי, אווך יתדר. רוגע/רגע/פגע/ידע.

כל אחד מבתי השיר נשא גוף אחר:

1) נולד איש — הנושא; הוא

2) חייתי — הנושא; אני

3) יש מדוך — הנושא; אתה

4) ישות — הנושא; היא

5) חיינו — הנושא; אנחנו.

эмירות מקיף ארץ שטוחות, צבי צדיק במורה זינה, הלא נלק בקנו בטחה והישר,

לא שור אל מקשר או מגשר, ישרים הולכיםquamidi בישר, נקיים הם בילען ואשמה,

גנוזות אל יairoן מעברים, לנוכח כישראל הטהורים,

שמועתם לטוב כלם ברורים, ולחם נכספה נפשי בתיימה,

היה עמי למעל גם לצדי, והנחני באיך אפיק יקודי,

ארי גלעד שלח לנו ידקך, בצלון נשמה גבר עלם,

* נ"א בבדה היא ובת מלך פגימה

זאת המגגה

שילוב עם סוניות שקספר*

זאת המגגה: על זאת נפש נקאח:

ריחות עשש נדרפים מהר הפוך, מי יתגנני מות, כי גלאי שאות,

מראה עני: כשרון אף למחסור,

וחהום בערות לתחום רשות קוראת, והאקלים אקלים דגון ופעור,

אפקות רקה בלבוש הדר יוצאת,

ובנכלים נמר אמן פהו,

מוסר שוטים חסר פה דל און, עם תוכסת התחשדות נמאה,

כבוד זך גנב לבונה קלון,

ותום בתולים חלל ביד גסה,

התהננות פשעת אל דראן, ובגניך בנות הלב קראסה,

כליל של מלחמות נגיד עון,

ושבט השלטון לקללה,

הירקנות לכל פון תפנה, פז ארסה עם מרתת השחורה,

ושותות רשות לרום תפנה,

ואמננות לעה בפני שורה,

שקר בזוי מעל לכל ירבה, ובשורות אור בפי זב ומוצרע,

אמת תפמה פמימות איך תכגה,

ועבד טובן לזכך רע,

איך אשוד בכאב זה עד בילדי,

אםרתי די ישא משאת שדי,

בלאה משאת זאת קצתי בחזי,

ולול דודי בודד נשאר אחריו,

* לפי תרגום שי שלום.

נושאי הארץ הרוחנית של יהדות תימן

מאת יוסף דוחויהלי

ב. הגיד רבי זעירן עמלם העדני – מחבר "המדרשה הגדולה"

היצירה המעלוה ביותר שנכתבה בתימן, היא "המדרשה הגדולה" לר' זעירן עמלם איש מדינת עדן. את ספרו זה סיים בשנת חמשת אלפים ושמונה עשרה ליצירה (1258 למןינם).
המדרשה הגדולה הוא גולת הכוחות של היצירה המדורשת ביהדות לדורותיה, לא רק שכונסו לתוכו מרבית מדרשי חז"ל בהלה ובאגדה, שהקלם אבדו מתנו ברבות הימים, אלא גם שימר לנו את הגรสאות המקוריות שהוא מעתיק מן התלמוד והמדרשים ושאר ספרי חז"ל.
"המדרשה הגדולה" מफל בתוכו את מרבית התורה שבעל-פה והוא אוצר בלום תורה התנאים והאמוראים. המדרש כתוב בסדר נאה וכולו כתוב בעברית צחה וכברורה המובנת לכל קורא גם בימינו, והוא המדרש היחיד שנכתב באותה תקופה שלא נזק כלל ללשון העברית כאשר המדרשים שהיו לפניו ואחריו בתימן.

על "המדרשה הגדולה" נכתבו בתימן ספרי ביאור, ורבניים גדולים בטורא עמלו בפרשנותו. די אם נזכיר את ר' ישראל הכהן וספריו "סגולות ישראל"¹ שעיקרו הוא ביאור על "המדרשה הגדולה" (חיבורו בשנת ה'שע"ט – 1619), וכן "ספר המוגלית"² – ביאור המלים הקשות הנמצאות במדרשה הגדולה – נתחבר ה"ת"כ" ליצירה, לערך, ועודין לא נודע שם מחברו. כן יש לציין מדרש החפץ להוז"ה; חממדת ימים לר' ש"שבוי וועוד, שהושפעו ממנו.

מ"המדרשה הגדולה" מצויה הרבה העתקות אך ורק עתיקות וחרוטות התחילה וסוף, ורוכן פזרות בגניז"ספרים בחוץ לארץ. לאחרונה יצאה "המדרשה הגדולה" בחמשה כרכים בהוצאת מוסד הרב קוק, עם חילופין נוסחים והערות מאי מרגליות ואחרים.

ג. רבינו נתנאל בן ישע,

מחבר "נור אלצ'לאם" – מאור האפללה
מאור האפללה לר' נתנאל בן ישע הינו מדרש על התורה (כלל המדרשים), נתחבר בשנת ה'פ"ט ליצירה (1329 למןינם). המדרש הזה, על אף שקדם לו "המדרשה הגדולה" בשבעים שנה לערך, הוא נכתב בחלקו בערבית, ומקיף את כל כבשוני היהדות בדרך מדרשית פילוסופית. בכל פרשה ופרשה מוצא המחבר את נקודות הcobod ון עליהן. בספר זה אנו מוצאים: שירה, הסטורה, גיאוגרפיה ביוולוגיה, רפואי ואסטרולוגיה, וכל זה במסגרת התפישת הторונית שרוח ישראל סבא מרחפת עליה. הוא גם מביא דודושים בהלה ובפקים בהסתמכו על ספרים קדומים או בלתי ידועים לנו, והוא בין הראשונים המחברים שספריו של הרמב"ם תופשים אצלן מקום נכבד. פרשנותו למקרות וכן פסיקותיו בהלהה הנן מקורות מאד. הוא הצעין בצחין הלשון ובכבריות ההסבירה – ובעמק המשמעויות הנובעות ממסקנותיו ובכבריות המקראיות. מאור האפללה – הוא מדרש הראשון המזכיר את "המדרשה הגדולה" (ההדריך ותרגם את קטיעי הערבית בספר, הרב ר' יוסף קאפקה).

ד. ר' ייחיא סלימאן אלטביב (הרוז'ה) וחיבوروו "מדרשה החפץ"

רבי ייחיא אלטביב, היהודי גם בשם רבי זכריה הרופא (הרוז'ה); חי במחצית השנייה של המאה ה-15 למןינם. הרוז'ה חיבר כחמשה עשר ספרים חשובים העוסקים בנושאים שונים: פרשנות על המקרא וחילק מהנ"ז, פירוש על חלק מה"היד החזקה" ו"מורה נבוכים" להרמב"ם ועוד. אך גולת הכוחות של יצירותיו היא "מדרשה החפץ" על חמישה חומשי תורה. מתוך חיבוריו ניכר שהיה בקי לא רק בכל כבשוני השני בספריו: האדם. ופרק זה בא לאחר שקדיש את הפרק הראשון לייחוד הכרוא. המחבר, רבנו נתנאל פיומי, היה נגיד הארץ תימן בזמנו, ושמו יצא נ. מהדורות צלום, תשל"ב, הוועדת אגדות הספרדים באוניברסיטה תל-אביב.

2. עיין עליו ב"שורי תימן" לר' א' נדאף.

בפזרת ישראל בתימן כמו בכל דור ודור בני-עליה, אשר הדרכו את עםם בדרך מישרים והניבוו באביה וברחמים, אם באמצעות יצרות שיריות וקיימות. להתרכו רק באותם أيام שהניחו אחיהם יצרות שיריות וקיימות.

בדברי הבאים מבקש אני להאיר במושטבים קצרים את יהדות תימן ומאורותיה הגדולים שהיו לה בעבר, שהירושו לנו מורשת נפלאה שבזכותה הגיענו עד הימים. מורשת זו, העשירה באנשיה תורה ובאנשיה רוח מעולים, היא שפרנסה את יהדות תימן בכל הדורות ושמורה על אש הקודש שלא תכב, הן בגלותה והן בארץ גואלה.

יהודת תימן הייתה מאז ומתמיד בעלת ארשת ורוחנית גבואה, שקדמה לא רק על תורה אלא גם על העבודה. לא רק על התרבות יתמדת תימן ותולדות יהדות תימן ותולדות יוצרייה, אנשי הרוח, ניתן לחלק לשתי תקופות: התקופה הראשונה שלפני הופעת הקבלה בתימן; התקופה השנייה עם הופעת הקבלה.

בתקופה הראשונה – התרבות הגותה של יהדות תימן ורכינה בתורתם של הראשונים: במשנה, בתלמוד, במדרשים, בפרשנות ובבלאה וגם בשירה, בפילוסופיה, ברפואה ובאטטרונומיה. תקופה זו הצמיחה אנשי רוח ודוגלים שהיברו יצירות בכל השאלות הקומיות ליהדות. הדגש החזק ביצירות אלו הוא המדרש. במדרשים אלו עשו חכמי תימן גודלות וניצרות. הם הרחיבו את חום המדרש לא רק בדברי אגדה אלא גם שילבו במדרשים דברי פילוסופיה ואסטרונומיה, וכמה יצירות השובות טבוע עליהן החותם המדרשי-הפילוסופי. תקופה זו מסתimplicit עם הופעתה של הקבלה (תורת הח"ן) בשמי יהדות תימן בשנת ה'שכ"ה לעוד.

התקופה השנייה – מתחילת עם הופעתה של הקבלה ונושאי כליה בתימן (יש הסוברים שר' ייחיא אלצ'אהרי הוא שהביא אותה עמו לתימן לאחר שבקר בצפת, עיר המקובלים, בשנת ה'שכ"ח). ואני אז חדרה הקבלה והשפעה על מחרבי המדרשים, הפיטו והשירה, ובכל תחומי ההגות היהודית ביהדות תימן, למעט יהודים, והעמידה רבנים-מקובלים דוגלים, הבקאים בתורת הנסתר, הוגי דעת, טוועת, טוועת, ומשוררים נערצים. בטווים הבאים נזכיר את היוצרים הבולטים של שתי התקופות, לפי סדר כרונולוגי:

רבי נתנאל פיומי – גן השכלים

אחד מספרי הגות-הראשונים בינויה הוא "גן השכלים" או פרדס הדעת, לבנו נתנאל פיומי. המחבר היה בן זמנו של ר' יהודה הלוי, ככלומר דור אחד לערך לפני הופעתו של הרמב"ם בחו"ה היהודות בכלל ובחי"י יהדות תימן בפרט. לפי הנחתו של הרוב יוסף קאפקה (מתרגם ומהידר הספר), סיים המחבר את ספרו זה בשנת ארבעת אלפים תשע מאות ושבע ליצירה (1147 למןינם).

ניתן להגדיר את תוכנו של "גן השכלים" כהגות מדרשית-פילוסופית. המחבר בקש בספר זה לעצב את זמות האדם היהודי תוך כדי שלובו במערכות ההוויה האנושית העולמית. וכך מבן, וועל לכל, הוא רואה במורשת היהודית את ג'zech האדם ותקות אחרתו. לא בכך יש שם הפרק השני בספר: האדם. ופרק זה בא לאחר שקדיש את הפרק הראשון לייחוד הכרוא.

המחבר, רבנו נתנאל פיומי, היה נגיד הארץ תימן בזמנו, ושםיו יצא עד למרחוק ועד לאזניו של הרמב"ם הגיע, ויש סוברים שגם

๒. רב שולמה העדני, מחבר "מלאת שלמה" (פירוש למשנה)

רבי שלמה בן ישועה עדני, עלה עם הוריו מצענה לארכץ ישראל בהיותו בן ששים, בשנת ה'שכ"ט ליצירה (1569). במשמעותו של ר' יחיא אלצ'אחי. ר' שלמה היה תלמיד בילדותו ונתייר בסורדים, והלאות המורמות עברו עליו בז' אחר זו, בקדמתו לפירושו "מלאת שלמה" הוא מספר על מהלך חייו וסבלו בדברים הנוגעים עד הלב. על עבודתו בפרשנות המשנה הוא כותב: "... מלאת שלמה, בשם בן היא, מלאה היא ואני חכמה, רק נשא טווען ספורים כבכמה..." ואכן מאמצים בכירים השקיע במלאתו זו, שכן הוא ראה בה את חכלית חייו עלי' אדרמת ווכמצת צדקה תשתרIOR אחריו; כי רעתו, בנין ובנותיו מתו עליו בזה אחר זה בחיו. בגיל ל"ג שנים, וכבר הוא עיררי מכל וכל. הוא נשא את סבלו בגבורת נפש מדහמה, ובמניכות רוח הצדיק עלי' את הדין לפני בוראו. בפירושו "מלאת שלמה", הציב עצמו מטרה, לנפות את השגיאות מהנוסחות השונות, לסקל את השיבושים טענויות הדפוס ולהסביר את הנוסח המקורי של המשנה על מכונו. הקורא בפירושו יכול להרגיש את המאמצים שהשיקע ר' שלמה בעבודתו זו, שכן הוא תמצת את פרשנותם של כל גודלי המפרשים שהיו לפניו, ואצלם בים הגדול של שני התלמידים, הבעלי והירושלמי וכו', ובען בקרתו החדרה הציג לפניו הקורא "מלאת שלמה" קב' ונק. רבי שלמה ניתן בכוון מופלג והוא שעד לו בעבודתו הפרשנית. לשונו העברית עשרה ומרצת, סגנוו שוטף וצלול, המAIR לקורא את הבנת כל הסתומים המשנה ובתלמודו. הרבה הקרים גדולים, במדורה ובמערב, גמור על פירושו את הلال, ואוטו החשיבו כאחד הפרשנים המעלומים של המשנה.

מלבד "מלאת שלמה" חיבר רבי שלמה עדני הגהות על כל התנ"ך מעין "מנחת שי" וקראו: "דברי אמרת", והחיד"א ראה בכתוב יד (וראה שם הגדלים", בערכו). ראה גם מאמרי על פרשו למשנה, אפיקים, גליון עג.

ת. רב שלם שבוי, שיריו וחבוריו

על דמותו של ר' שלם שבוי אין צורך להזכיר את הדברו. דמותו הינה המירה ביותר מכל הדמויות הגדולות שהצמיחה יהדות תימן. שרתו מביעה היטבת את וחשי לבם של יהודיה תימן, ומקצתה הולמים את אפיקים וצבינום. רעינוותיו והגותו מתוגדים עם הגינום והגותם, ושירותו חוללה מפנה בח'יהם והדרה את ערוגת ל'זון, שכוצאה ממנה עלו ربאים מיהודי תימן בכל התקופות בעלי' לחחות למשיח. הוא היה המשורר הלאומי של הקיום היהודי בתימן והוא עצמו הדגל האישית הלאומי של יהדות תימן.

אמנם יהדות תימן ערגה לתהילה לאומית-משיחית כל שנות גלותה, אך עם הופעת השבוי גברו התהיות וההניות שעוררה שירותו בכל עמו והכינה אותו לקרהת ההתרחשויות הגדולות בדורות שלחריו, שכוכזה מהן, צינו וראו עינינו ושמעו אוננו את הגות הגולה והתרחשותה ממש, לדברי השבוי: "ר' ר' הד' עליה ונפשי נכהלה / קמתי חוץ לילה וזרוד ינחני".

השבוי שר את עמו, שר את נשמתו אומתו, אבל הוא שר גם את האדם, את אפסות חייו ותעתומי גורל. כל המגנון של חייו הכלל וחזי' היחיד בפרט מוצאים את בטויים במרחב שירותו. כל רגשותיו והתרשםיו מחויפות הטבע ומחופעות החיים היומיומיים מצולמים עד לפוטרי פרטם בשירותו הגדולה והרחבה. הציגוות שבתיאורו, והרגש העצום המפעע בשירותו הנשגב ממעניקים לה אומן ואמינות, שרק משוררים מעטים זוכים להם.

השירה השבוזית הצעירה מדרשת-קבלה. מכאן כויה ומורכבותה ומכאן גם השפעתה על בני עמו. המוני בית ישראל בתימן שרואת שירות שבוי, רקדו אותה, פומו אותה וחיזו אותה יום יום, כי ידעו שהם חיים עם שירותו חי' תורה ורבבות בצויר ישותם וגואלם. הוא שנא את שונאי עמו ושפק עליהם את אש עברתו; הוא שנא את גלותו, וחיזי הגלות מתוארים בצדוקים עזים ונוראים המחרידים את מושעי הלב. מרנו כל עולם הוא ציון וירושלים ויסוד כל חייו היא הגולה, כלומר השיבה לארכץ ישראל. מלבד השירים חיבר שבוי גם שני חבורים: ראשון וחווב שבחם הוא מדרש "חמודת ימים" על התורה. במדרשו זה (חביבו בימי בחרותו),

היהדות, אלא גם במדעי הפילוסופיה, האסטרונומיה, הගיאוגרפיה וחכמת הטבע, ובעיקורו ברפואה, המתחבطة בספר הרפואות שלו: "אלג'ז'", שעדין לא נתגלה. ספרו "מדרש החפץ", אוצר בחוכמו דעות מקויניות בפרשנות המקרא ובמדעי היהדות ואף מידע היסטורי רב ערך שהיה עולם מאתנו. הספר, במרכיבת חבירו, כתוב במשולב עברית וערבית. הוא סיים את סגנוןיו של הרוז'ה מצטין בתמציאות מעולה ובכירה. הוא סיים את ספרו זה בשנת ה'ק"ץ ליצירה (1430 - 1569). מן הרואי לצין שבכל כתביו אין הרוז'ה מדגש עניינים קבליים כל עיקר, ולמן יש לראות בו את אחרון היוצרים שנחו אחר הרמב"ם וכת הקודמין לו בתימן. מוסד הרב קוק הוציא עד עתה ספר בראשית מ"מדרש החפץ", שאור החומשין בהכנה לדפוס. תרגם והדיר הרב מאיר מרגלית, בסיוועו של הרב יוסף קאפה יצ"ג.

תקופת הקבלה בתימן

ה. רבי יחיא אלצ'אחי,

מחבר "ספר המוסר" (ה'שכ"ח)
רבי יחיא אלצ'אחי או זכירה בן סדיה, המקביל הראשון בתימן, הפרשן והמשורר, בעל "ספר המוסר", חי בין השנים ה'ריע"ט - ה'שמ"ה (1519 - 1585 - 1569). לעומת שמות נאים שניה לפניו שבוי. הוא נחשב בזמנו לגדול המשוררים בתימן ושירתו זכתה להוקרה עוד בחיו. אחד ממעריציו הכתירו כ"מלך המשוררים הבקי בחדרי לשון העברם". ואחר אמר עלי' ייחיד בדורנו, צבי עייןינו, גאון חפארתנו, מתק לשוננו" ועוד. הוא חיבר מלבד שירים, שהיו שגורים בפי הכריות עוד בחיו, גם פירוש למקרה "צידה לדרכ", ספר הלכות שחיטה, ובשרה - "ספר הענק"³ ועוד. אך גולת הכותרות של צירוריו הוא "ספר המוסר" (מקמות). הוא היה הראשון שהוביל דרכי קבלה ביצירותיו, ויש סוברים שנחassoc גם בקבלה-המעשית ואף הירבה לחשב חישובי-קץ כדי להחיש את הගולה לעם ישראל. הוא נחשב לאיש קדוש והבריות היו עולמים לבקר על קברו שכוכבאנן להחפיל ולבקש מזרע ותעללה למדוריהם. את כל חבריו כתוב בעברית צחה, ובמרוביה שיריו, ביחוד ב"ספר המוסר" דרך בדורcum של משורי ספוד במשקל כבחרו. מבחן העוצמה השירית איינו נופל ממשורי המקומות והשירים שהוברו בספר. ויפה הגדרו המשורר רצון הלו: "קספדי ביזטור במשורי תימן והתימני ביזטור במשורי ספרד". הוא הינו המשורר היחיד מבין שנדר מחוץ לתימן והיה אחד הנטענים שקמו לעמו. הוא סייר בהודו, פרס, בבל, חבס, ובכל ארץות המזרח התיכון עד שהגיע לארכץ ישראל. בעיר צפת, עיר הקבלה, התודע הרוב יחיא צ'אחי עס ורבי יוסף קאפו, מחבר ה"שורchan ערוך", ונסג את אוירת הקבלה ותורת-הנסתור שרפהה בחלל המקום והיה מן הראשונים שהביאו לתימן. מ"ספר המוסר" הושפעו שני מתרבים: ר' יחיא חרואי, מחבר "נתיבות האמונה"; ור' סעדיה מנצורה, מחבר "ספר המחשבה".

בכלל, דמותו של ר' זכירה אלצ'אחי אינה של תלמיד חכם ומשורר רגיל, אלא אישיות גroleה ורבת אנפין. את "ספר המוסר" הדריך והAIR היהודית וצחבי, יצא לאור בהוצאה מכון בן צבי, ירושלים, תשכ"ה.

ו. המשורר ר' יוסף בן ישראל משטה

רבי יוסף בן ישראל לבית משטה, חי בסוף המאה ה'ט"ז וראשית המאה ה'י"ג, דור אחד לפני שבוי. ידועים לנו כמאה וחמשים שירים משלו. לא ידוע אם חיבר יצירות אחרות. שיריו מצטיינים בהיפותה התיאורית ובעוצמת הביטוי, ורבים כתובים בעברית ומעוטם בערבית ובערבית. תכנים: גלות וגולה, קבלה וסדר, למוד ומוסר. שיריו מביעים רגש נעלם. לעיתים קרובות מביע הוא בשיריו הוויות אישיות, ומהן כך אנו יודעים הרבה הרבה על חייו ועל חי' דורות. שבוי השפע הרבה משוריין. משום כך, רבים משיריו של יוסף בן ישראל מיויחסים בטעות לשבוי, ביחיד בפי המעתקים הזמורים. כגון "אשא אל אלה שבויים"; "ישקף אלהים ממעון נכננות, להיות עמו כהרף עין"... ועוד. באחד משיריו העמוקים הוא מביע נכננות, להיות עבד לכל מי שיקרה ויבין את שירותו.

3. מצוי בספרית לנינגראד, רוסיה.

קיצורו "זבח תורה" על דיני השחיטה ושביעים טרפויות, "עץ חיים" — פירשו על סדרה התפללה הנקרא: "תכלאל", חלק הרדקוק על המקרן. "שער טהרה" — הלכות נידה בלשון העברית השגורה בפי הנשים וההמון, ועוד. כאשר בית דין הנהה את עמו בהלה ובמעשה. ניתן לומר, שברוחב בינתו, שקדנותו ופורותו הספרותית, אין דומה לו בין חכמי תימן של הדורות האחרוניות.

יב. המשורר ר' שעד מנצורה וחביריו

רבי שעד ברבי יהודה מנצורה, נולד תק"ג, נפטר תר"ס (1790–1880), היה משורר רב השראה ועתיר גיש. מלבד מספר שירים מעולים, שהושרו בחבורות שמחה ופורסמו ברוב הדיאונים, הוא חיבר "שער המודעת" על הלכות שחיטה וע"ט, וביחד "ספר המכחשה", שהמהדרים בישראל מר יהודה רצחבי וא' יערדי, קראו לו "הגלוות והגאולה" (תלאבב תשטו'). בספר זה הושפע מר' יהיא אלצ'אהרי וספרו "ספר המוסר", שאף העתיק ממנו מהברת אחת, שבה מספיד המשורר את עצמו.

ר' סעדיה הצעני בכוח זכרונו, בקי בחכחות חילוניות וגם בלשון העברית. הוא עצמו היה בעל קול נורב ושיר בשמות גם משיריו. הוא עסוק בקבלה מעשית, באצטגניות ו"פותח ספר" לפרשנו. היהתו בו הקרן נפשית מלכבה ומרקבת, והשפיעתו האישית הייתה רבה על סביבתו ואיפלו הגוים נזקקו לו ובקשו את עזרתו. הוא נחשב לאיש קדוש, הרכה מעשי-יומת נזקים לזכותו ואף אגדות מהלכות עליו.

יג. שושלת הרבנים ממשחת קrho

משפחה מופלאה היא משפחת קrho; שלשת הרבנים מתוכה לא פסקה עד ימינו. זכרוֹן ראשון ממשחת זו מצוי מלפני ארבע מאות שנה (המאה ה-ט"ז), ב"ספר המוסר" לר' יהיא אלצ'אהרי (מחברת י"ז/168/), שם מזכיר לשבח את ידרוּ: זכריה בן יוסף קrho, וקוראו לו "אהוב לבני". נזכר בזה אלו מהם שהביבר החבורי הדרודים לנו. א' ר' סאלם בן ר' יהיא קrho — חיבר פירוש להפטוריות משנת התנ"ג, ואולי הוא נינו של זכריה הנ"ל. ב) ר' שלום בר' סעדיה קrho, חיבר "ספר סגולות", יליקוט קבלי. מןו מספר שוו' שהיה משיב לר' אברהם אלשיך ור' דוד מזרחי (מחבר "שתי לייטים") שחיו בימיו. חלק מהם נמצאים בספר "רבי הזוהר", מהדורות י"ז וכן בספר "צוהר לחשיפת גנוז תימן" ע"מ שיט מאת יהודה לוי נחומו הוצאה אפיקים, תשמ"ו. ג) ר' יהיא בן שלום קrho (הת"ר — הת"רמ"א), הנ"ל, חיבר מספרו פירושים: "מרפא לשון" על תרגום אונקלוס; "משכיל דורש", חידושים על טעמי התורה; "משכיל שריר ידידות", ו"משכיל שריר נגינות" פירושים לשרי שבוי ועוד. ד) ר' ערמן בן יהיא, הנ"ל, חיבר פירוש על שריר הימן בשם "עלמות שריר", וכן ספר "סערת תימן", חיבור היסטורי על יהדות צנעה. ה) נכדו הרב ר' שלמה קrho, אורה ישראל, חיבר "עריכת שלוחן" בשני חלקים, הראשון דן בפסיקות, הלכות ומנהגי תימן. בחתימתו לספר הנ"ל, הוא מונה שמות אבותיו: שלמה בן יהיא בירב עמרם בירב יהיא בירב שלום בירב שעד בירב יוסף, זה הענף האחד.

ענף אחד ממשחת קrho, מתחילה מרבי חיים בירב יוסף קrho. הוא היה חבר בית דין צנעה עד בימיו של ר' סלמאן קראה, מרביין תורה וכן מחבר כמה יליקוטים על דרך הקבלה, לתורה, לשיר השירים ועוד; בנו ר' יהיא — אחד מתשעת בניו — חיבר "ברך הזבח" על הלכות שחיטה וע"ט, וכן הרבה תפילות ופיטוטים.

יד. רבי שלום ברבי יהיא קrho וחביריו

רבי שלום ברבי יהיא קrho, עלה על כל המחברים בני משפחתו, הן באיכות והן בכמות. נולד בצענה בשנת התרל"ב ונפטר בישראל, י"ג חשוון התש"ג, מ"ב.

חיבורייו: "דברי שלום", דרישים וחודשים על התורה; "דרך החכמים", פירושים לאגדות חז"ל; "ספר קינות", קובץ הספרדים שקולרים; "ספר תהلوת", שרירים על נושאים שונים; "אנקת אסיר", תפילות ובקשות; "רוגז הוזמן", קטיעי היסטורייה על יהדות תימן; "מדרש אשדר", דרישים והספרדים, יצא לאור על ידי נכדו ר' פנחס ברבי יוסף, בשנת תש"ט; "אגרת בוכים", מונוגרפיה על חייו ומותו של הרב יהיא Kapoorה, וכן על כת הקודמי לו, כולל ורבנים ממשחתו, יצא לאור בשנת תשכ"ג. חלקים מחייברו הילך פורסמו בארץ בקביצים שונים עוד בימי חייו ואך בהיותו עוד בתימן.

הושפע שבז' מספר "סגולת ישראל" שהיכר ר' ישראל הכהן איש צייריה, ואף נטל ממנו מלא חפניהם והכניסו למדרשו. גם אותו ספור על שני הכוכבים שעלו מן המזרח בשנות השע"ט וכוכ' נטל שבוי ממש, מפרשת בלבד.

חברו השני הוא "צ'רב אלרמל" (גORLD החול), ספר גROLות שהעתיקו מערבית וiscal בז' והשתמש בו הוא עצמו לעתות בצהרה, או לדבריו: "... הוא צריך גדול, כגון לשאל אם לילך אצל מלך... ואני נזכרתי לו מפני שימושתי מלכים...", וכו'.

טו. רב שלום שרעבי (הרש"ש) וחביריו

רבי שלום שרעבי, נולד בתימן בשנות ה-17 לפ' ונפטר בירושלים בسنة התקמ"ב. הוא היה מגDOI המקובלים בכל הדורות, והיה ראש ישיבת המקובלים בירושלים "בית אל", הרש"ש התפרסם בחכמתו וחסידותו, העמיק בתורת הח"ז וירד לעומקה של תורה הארי הקדוש; והגיה כמה הగותות ותיקון כמה טעויות וшибושים שנפלו בדבריו הרוב, גם ביאר בספריו שהיכר כל המקומות הסתוּמים והסתורים עד שעלה בידו להעמיד כוונת הארי על בודין וכהלכתן.

הרש"ש חיבר את הספרים: "גהה שלום" על סדר התפלות והברכות עפ"י כוונות הארי; "רחוות הנהר" ו"אמת ושלום" שכולם טבולים בים הקבלה ובכוונות הארי ומफלים בתוכם את תמציתה של תורה הח"ז והקבלת לדורותיה, הוא האיר עניini המקובלים בתורת הנצרת. הרבה אגדות נרכמו סביב אישיותו הקורנת כסם ורוממות רוחנית נעלם. עליו ועל אישיותו נכח ברכה, ואך יצא כובע המכיל מונוגרפיה עליו ואגדות המספרים במעשי מופת שעשה ושנעשו לו.

ו. רב ידוע בן שלמה משתקי (מזרחי), וחבירו "שתי לייטים"

הרבי דוד משתקי היה גדול בתורה והוא ראש ישיבת שנחכונה בבית הכנסת "אלואוצט" בעיר תללה צענא, נפטר התקל"א (1771) למן נפטר. בחבריו "שתי לייטים" ל"שולחן ערוך" "אורח חיים" של מרן (ר' יוסף קרא), האיר האירות המריהיבות את הדעת,Hon בפסקי מורה והן שהאייר עינינו במנגנים קדומים שבהם נהגו יהודי תימן. הוא מתגלה כפוסק בעל הגזון חד ונוקב, המהונן בכוח מחשבה עמוק וכווש נთוח צלול ומדוקדק. מתוך פטיקותיו אנו למדים הרבה על מפעלו הציורי, על עונומנותו ועל צדקה דרכו.

הוא זכר גם את ספר השו"ת "רבי הזוהר", בו הוא התמודד עם סוגיות הلتניות וצבריות חשובות שהתעוררו בזמנו. כמו כן התחילה לבאר ולחדש על "שולחן ערוך" יורה דעה עד סימן ק"י וקוראו "ראשי בשמים", ולא הספיק לגמרו, לצערנו.

יא. רב יהיא בן יוסף צאלח (מהר"ץ), וחביריו

Mahar"z חי בצענה בירת תימן. נולד בirth החעה"ה ונאסף בשנות התקופה. הוא היה דור שלishi לגולי מושע, גלות שערערה את החיים בכלל וביחד את החיים הרוחניים, עקרה לבבות במסלול חיים וגרמה לאבדן מכמי רוח עתיקים — אף ספרים כתובים ידידין ר' צאלח מכמה שנים. ומעשרות אלפיים יהודים צענא לגוללה זו, חזרו רק אלפי נפש. ואין תימה, Shmar"z, אשר ניק מסכו הדין ר' צאלח (שהיה בין גולי מושע בצעירותו), לא רק תורה אלא גם ספרדים מהה מהרי"ץ הגלות ההיא וכן מהקורות של יהוד תימן בעבר, כל זה העלה מהרי"ץ על הכתב וקרו לא "מגלה תימן". מהרי"ץ כבן שושלת רבני וגדיי תורה, החל בפעילותו הרוחנית בעודו צער לימים. שכן לאחר מות זקנו ר' צאלח, שהיה גם רבו, רואים אנו אותו יזק מים ומשמש את שני גibili הדור בזמנו, ה"ר דוד משתקי (מחבר "שתי לייטים") וה"ר יהיא בן הרש שלום ערקי (אוצט).

פרסומו הגדל הצל משנת התקופה ואילך, שנה, שבנה נבחר לראב"ד ומוי"ץ בצענה וכל נפות תימן וכן יהודי הוודו נזקקו לו, ועיירים שבהם תמכו כל השנינים בישיבתו, שהתקימה בבית הכנסת צאלח (כ"כ של המשפחה).

מהרי"ץ נחشب לאחד מיוציא היה הגדולים של יהודות תימן במאה השמונה עשרה. יצירותיו הידועות ביותר הן: "פעולות צאלח" — אוסף נכבד בספרות השאלות ותשובות של יהודות תימן, "שער קדושה",

הרפוiot, אלא גם של כל אותיות האלף-ב'ית. וכל זה בנוסף לתוכנות מסוימות אוניות נעלות, שמהותנו לדאוג לשומרן ולהנחלת לבניינו ולשאר עם ישראל.

היטב להגדיר המשורר רצון הלוי (אפיקים גליון ב תשכ"ה) את דיקוגנה של יהדות תימן כפי שהיא בתימן: "לכורה יהדות תימן אינה אלא שבט לא גדול בעם היהודי". אך לאמתו של דבר זהה החטיבה השלישית באומה לצד היהדות הספדיות והאשכנזית... אמנים אלו מגדירים את שתי הachmentות בתרו החטיבות, מפני שככל אחת מהן יכולה במשמעות הרוח העצמיים להמשיך את קיומם העם בגלוות, אפילו לא הייתה לחטיבה אותה כל זיקה וקשר עם רעיתה. אולם לגבי הפזרה התימנית הדבר מרדים: היא לא רק יכולה להמשיך של העם היהודי בוגלוות, אלא גם עשתה זאת בפועל ממש, ועל אף היוותה מנותקת, כמעט, ממעגל תנועתה של האומה, השכילה לבנות קיומם היהודי בדרוג של אומה שלמה, ורק יכולותיו הזרפה והמוזקמת ביותר. וכך רצון הלוי התלמודית מביחתו הזרפה והמוזקמת איננו יכול להסבירו".

לטסום, יהדות תימן הייתה אמונה ונאמנה למסורת הרוחנית של האומה כפי שהיא היה עד בימי תפארתה של ישראל הקדומה במולדתיה. ומסורת זו נשתמרה בידייה במשך אלפי שנים גלוותה. ועתה, בשובה למולדתיה העתיקה, החזירה את הפךן למקורה מוחצנתו יחד עם הקנינים והנכדים הרוחניים שיצרה בוגלוות תימן. בשורות אלו דנו עייר על רבעים שהברכו חכמים וספרים בתימן גופה. על רבעים בתימן שכתבו חכמים וספרים שוניםណון איה בಗילונות הבאים.

ר' שלום קrho היה איש אשכולות: מלמד דרכיו מן המועלם, דרשן וספן מובהק, סופר-יוצר בעל רגש חמם וגמ אווה ספרי קדמוני. בכתב ידו הנה גאל מתחום הנשייה הרובה ספרים נדירים, ביניהם "ספר המוסר" לר' יהיא אלצ'אהרי וביחוד העתיק את "תכלאל קדמוני" שלפלפני המש מאות שנה בכתב ישר ומהדור יצא לאור ע"י יוסף וחובאה בשנת תשכ"ד). ר' שלום זכה להיות אחרון המחברים בתימן וחותם.

בספרו של אביו רבי יהיא, "ברך הזוכה" שהזכיר לעיל (חיבורו בתרס"א, כתוב היד ברשות הספר המשורר והחוקר שלום מדינה י"ז), מונה ר' יהיא את ייחוס אבותו כך: יהיא ברבי חיים, בן יוסף, בן שלום, בן יוסף, בן יהודה, בן שלום קrhoת.

★

לעיל הזכרנו חכמים שהם מן הבולטים ביותר. כי מלבד גאנז תורה ומחברים אלו, גודלה תרומתה של יהדות תימן לכל ישראל, לא רק בערכי רוח שיצרה, אלא גם בזה, שומרה באמצעות נכסיו רוח של הכנסת ישראל, ובזכותה נודעה מציאותם ברבים. כגון מדרשי ארץ ישראל, ספרות מתוקופת הזהר של יהדות ספרד, רבי יהודה הלוי, אפשרה הוצאתם לאור של שיר ר' אברהם בן עזרא, רבי יהודה הלוי, ועוד יצירות אחרות חשובות שנעלו ממסורת הדורות מקרוב תפוצות ישראל. כמו כן אין לו לול בשמור המסורת הכתלית וניקודה, וכן מסורות הקראה ונוסחות מודיעיות של התלמוד, הרבב"ס, ושאר מדרשים מיימי הבינים. ועל הכל רואיה יהדות תימן לכל השבחים בזה, שומרה את המבטה העברי הצח והנכון, לא רק של בגד' כפ"ת

חֲדָשָׁת הַלְّה

הוועד הציבורי למען החינוך בשכונות ובעיירות הפיתוח

הוועד הציבורי יקדם בברכה הצלפותם של פעיים ונספים.

דרך הפעולה של הליה.

הליה בעיירות-היפות והשכונות רואה לעצמו לטירה לסייע בידי הורים להתרגון ולרכוש את הכלים הדורשים להיפכת בתיכון הספר בישוביהם למוסדות לתפארת. הוועד מוכoon לשמש: א. כתובות לפניות, תלונות ויעוץ; ב. מקור מידע על בכיוות הורים במערכות-החינוך; ג. קבוצת-לחץ שתפשע לשינוי מערכת החינוך בשכונות ובעיירות-היפות, באמצעי-התקשרות ובבמות ציבוריות אחרות.

הוועד יענה לכל פניות, אם טלפוןות או בדואר ואם אישיות. הכתובות לפניות:

הליה בעיירות-היפות ובשכונות
ארלוזרוב, 88, חיפה
טל' 6319, י"ד 4-664949
��י"ד — 16.00 — 19.00, א' 8.30 — 12.30, א-

פעילי הליה ישמחו להפנש עם כל קבוצת הורים ומחנכים, במקומות היישוב עצמה, ולסייע בפועלות להנרגת מעורבותם במערכות-החינוך, כולל קיום הריצ'אות, קבוצות-הזרקה ושתלים-מיוטות.

הליה תפרסם ותפיץ, אחת לחודש, עלון דיעות. העלון יופץ לכל מעוניין וכל מי שיקח חלק בפעולות הליה. העלון יכיל דיעות על המתרחש במערכות החינוך בעיירות-היפות ובשכונות, מידע על זכויות הורים, עצות מעשיות וניתוחים קצריים של נושאים שאינם מועלם באופן שוטף באמצעי-התקשרות.

הספר בשכונות ובעיירות-היפות מוצאים דרכם דוקא לבתי הספר המבוססים.

ה. אחוז בני שכונות ועיירות-היפות באוניברסיטה אוות עדין נמוך מאד: עד שחלקים בקבוצת-הגיל הוא כ-20% בלבד.

חברי הוועד מאמנים כי את המצב צריך לשינוי ולשנות. העוניינים העיקריים בשינוים הם תושבי השכונות ועיירות-היפות, פעלה מאורגנת של הרורים, בשיתוף פעולה עם מורות ומנהלים, יכולה לשנות את המצב מסווג. פтиוחת שעיה בית-הספר בפני הורים, שינוי מערכת הципיות של מורות ומורים מהתלמידים, היזוק רגשי הוצאות והוצאות של מורים עם מקומות עבודתם, השבת בתיכון מתקדים — כל אלה הינם כדיים לקרו את עתיד שונה.

על חברי הוועד הצבורי נמנים, לפי סדר האלף-ב'ית: שלומית אוזני, מורה; גבי אילת, מנהל בית-ספר תיכון מקיף בער, וכיום מנהל רשות רחוב איזידור ז'יז'ק גורן; יצחק גורמן, טודנט; טופר; ששה גורן, אשת תיארין; יוסף דוחר-הלי, טודנט; מוחך ווערך הירחון "אפיקים"; גבי זריהן, טודנט; נורית מועלם, טודנטית; הרצל סייג, פועל ועד טודנט; מאיר עמר, טודנט; פול קידר, לשעבר קונסול כללי של ישראל בניו-יורק; יצחק קשתי, מרצה בכיר בבית-הספר לחינוך, אוניברסיטת תל-אביב; יוסף שלוח, אש תיארין; אמנון שמוש, סופר; אילנה שמא, עובדת קהילתית.

הוקם ועד ציבורי למען תי-הספר

בשכונות ובעיירות הפיתוח

בימים ד' ה' 19.8.86 התקינה בתל-אביב קבוצה של כללה הרים, טודנטים, אשיחין, טופרים, חוקרים ואנתרופולוגים והחליטה על הקמתו של ועד ציבורי שיפעל לשינוי מצב החינוך בשכונות ועיירות-היפות.

הคณะกรรม הבא מתחוויה שמערכת החינוך לא הצלחה עד כה בניסיוניה לצמצם את אי-השוויון בין תלמידה, בתוך המערכת עצמה, ומתוך כך עדין לא תרמה ותורמה מוחתית וסגולית לצמצום אי-השוויון הקיים בין תושבי השכונות עיירות-היפות ובין תושבי היישובים המבוססים.

בפגישת הראשונה הוצאה, בקובי מלילים, תומונת המצביעים להיוות נוכחות, וזאת בהסתמך על פרטומי מועדן אקדמיים ותורשומיותיהם של חברי הוועד. הועלו, בין השאר, העבויות הבאות:

א. השגי התלמידים בעיירות-היפות ובשכונות ממשמעותם להיוות נוכחים מהמשמעותם.

ב. האינטגרציה בחינוך (בנסיבות שהפעלה מציבה ילדים מזרים שונים על מסלולי לימודם וקידום שונים).

ג. בתיכון התייכנים המוציאים לתלמידים מעיירות-היפות וশכונות הינם בערך בתיכון ממצוים מכך ועתים מדויבר בנסיבות שאין להם עד משמעות בתעשייה בתזמננו.

ד. קיימת חלקה בתיכון-היפות של תקציבי מועדן ההינוך: חלק ניכר מהתקציבים המייעדים לבתי-

בחיי אביו וכנראה שלא היה תלמיד חכם. לעומת זאת בנו שמעון היה תלמיד חכם מעולה וחבר בית הדין בעיר מגוריו אל-מסילה בשערם. בחרו שמעה הינה דמות אגדית בקרוב יהודי תימן, לפי האגדה מטה ברדיימה כאשר אחד המושלים הערביים רצה לשאתה לאשה, והיא קפזה לקערת הבזק (משתה!) וכן עלה בה. כבורה נמצאה בכפר נגר בנטף אל-בעודין בשערם, והוא נחשב למקום קדוש אשר יהודים בכל רחבי תימן נהגו לעלות לכבורה ("ייראה") וכן גם ערבים. בנו שמעון היה משורר בעברית וערבית ומיחבריו הגיעו אליו "ספר המרגלית" שככל תפילות ופיוטים על דרך הקבלה.⁴ בתו שמעה נקרה עלעתם גם בשם שרה. יש המזכירים בתם בת שנייה ושם מרמים, אך נראה לנו כי המذוכר באורה בת, שמעה. על-כל-פנים, על בתו מרמים לא ידוע דבר. בשיריו נהג שבי להשתמש בכינויים "אבי יהודה" ו"אבי שמעון".

כידוע לא נהגו יהודים תימן לעסוק בספרותם בנושאים חילוניים או אף אישיים. כל שיריהם הייתה קודש, וגם השירה שנחשה לחולין הייתה בעצם רוויה יראת שמיים. עם זאת מוצאיםains אשר בשירתו של שבוי ובשאר יצירותיו הדים למאורעות אישיים שלו ובCORDAIו עות לאומאים שקרו ליהודי תימן בימי. שבוי מהו זה מדור מהוחר שרעב. שבוי מבן בתורת הכהנים והמלות, וכל זאת בנוסף להשלתו היה רודר. ונמצא שתולדותיו מושלבים בתולדות התקופה.

כפי שראוינו לעיל, הרוי כבר בספריו "חמדת ימים" הוא מספר לנו על שנת הולדתו ועל מאורעות קשים שהגעו במשחתו ובקהילת יהודי תימן באותה עת, כאשר השליט המקוומי, גוזר עליהם להמיר את דתם, ורק לאחר מסור ממושך ותשולם כופר גדול שוחזר אביו של המשורר ונכבדי העדה.

בשיריו מוצאים אנו מספר שירים שבמהו הונצחו, למשל, מלוחמות שהתחוללו ביום חייו בתימן ועל הסבל שנגרם מהן, או שירים שבמהו הנצחית שנות רעב ומצורות איזומות, אשר מן התיאור המפורט של הרעב והסלבל, ניתן להא-מן כי שבוי עבר בעצמו את הסבל וכותב מתוך התנסותו האישית והמשפחתי.

בשיריו מוצאים אנו גם עדויות היסטוריות על מאורעות כבירים שאירעו בדורו, כגון הגז-רות והשוננות שהונחו על היהודים, כולל גלות מזוע. CIDOU המאורע החשוב ביותר איזה היה הופעת משיח השקר, שבתאי צבי, בעולם היהדות ונחרות המונחים אחרים. מסתבר כי גם שבוי עצמו האמין בשלב מסוים באותו משיח, וסביר כי אכן הוא המשיח אשר יגאל את ישראל. עדות לכך אנו מוצאים במספר שירים, למרות שכנראה לאחר שנים, כאשר נסתבר כי שבתאי צבי המיר את דתו ובוגד, נגנו חלק מן השירים כי בשירו "אדון הכל" מרמז שבוי לשבתאי צבי ו מביע אמונה בו באומרו:

"...זומיירות מכני ארץ שמענו... צבי צדיק במזרחה וימה צרי גלעד שלח לנו יידי... ציון נשמה גבר ועלמה..."⁵

רבי שלם שבזי - תולדותיו, יצירתו ודמותו*

מאת נמרוד לו'

תורת הכהנים למד וידע על בוריה. איןנו יודעים, כמובן, באיזה גיל למד כל דבר, אולם כבר בהגיעה לבחורות היה בקי וידען בנושאים שונים.² מותך יצירתו הפיטות והporaזה שלו למדים אלו על אישיותו. השכלתו כללה גם נושאיםiani מקובלים חלק מהתורת הבסיסית של תלמיד חכם תימני. משירתו עם מחוץ בקיאותו בעולם חיי הצומח, היכרות עם מחות וערים אחרות בתימן, גם כפרים מרוחקים מארוד מהוחר שרעב. שבוי מבן בתורת הכהנים והמלות, וכל זאת בנוסף להשלתו היה רודר. מוכנה אל-שנאי...¹

מעט ידוע על משפטו של המשורר. משפטו היה באוזר תען שהיא בירת דרום תימן ומרכזו של שבוי מוצאים אנו גם בנדור-דיו וסוריyo בתימן, אשר חלק מהם נבעו, כנראה, מצורות שאילצו אותו לנודר ממקום למקומו, אך חלק מהם בא מותך שאיפתו להכיר ולדעת.

הוא נולד כנראה בכפר אל-עיזיד בששב, נזכר בפעז בירתה השנה של תימן. בנו, שמעון, חי באלא-טסילה ובתו שמעה נקרה בוגד אל-בעודין בששב. ינסם משפטו היה מושתא, וرك המשורר ובנו נקראו אל-שבוי על שם עירו שבו ממנה נודע שם ילדיו.

בשנת הולדתו עדרין שלטו התורכים בתימן, ממנה גורשו ב-1629, ככלומר בהיותו בן 10 שנים. עפ"י עדותו של המשורר, כשהנה לאחר הולדתו נוצר אביו וודע כמה מראשי הקהילה יהודות תימן, לבין חכמי שרעב. והנה שבוי ממילץ בהערכה לנסוע לצנעה (המכונה בשם אונקל בפי יהודי תימן) כדי להכיר את חכמיה, ללימוד שם תורה ולהיביע הערכה לחכמי צנעה, כפי שהוא מעד בשירו "אהבת דוד הצעיז":
...יא משתחק לאלעלם ואלהכמה
ודר צנעה חית' פאצ' אלענמה
פייה אהבאר תפתק בכל כלמה...
תרגם
...הו הי משתחק למדע וחכמה
בקר בצנעה כי שם שפע האושר
חכמים בה יורך בכל עניין...
שכזוי לא היה עשיר, ולפי המסורת התperfנס

מעבודתו כאורג, מקצוע מוביל מאוד בתימן וביחוד במחוז שרעב. מקצוע הארגה, וביחד של טליתות ומלבושים יהודים, נחשב למażow מוכבר, שכן מאפשר היה לעובד בו לעסוק בתורה. מקובל היה ביהדות תימן שאין הרבניים וחכמי הדת מתפרנסים מעבודת הקודש, אלא כל אחד מהם צריך היה גם לעסוק במażow לשלחו כדי להתפרנס ממננו, ושבוי לא היה הסתפק בלימוד תורה, קבלה, משנה והלכות שחייה אלא הוא למד את כל מקורות היהדות וכל ענפי הספרות היהודית, הלהקה כולל התלמודים, אגדה ומדרשים, קבלה ותורת הסוד בכל, שירה, רפואה ופילוסופיה ואפליו את *

* הנחה וערך: טוביה סולמי.

גילות. כן מוצאים אנו הרבה העתקות של מסורות ספרדיות ואפלו שירה מקומית העוסקת גם בנושאי חולין. **התקופה השלישייה:** משתרעת על פני המאות הטעז – י"ז, והיא נחשתת לתקופה של ירידת בעיפולות הרוחנית והיצירה הספרותית, למורות שבתקופה זו מופיעים שני גולליה של השירה היהודית בתימן, ר' יוסף בן ישראל ור' שלם שבוזי. ההසבר לירידה הרוחנית והספרותית נעוץ במאורעות ההיסטוריים שסקרנו לעיל והמעדים על הרעה שחלה במצב היהודי תימן בתחום המדיני והכלכלי. המאפיין של הייצור בתקופה זו הוא התתרכשות בשירה. מאפיין אחר הוא השתלטות תורה הקבלה על חיי הרוח, כולל על השירה.

התקופה הרביעית: משתרעת על המאה ה"ח ומחציתה הראשונה של המאה ה"ט. בתקופה זו ישנה התעדויות רוחניות גדולות ביצירת הספרות רותית של היהודי תימן, וזאת בתווצאת המשפור במצב המדינה והכלכלי. בתקופה זו מופיעים עשרות ומאות משוררים הממלאים את הדנא – ניס שם קובצי השירים עד היום. **התקופה החמישית:** أماצע המאה ה"ט ועד אמצע המאה ה"כ, ככלומר עד עליית תימן במכרז ע"ל נסרים". מאפייניה הם פתיחותה של היצירה היהודית התימנית להשעות מן החוץ, וזאת בעקבות החשפות של עולם היהודי. יש בה התעוררות רוחנית של חיפוש שורשים ושאיפה לחזור לתקופות הקדומות יותר כגן תקופת הרמב"ם וניסין לצמצם את השפעת הקבלה. **אם כן** אנו מוצאים כי יצירותו של שבוי בא בתקופה בה השירה הייתה בדרך הביטוי העיקרי רית של היהודי תימן, ולמעשה היא המשיכה להיות כלי עיקרי לביטוי דתי ורותני בחברה היהודית התימנית עד לימינו – בשל אופייה הייחודי של חברה זו.

תרכות יהודיות תימן – היתה תרבויות דתיות מעיקרה, אשר כל עיטוקיה וחיה היו סביב הדת. והואיל גם אופייה של החברה העיבית התימנית היה כזה, ככלומר דתי מעיקרו – הביא הדבר לכך שלא נפתחה ולא ייכלה להתחפה מגמה חילונית בחברה זו. כל חייו של אדם וציבור היו מושלבים – בחיי הדת, מצוותיה וטכסייה. כך נשתרמה יהדות זו כיהדות דתית מסורתית הנמצאת במאה העשרים ואולם היה הפניינים נמצאים עדין עדין המשנה והתחלמוד. חברה זו הייתה חברה שלימה שהיה במקביל להחברה הערבית ושל היה אורה וסובבים סביב התורה והמצוות, כך היה כל יצירה כפופה לדת ובאה לבטא ולשרות אותה. ממש לא נתקיימה בתימן מועלם, גם שירי הטעב או ספר על הוכבים היה מבוסס על הדת ותפיסתה. כל שעה פנוי נצלה למדוד תורה בדרך של לימוד ישיר מן המקרא והמקראות ואך צרכי בידור ובכלי טופקו ע"י עיטוק בתורה דרך דרך המדרשים, האגדות והשירה. השירה הייתה הדרך העיקרי תורה; שירה זו העמיקה את האמונה והחינוך הדתי.

לאחיהם. וכך מוסים הוא בנחמה ועיזוד. ⁸ כך מוצאים אנו כי חולdotio של המשורר שווורים בתולדות עמו וקשה לנתקם זה מה, ומה שנכתב בזמנו כדי להביע עידוד, צער ונחמה, נותר לנו היום גם מקורו ההיסטורי חשוב. **ישנה** מחלוקת אם שבוי עצמו היה בין הגורם למוסע, משומש שלא בדור אמ' הגזירה כללה את כל היהודי תימן כולל המחוות הרוחניות מביבת המדינה, כגון שרבעם בדורות המדינה, שם חי. ואם הדא כללה את כל מהחוות ימיון, ידוע לנו כי לא בכל המקומות נתבצעה הגזירה וישנם מהחוות שבטי הסביבה והמושלים המקיימים הגינו על היהודים ולא הניחו להגלוותם. בעת גלות מוצע היה שבוי בכון שם, ולאחר הגלות איננו שומעים עליו הרבה, וכן יש להניח כי זמן מה לאחריה, נפטר, בעיר תעוז שמי' שמי' בשןותין האחרונות, שם נתקים בית מדרשו ושם קבור הוא עד היום זהה.

ישנם אנשי רוח, אשר רק לאחר מותם זוכים למעד של הכרה מצד קהילתם ועם, ואילו לגביו שבוי כבר בחוי נתשב לאחד ממניהו האומה בתימן, וראו בו מנהיג בכל תחומי החיים, ההנאה הלאומית החילונית, כמו עיטה צורה, אך גם מורה הלכה, ומורה דרך בתחום התרבות והתורה. בשירו ישם – שירים וביבים העוסקים בשאלות ותשובות לחכמי הדור ובם מגלה הוא בקיאות עצומה באוצרות היהדות ותרבות הדור בכלל. מתגלה שחכמי דורו ראו בו חכם הרואין לשוחה לו שאלות ותשובות. ידוע לנו כי אפיקו בצענאה יין לו חברים מחכמי הדור, אשר היה מתחכט עם בדרכ' השירה שואל ומשיב. בהווי של תימן אז, פירשו של דבר שככל קהילה כזו הכירה את שבוי ואת מי שאליו הוא כתב, כי מקובל היה לקרא את האגרות ולספר עליהן בציבור.

שבוי כמשורר

כדי להבין את מעמדו של ר' שלם שבוי כמשורר בתרכות יהודית תימן, יש לחזור וללמוד מה מקומה של השירה בתרכות זו, ומה מעמדו של איש הרוח (תלמיד חכם ומשורר) בחברה היהודית התימנית.

ידיונות על ספרותם של יהודים תימן יש לנו בעיר במשך אלפי שנים, למרות שמיחים, כי גם קודם לכך ניכר היהתה הספרות עניפה, אלא שלא הגיעה לידיינו בזרורה מספקת.

את אלף השנים נינו להקל לחמש התקופות.

התקופה הראשונה: נמשכת עד סוף המאה ה"ב, וממנה נשארו בידינו מעט שרידים וכרכי יד, אולם היה והם מגוונים מאוד יש להניח כי היה עושר ורוחני גדול. שרידים אלו – עוסקים בעיקר בתחום ההלכה, הבלשנות והփוט, כאשר בפיטוט ניכרת השפעה של מושורי ספר. הבולט בזיטרים בתקופה זו הוא הרב דניאל בירב פירומי. **התקופה השנייה:** כוללת את המאה ה"ג – הט"ו, שהיא התקופה שיא מבחינת הפריחה הספרותית, ונשנים סימנים להשפעתו של הרמב"ם. בתקופה זו פוגשים אנו הרבה שים וליקוטי מדרשים, וכן פרושים לתורה ולמי-

ברור כי האמונה בשבתאי צבי הייתה בשנים שלפני בಗידתו ולכן אין בה גנאי שהרי נכבדים וטובים בעם ישראל בארץות שונות האמינו בו. עם זאת אין ספק כי מאוחר יותר חזר בו שבוי מהאדון למשיח המדינה, שכן שרשורת של גורות וצרות באו על היהודות וביחד על היהודי תימן ב글לו, כפי שראינו בפרק המבויא. ואוthon גורות הונצחו בשירתו של שבוי.

בשירו "איומה בהר המור / עלי לך ובשרוי" מספר שבוי על גזרת העטרות אשר נגזרה על היהודי תימן בעקבות התאסלמות שבתאי צבי, שהיתה כרוכה בלבישת ערלה כמוסלי. על פי הגורה נאסר על היהודים ללבת בכיסוי ראש וביחד לבוש ערלה בראשם. ואומר המשורר: "...וישפוך חרון אף, בפרא הפכפי ועובד ומתעابر, ודתו מכורע;

מהTEL על-ידי-תי
ובזוזה לתורתך
והסר עטרתי
ומיינו כצל עובר, ואידיו ממהר...⁶

בשירו "מסאן פי רצ'יא אלרחהמן", מזוכר שבוי שלוש גזירות חמורות שנגזרו בימי עלי היהודיים בתימן, והן איסור לבישת (וכיסוי ראש), חורבן בית הכנסת (ואיסור תפילה בצדבו) וגזרות היתומות, אשר נגזרו או נתחרשו, כנראה, בעקבות מאורעות שבתאי צבי והטאסלמותו. מורה מכלן הייתה גזירת היהודים מימים, לפיה כל ילד יהודי שנתיניתם מביאו נלקח מן היהדות ואוסלם בעל כוחו, ואומר השובי

בשירו הנ"ל: "...ונהייתי בתימן נרדם בעלי עוז ועטרת וכמה אשטה מן הצרות והיכל דת מגולה
ופרא בא בתאניות והחריב בית כנסיות
ובנויות הן לתלפיות וכוננותו ערוכות הדתות / גול יתמין דטפלא
ומחייבת נורתית משולל / ו/or לבי ונקלה:⁷

הזעם והכאב בו כותב המשורר מערדים כי אין זה סתום Shir להנץחת אירעוע שקרה ביוםיו, אלא הוא איזמו סבל אישית מן הגזרות והש בעצמו את אכזריות הגוללה. המשורר מגלה לנו כאן עובדה היסטורית מעניינת, שגזרת היהודים (בלשונו: "גול יתמין דטפלא") הייתה כבר ביוםיו, ולא נגזרה במאה ה"ח כפי שסבירו.

אך מכל המאורעות תשח בחיות בתקולדות תימן הלא היא גלוות מקצוע. על פי המקורות היה שבוי בין נכברדי היהודים שניסו לשכנע את המלך לבטל את רוע הגזירה והם הצליחו רק לשנות את הגזירה מברירה של מרתה דת או מותם, לביריה של מרתה דת או גירוש למווע, שהוא מדבר נורא שאין בו אפשרות לחיה ומן בערך כחטב שירם מקצועים על גלוותם, מוצע, על סבל שנפל בחלקם של המגורשים, על האסונות, הדריפות, השוד, הבזוי, הרעב והמוות. שיריו מהווים עדות ההיסטורית חשובת, ולעתים מפורטים הם כתבה עיתונאית ביוםינו לנו.

בשירו "וצלאן האתך אלאלחאן" הוא מספר כיצד הגיעה אליו בשורת הגלות ולאחר מכן מתאר הוא את הנדוים ממוקם למקום, וקורא לקהלות היהודים שעידן לא גלו, לסייע

כתבו בדרך כלל אחד אחד, והוא מופצים קודם במקומות של המשורר, לעיתים היו נשלחים אל ידיד במרוחקים ולבן היו נפוצים יותר קודם במקומות של הידיד. לא תמיד מופיע היה המשורר לרוץ לו את כל השירים בכתב יד אחד. יתר על כן חלק מן המשוררים התפרנס מכתיבה והעתקה של דיונאים בתשלומים ללקוחות. באוטה הזדמנויות היה המשורר מכניס לאותו כתב יד שירים חדשים שבאמתחטו, וכך היו מתפרדים שיריו בכתב יד שונים ובכיוונים שונים. נראה שתהליך זה קרה גם לשירו של שבי, לעומת זאת קורה שיר מרומים עורך הדים ומצא חן מסיבה כלשהי יותר מאשר אחרים ואז הרובה מהאנשים דואק אוטו, בעוד שיר אחר לא קנה אהוהים ונשאר בעותקים מעטים.

הדיואן מהו

טרם נMISS נספה להסביר את משמעו הדיאון, מרבית האנשים אינם מכירים היום מושג ספרותי זה. דינאן הוא קובץ שירים ודברי יצירה של משורר אחד,¹³ ובתימן המוכובל היה שהוא קובץ שירים של הרבה משוררים. אך זה הסבר פשוט, שכן בתימן היה לדיאון מעמד של כמעט ספר קודש או ספר יסוד בכל ספריה בכתב המכובד, לצד החומש, הטידור, המשנה, ושאר ספרי הקדרש. הויל והשירה התימנית עסקה בנושאי קודש, והיא גונעה לתה תוכן אירועיים בחיה הפרט והציגור הרוי היה זה ספר שת"ם שיעתק לו דיאון בהקף מתאים לפוי יכולתו הכספית וצריכו הרוחניים. תלמידים חכמים העתיקו לעצם דיאון. הדיאונים לא היו זחים בדרך כלל, שכן הם כללו מבחר שירים שיגורתי שהיה מוכובל באוטו ישוב או מחוז, ואלה נספו בדרך כלל לשירים נוספים על-פי בחירה אישית. הויל ובמחוזות שונים או כפרים שונים נהגו באירועים חגיגיים להשתמש בשירים השונים מאלו הנהוגים בכפר השני, הביא הדבר למגון רב ביוור ששל הדיאון. מעניינת היא גם צורתו של הדיאון. הספר היה צרייך להיות שימושי ונוח לטיטול, מפני שהוא לא שומר לו עמו לאירועים של שמחה, והיה נוגה לשימושו בכיסו. לכן היה הספר בעל צורה מלבנית צרה וሞרכת. סיבה נוספת לצורה זו היה מחירו היקר של הניר בתימן, וכן לא האשhiro שלילים וחבים. החלוקת הדיאון הייתה להשעים לפי סוג השירים ולעתים לפי האירועים המוכובלים, למשל, שירים לבירית מילה, לשבת, לחגים וכיו"ב. לסיקום בתורות יהודית תימן היה זה ספר יסוד שהופיע מיד לאחר ספרי הקדרש והמדרשים.

מושאים ותוכנים

מבחינת תכנית מהו השיר שבירת שבוי מדגם מיצג של כל שירות תימן על כל תקופותיה. בשירה זו מוצאתה ביטוי רוחה המיחודת של ידנות תימן והמלפיא הוא שיריה זו כה רבת גוניות עד כי כל שכבה מיהודי תימן יכולה למצוא לה את סוג השירה המענין אותה.

ואישיותו של שבוי, זוכים הוא ושירותו להיחשב לחלק נכבד משירות עם ישראל שלו.

שירותו של שבוי

שירותו של שבוי הינה רחבה היקף הן מבחן הכתובות והן מבחינת האיכות. מבחינת השפעתה, ובעצם השפעתו הוא על תרבות יהודית תימן ועל ספרותם ושירותם במישותם, הריהו עיקר שירותה של יהדות תימן, הוא המושל העברי. העקלק היה ממונה על גביה המיסים וההגנה החילונית של הקהילה, וכן היה הנשיא בד"כ עשיר, בעוד המארה היה המושל העברי. העקלק היה ממונה על הקהילה, וכן היה נסיא הקהילה בכל מקום.¹⁰ המארה הוא ולפוק הלהקה, ואילו העקלק היה נבחר ע"י היהודים, אך מינויו היה תליי באישור של המושל העברי. העקלק היה ממונה על גביה המיסים וההגנה החילונית של הקהילה, וכן היה נסיא קהילת היהודים תימן מהי. בד"כ עני. אך בתחום הקהילה היהודית היה המארה, הרוב, בכיר במעמדו יותר מאשר הנשיא.

בחברה זו תפש מקום של כבוד איש הרוח המלומד, התלמיד החכם. מעמדו של אדם נמדד בחברה זו לפי מידת גודלו בתורה. מנהיגי החברה היו שניים: הרב הוא המארה, כפי שנקרה בפי יהודי תימן, ולעומתו העקלק הוא נשיא הקהילה בכל מקום.¹⁰ המארה הוא המלומד שהוסמך לשמש שוחט, לשמש רב העקלק הלהקה, והוא נבחר ע"י המושל העברי, הריהו עיקר שירותה של יהדות תימן, הוא המושל העברי. העקלק היה ממונה על גביה המיסים וההגנה החילונית של הקהילה, וכן היה הנשיא בד"כ עשיר, בעוד המארה היה המושל העברי. העקלק היה ממונה על הקהילה, וכן היה נסיא הקהילה היהודית תימן מהי. בד"כ עני. אך בתחום הקהילה היהודית היה המארה, הרוב, בכיר במעמדו יותר מאשר הנשיא.

בחברה זו שהتورה היא עיקר בה, והשירה היא כלי עיקרי בטכסים ומפגשים חברתיים, המשורר היה חייל להיוות תלמיד חכם, שהרי השיר התימני הוא הגותי מעיקרו, לмерות שהוא מלואה תמיד בזمرة. השיר היה כלי להביע תורה, אמונה, פילוסופיה וכן כלי ללה-מוד ערלים היהודיים ולאומיים, והנעמה היהת באה רך לטעם לוואי. המשורר היה אכן ציר מרכז לחיה החברה וככל שהוא המשורר תלמיד חכם גודל יותר, כן נחשבה שירותו למשמעות יותר וככדו היה מודם.

כל מה שסקרנו לעיל מבahir מודע זכה שבוי לטעם מיוחד, שהרי נתמקדו בו כל התכוונות שדרנו בהן לעיל. הוא היה מארי, רב ותלמיד חכם העולה בהרבה על המוצע התימני, שגד עד כדי כך שככל שיר שלא זזה מחבריו יוחס לארונות הכותב לאורך שעשרות שנים, בתנאי חיים שונים, בנסיבות שונות. לא ייפלא אם כן שביים הульמה בתבונתו על שירות עמו בתימן, רים הכותבים שירים מעטים ולאחר מכן נעלמים. והנה כאן לפניו תופעה רוחנית חריגה של משורר הכותב לאורך שעשרות שנים, בתנאי חיים שונים, בנסיבות שונות. לא ייפלא אם כן שביים הульמה בתבונתו על שירות עמו בתימן, רים הכותבים שירים מעטים ולאחר מכן נעלמים. והנה כאן לפניו תופעה רוחנית חריגה של משורר הכותב לאורך שעשרות שנים, בתנאי חיים שונים, בנסיבות שונות. לא ייפלא אם כן שביים הульמה בתבונתו על שירות עמו בתימן, רים הכותבים שירים מעטים ולאחר מכן נעלמים. והנה כאן לפניו תופעה רוחנית חריגה של משורר הכותב לאורך שעשרות שנים, בתנאי חיים שונים, בנסיבות שונות. לא ייפלא אם כן שביים הульמה בתבונתו על שירות עמו בתימן, רים הכותבים שירים מעטים ולאחר מכן נעלמים. והנה כאן לפניו תופעה רוחנית חריגה של משורר הכותב לאורך שעשרות שנים, בתנאי חיים שונים, בנסיבות שונות. לא ייפלא אם כן שביים הульמה בתבונתו על שירות עמו בתימן, רים הכותבים שירים מעטים ולאחר מכן נעלמים. והנה כאן לפניו תופעה רוחנית חריגה של משורר הכותב לאורך שעשרות שנים, בתנאי חיים שונים, בנסיבות שונות. לא ייפלא אם כן שביים הульמה בתבונתו על שירות עמו בתימן, רים הכותבים שירים מעטים ולאחר מכן נעלמים. והנה כאן לפניו תופעה רוחנית חריגה של משורר הכותב לאורך שעשרות שנים, בתנאי חיים שונים, בנסיבות שונות. לא ייפלא אם כן שביים הульמה בתבונתו על שירות עמו בתימן, רים הכותבים שירים מעטים ולאחר מכן נעלמים. והנה כאן לפניו תופעה רוחנית חריגה של משורר הכותב לאורך שעשרות שנים, בתנאי חיים שונים, בנסיבות שונות. לא ייפלא אם כן שביים הульמה בתבונתו על שירות עמו בתימן, רים הכותבים שירים מעטים ולאחר מכן נעלמים. והנה כאן לפניו תופעה רוחנית חריגה של משורר הכותב לאורך שעשרות שנים, בתנאי חיים שונים, בנסיבות שונות. לא ייפלא אם כן שביים הульמה בתבונתו על שירות עמו בתימן, רים הכותבים שירים מעטים ולאחר מכן נעלמים. והנה כאן לפניו תופעה רוחנית חריגה של משורר הכותב לאורך שעשרות שנים, בתנאי חיים שונים, בנסיבות שונות. לא ייפלא אם כן שביים הульמה בתבונתו על שירות עמו בתימן, רים הכותבים שירים מעטים ולאחר מכן נעלמים. והנה כאן לפניו תופעה רוחנית חריגה של משורר הכותב לאורך שעשרות שנים, בתנאי חיים שונים, בנסיבות שונות. לא ייפלא אם כן שביים הульמה בתבונתו על שירות עמו בתימן, רים הכותבים שירים מעטים ולאחר מכן נעלמים. והנה כאן לפניו תופעה רוחנית חריגה של משורר הכותב לאורך שעשרות שנים, בתנאי חיים שונים, בנסיבות שונות. לא ייפלא אם כן שביים הульמה בתבונתו על שירות עמו בתימן, רים הכותבים שירים מעטים ולאחר מכן נעלמים. והנה כאן לפניו תופעה רוחנית חריגה של משורר הכותב לאורך שעשרות שנים, בתנאי חיים שונים, בנסיבות שונות. לא ייפלא אם כן שביים הульמה בתבונתו על שירות עמו בתימן, רים הכותבים שירים מעטים ולאחר מכן נעלמים. והנה כאן לפניו תופעה רוחנית חריגה של משורר הכותב לאורך שעשרות שנים, בתנאי חיים שונים, בנסיבות שונות. לא ייפלא אם כן שביים הульמה בתבונתו על שירות עמו בתימן, רים הכותבים שירים מעטים ולאחר מכן נעלמים. והנה כאן לפניו תופעה רוחנית חריגה של משורר הכותב לאורך שעשרות שנים, בתנאי חיים שונים, בנסיבות שונות. לא ייפלא אם כן שביים הульמה בתבונתו על שירות עמו בתימן, רים הכותבים שירים מעטים ולאחר מכן נעלמים. והנה כאן לפניו תופעה רוחנית חריגה של משורר הכותב לאורך שעשרות שנים, בתנאי חיים שונים, בנסיבות שונות. לא ייפלא אם כן שביים הульמה בתבונתו על שירות עמו בתימן, רים הכותבים שירים מעטים ולאחר מכן נעלמים. והנה כאן לפניו תופעה רוחנית חריגה של משורר הכותב לאורך שעשרות שנים, בתנאי חיים שונים, בנסיבות שונות. לא ייפלא אם כן שביים הульמה בתבונתו על שירות עמו בתימן, רים הכותבים שירים מעטים ולאחר מכן נעלמים. והנה כאן לפניו תופעה רוחנית חריגה של משורר הכותב לאורך שעשרות שנים, בתנאי חיים שונים, בנסיבות שונות. לא ייפלא אם כן שביים הульמה בתבונתו על שירות עמו בתימן, רים הכותבים שירים מעטים ולאחר מכן נעלמים. והנה כאן לפניו תופעה רוחנית חריגה של משורר הכותב לאורך שעשרות שנים, בתנאי חיים שונים, בנסיבות שונות. לא ייפלא אם כן שביים הульמה בתבונתו על שירות עמו בתימן, רים הכותבים שירים מעטים ולאחר מכן נעלמים. והנה כאן לפניו תופעה רוחנית חריגה של משורר הכותב לאורך שעשרות שנים, בתנאי חיים שונים, בנסיבות שונות. לא ייפלא אם כן שביים הульמה בתבונתו על שירות עמו בתימן, רים הכותבים שירים מעטים ולאחר מכן נעלמים. והנה כאן לפניו תופעה רוחנית חריגה של משורר הכותב לאורך שעשרות שנים, בתנאי חיים שונים, בנסיבות שונות. לא ייפלא אם כן שביים הульמה בתבונתו על שירות עמו בתימן, רים הכותבים שירים מעטים ולאחר מכן נעלמים. והנה כאן לפניו תופעה רוחנית חריגה של משורר הכותב לאורך שעשרות שנים, בתנאי חיים שונים, בנסיבות שונות. לא ייפלא אם כן שביים הульמה בתבונתו על שירות עמו בתימן, רים הכותבים שירים מעטים ולאחר מכן נעלמים. והנה כאן לפניו תופעה רוחנית חריגה של משורר הכותב לאורך שעשרות שנים, בתנאי חיים שונים, בנסיבות שונות. לא ייפלא אם כן שביים הульמה בתבונתו על שירות עמו בתימן, רים הכותבים שירים מעטים ולאחר מכן נעלמים. והנה כאן לפניו תופעה רוחנית חריגה של משורר הכותב לאורך שעשרות שנים, בתנאי חיים שונים, בנסיבות שונות. לא ייפלא אם כן שביים הульמה בתבונתו על שירות עמו בתימן, רים הכותבים שירים מעטים ולאחר מכן נעלמים. והנה כאן לפניו תופעה רוחנית חריגה של משורר הכותב לאורך שעשרות שנים, בתנאי חיים שונים, בנסיבות שונות. לא ייפלא אם כן שביים הульמה בתבונתו על שירות עמו בתימן, רים הכותבים שירים מעטים ולאחר מכן נעלמים. והנה כאן לפניו תופעה רוחנית חריגה של משורר הכותב לאורך שעשרות שנים, בתנאי חיים שונים, בנסיבות שונות. לא ייפלא אם כן שביים הульמה בתבונתו על שירות עמו בתימן, רים הכותבים שירים מעטים ולאחר מכן נעלמים. והנה כאן לפניו תופעה רוחנית חריגה של משורר הכותב לאורך שעשרות שנים, בתנאי חיים שונים, בנסיבות שונות. לא ייפלא אם כן שביים הульמה בתבונתו על שירות עמו בתימן, רים הכותבים שירים מעטים ולאחר מכן נעלמים. והנה כאן לפניו תופעה רוחנית חריגה של משורר הכותב לאורך שעשרות שנים, בתנאי חיים שונים, בנסיבות שונות. לא ייפלא אם כן שביים הульמה בתבונתו על שירות עמו בתימן, רים הכותבים שירים מעטים ולאחר מכן נעלמים. והנה כאן לפניו תופעה רוחנית חריגה של משורר הכותב לאורך שעשרות שנים, בתנאי חיים שונים, בנסיבות שונות. לא ייפלא אם כן שביים הульמה בתבונתו על שירות עמו בתימן, רים הכותבים שירים מעטים ולאחר מכן נעלמים. והנה כאן לפניו תופעה רוחנית חריגה של משורר הכותב לאורך שעשרות שנים, בתנאי חיים שונים, בנסיבות שונות. לא ייפלא אם כן שביים הульמה בתבונתו על שירות עמו בתימן, רים הכותבים שירים מעטים ולאחר מכן נעלמים. והנה כאן לפניו תופעה רוחנית חריגה של משורר הכותב לאורך שעשרות שנים, בתנאי חיים שונים, בנסיבות..

כארור נבוֹא לסקור את התפתחותה של שירותו עלינו לזכרו כי שירה זו מתפרקת לאורך של עשרות שנים, שכן נראה שבוי כארור כתוב בגיל צעיר יחסית. בתחליה כתוב לנאהה את ספרי הפרוזה, כגון "חמדת ימים", ואחר-כך הלחנת הענימה והשمعת השיר בARIOים, שווים שונים. שבוי היה גם מליחן וכל שיר שכתב היה כורך בנטימה חדשה או ישנה, אשר בעקבות הלחנת הענימה חודה היה שיר חדש ובעל מקצועות היהודית, הלהקה, מדרשים, קבלה ומקורות ובכל הקשור בתרבות העברית/היהודית בימי, כגון פילוסופיה, תורת הכוכבים והמזלות ורפואה עמיתת. מעניין כי באוצר המילים היהודי-התימני כמעט ולא מוכרת המילה "זער", ככלומר בעל מקצוע של פקידיו לשיר. המושג "משורר" כליל לא רק את כתיבת השיר, אלא גם את הלחנת הענימה והשמעת השיר בARIOים, שוגם חכם העולה בהרבה על המוצע התימני, שגד עד כדי כך שככל שיר שלא זזה מחבריו יוחס לארונות הכותב לאורך שעשרות שנים, בתנאי חיים שונים, בנסיבות..

כארור נבוֹא לסקור את התפתחותה של השירות שבירת שבוי כארור כתוב בגיל צעיר יחסית. בתחליה כתוב לנאהה את ספרי הפרוזה, כגון "חמדת ימים", ואחר-כך הלחנת הענימה והשمعת השיר בARIOים, שוגם חכם העולה בהרבה על המוצע התימני, שגד עד כדי כך שככל שיר שלא זזה מחבריו יוחס לארונות הכותב לאורך שעשרות שנים, בתנאי חיים..

שירותו של ציילומי שני הדיאונים, הרוי הדיאון הראשון נכתב כנראה לפניו שבע שנים מועד, ובכל מקורה שנימעטו לפניו. אם נזכר את הערתנו לעיל, כי שבוי היה בוגר מועז, ונזכר במקורה של שיריו שבירת שבוי כארור כתוב בגיל צעיר יחסית. בתחליה כתוב לנאהה את ספרי הפרוזה, כגון "חמדת ימים", ואחר-כך הלחנת הענימה והשمعת השיר בARIOים, שוגם חכם העולה בהרבה על המוצע התימני, שגד עד כדי כך שככל שיר שלא זזה מחבריו יוחס לארונות הכותב לאורך שעשרות שנים, בתנאי חיים..

שירותו של ציילומי שני הדיאונים, הרוי הדיאון השני נכתב כנראה לפניו שבע שנים מועד, ובכל מקורה שנימעטו לפניו. אם נזכר את הערתנו לעיל, כי שבוי היה בוגר מועז, ונזכר במקורה של שיריו שבירת שבוי כארור כתוב בגיל צעיר יחסית. בתחליה כתוב לנאהה את ספרי הפרוזה, כגון "חמדת ימים", ואחר-כך הלחנת הענימה והשمعת השיר בARIOים, שוגם חכם העולה בהרבה על המוצע התימני, שגד עד כדי כך שככל שיר שלא זזה מחבריו יוחס לארונות הכותב לאורך שעשרות שנים, בתנאי חיים..

שירותו של ציילומי שני הדיאונים, הרוי הדיאון השלישי נכתב כנראה לפניו שבע שנים מועד, ובכל מקורה שנימעטו לפניו. אם נזכר את הערתנו לעיל, כי שבוי היה בוגר מועז, ונזכר במקורה של שיריו שבירת שבוי כארור כתוב בגיל צעיר יחסית. בתחליה כתוב..

20 • סיון תשמ"ו – יולי 1986 – גליון פ' • אפיקים

בשביל הגלות,
והסביר — לנו.
פְּקֻעָה.
מַתִּי תָּבֹא הַיּוֹשֵׁעה?
שָׁנֶת תְּרֵבָ"ב
וְאַנְיָן בָּרָן עַבְךָ
מָה נָטוֹר?
לו גַּס יְקֻרְבָּ
צִיּוֹן אַרְכָּב
עַל פְּנֵי עַבְךָ
אָמַר הָאוֹ
לֹא תְּרַכְּבָ
לֹא בָּשְׁלָה הַשְׁעָה.
הַזְּרָקָעָה.
חַלְפּוּ מְאַקְבָּעָה.
וְאַם כְּמַשׁ הַבָּשָׂר אַמְקָ
בְּגָרוֹת תְּמִין.
לֹא רְפָה סָלָב
בְּגַפְתּוֹלִי תְּזִמְּן.
תִּם עַשְׂרָה שְׁלִישִׁי
וְאֵחֶה שְׁנָת פְּרַלְבָּב.
שְׁאָלוּ הַבָּן, קָאָב וְהַסְּבָב
אָלִי, לְפָה לֹא עֲכָשָׂיו?
הַזְּמָת הַגּוֹ.
נו — פָּר — לְבָב
לְבָב טָהוֹר רְחָב?
וְתִּמְרֹר הָאוֹ וְאָמַר:
עַשְׂוֹר עוֹד אַחֲרָנוֹתָר.
חַלְפָבָב עַד עַשְׂוֹר
שָׁלָקְמִיהָ וְבָסְרָ
וְהַסְּבָב
כָּבָר בָּן צָבָב
הַזָּא בְּעַרְבָּקְנָשָׁבָב.
כָּלּוּ צְפִיה
לְשָׁעַת עַלְיהָ.
וְבָנְתִים
נוֹסְפּוּ גַּם גַּנִּים
לְמִנְנָן קָעִינִים?
הַגְּשָׁאוֹת לְמַרוּמִים?
שְׁפָא עַתָּה יְעַמֵּר הָאָל
לְהַעֲלוֹת קְפָבָה לְאָרֶץ יִשְׂרָאֵל?
וְאַמְגַם הָן! אָמַר הָאוֹ
אַפְתַּחַה לְפִינְיכָם. הַשְׁעָר רְחָבָב
דוֹר אֶת דוֹר אֶחָדו קְשִׁירָתָה.
בְּשַׁבְּלִי בְּעוֹלָה לְאָרֶץ גַּנְבָּרָתָה.
סְעִזָּה סְעִד אֶת זְרִיבָה
וְזְרִיבָה זְכָר אֶת עֲרִיבָה
עֲזֹרָה עֲזָר אֶת עֲזֹרִיאָל
וְעֲזֹרִיאָל קְרוֹזָה עֲזָרוֹן.
בְּגַלְלָה הַנְּהִימָּן לְאָרֶץ יִשְׂרָאֵל.
מִי שְׁלָא וְאֵה שְׁמַתָּה פָּסָב
בְּקַדְלָה צָאָצָאָו —
לְאָרָה שְׁמַתָּה מִמְּיוֹן.
שְׁהִיא זָה מְנַחַר בְּקַפְּזִין פְּלָדָה
שְׁרַמְתּוֹפָר וְמַפְּחַבְדָּי,
וּמְרַקְדִּי וּמְעַידִּי
וּכְדִּיוּ נְנִינוּ.
בָּרוּכָה קְהִי לְנוּ שְׁנָת תְּרֵבָ"ב!
אָמְרָתִי, אַעֲלָה בְּתַמְרָר
אוֹתָהָה בְּסֶנְסִיָּה.

ניתן לקבוע, כי שירת שב Zi'ria הרויה קבלה מחד ועinion מאידך, אך מצוינית בORITYה העממית. קביעה זו נוכנה לחלוֹתין וכל מי שקוראת את שיריו הערביים של שב Zi'ria עומד על כך אף יותר מאשר בשירתו העברית — לשונו עממית. תנאי בסיסי شبשירת תימן בכל ובשירת שב Zi'ria בפרט שהמסר היה ברוֹן ובוכן לכל קורא, ולכן אין נטיה להצטצעות בלשון, אלא כתיבה ברורה ופושטה. שירתו זורמת בחופשיות כלשון עממית הבורסה לכל אדם וכל ילד ואשה, למורת שעוסקת היא לרוב דבריהם שנברומו של עולם והוא גדולתו.

הערות:
(1) ראה, יוסף טובי (עורך), קובץ שלום בן יוסף
שב Zi'ria, ירושלים, תשל"ב, עפ"י "חמדת ימים" פרשת
בלק.

(2) שם, עמ' ט'.
(3) ראה, בדריאן "חפץ חיים", הוצאת שלמה מקי-
טון, ירושלים, שנה התשכ"ב, עמ' תקפ"ט.

(4) ראה, "קובץ שלם שב Zi'ria", עמ' י'.

(5) ראה, משה צדרון, עמ' 50.

(6) ראה, דיוואן "חפץ חיים" עמ' קמ"ב.

(7) ראה, "שרים חזרים לרבי שלום שב Zi'ria",
ביריכת סרי יוסף טובי, בהוצאת מכון בן-צבי,

ירושלים, תשל"ד, עמ' 10.

(8) דיאן חפץ חיים, עמ' שי"ג.

(9) חלקה זו מוצעת עי"ד ד"ר יוסף טובי, בס Kirby
היסטרית על ספרות יהודית תימן, בחוברת "יהודי
תימן", בערךת שמעון גורי, שיצאה לאור בתחל-

אביה ב-79, עי"י יעקב אורקייבי.

(10) שלמה דב גוטמן, התמונות, מכון בן-צבי,
ירושלים, תשמ"ג, פרק י'.

(11) ראה, א"צ אידלוזון, "כל זמירות תימן", הוצאת
בית המדרש לרבים סינייטי ארבה"ב, תרצ"א. עמ'

5. הספר חדש לרבי שלום שב Zi'ria, עמ' 9.

(12) שרום חדש לרבי שלום שב Zi'ria, עמ' 9.

(13) מקורה של המילה הוא ערבי או פרסי

יש שם שירה המספרת את סיפורי האבות
ותולדות עם ישראל על פי המקרא והמקורות
ויתור מכך על פי מיטב המדרשים והאגדה.

עוד יש שם שירה של לימוד המלמדת את
קוראייה את מצוות התורה ואת פסקי ההלכה
תוך שימוש בדרך של שירה ופרק.

יש שם שירה העוסקת ביחס ישראל והעם
מים, מבאה את צורך לבכות, מגלגת בהתיול
כשותאים לגלגול, אך חשוב מכל חמדת מקורות,

פיהם מפורטים ומעניינים שנלמדו במקורות,
כדי לקרב את היהודי הארץ ישראל ונופיה.

יש שם שירה המעוררת געוגעים לארץ
ישראל ולגולה, ומשתמש בתארים גאוגר-
פיים כארץ אהבה מעודנת, העוסקת רק
באהבה הרוחנית והਸמלית בין חתן וכלה, אהוב
להובתו כאשר החתן הוא הקב"ה והכליה היא
עם ישראל.

ויש שם שירים המתארים את תולדות זמנו
של המשורר והקוראים, והמורעותחוורדים
בכל דור ולכן השירה נצחה גם היא. שירה זו
מתארת את המאורעות בעין אופטימית המלאה
נחמה ואמונה.

לכורה אין כאן השירה האישית המספרת
על צורת המשורר, ולמעשה כל השינה מספרת
על צורת המשורר המסלול כאן את עם ישראל,
את היהודי המצווי, ולכן הופכת שירתו לכל כך
יהודית ולכל כך נצחית.

היסודות בשירה זו הם ברורים וערכים נצחי;
עם ישראל, תורה ישראל, אלוקי ישראל, ארץ
ישראל, גלות וגולה, חזון ומציאות, ובעצם כל

הכל עבור עיבוד היהודי של שב Zi'ria.
מחינת דרכן השגת הדברים נותן אידלזון
את הסוד של שירתו של שב Zi'ria, שהיא
המושתפת בכל לשירת החן והקבלה:

"...ספרות גדולה ופיתוח נוצרו, פוט
עממי, נובע מנפש עממית בתוכו עמי
להעם. פיטוי ר' שמעון לביא... ור' ישראל
מניארה היו לקניין העם, לפיטוט עמי, ולא
כחפיות שיצרו הפייטנים ביון, בצרפת
ובאשכנז מהקליר ובספרד מדונש ואילך
שם חלק קטן היה לקניין העם, ורבים
שנארו חתומים בפניהם מסיבות תונכט
היעוני, לשונם הקשה והכבדה וצורות
המושונה".

הודעה חשובה!

שמחים אנו להודיע כי נותרה כמות קטנה של
ספרים שני ספריו של חיים צדוק:
א. "בabhängig תימן" — בספר זה מתאר המחבר
את נתיבות היסטורי של יהודית תימן בדרכים לא"י.

ב. "משה תימן" הוא ספרו של חמוץ רבבות
עלים שלו ארצה בשנים תש"ד – תש"ח.
המחבר חיים צדוק עמד בראש "האגג לעלי תימן"
בזמן העליה על כנפי נשרים" מטעם הסוכנות
היהודית.

בספריו אלה מאיר את המאורעות וההתרחשויות
מנקודת ראותו של איש שעסוק בכליטה ובהכנות
העלים להתקשו. ניתן לרכש במערכת אפיקים.

לא בְּלֹא אַיִקְנִי הַגּוֹלָה
לֹא יְזִיקִי הַגָּלָה
גָּנוֹת בְּפָרְעוֹ בְּלַכְבּוֹת
הַרְשִׁיףְוּ הַלְּחָבוֹת
לְעַלְוָת.
אָמַר הָאוֹ
לְאָבָם "רְקַפְצָתִי".
כִּי חָפֵר יָשׁוֹב גִּילָה,
הַן חָמָר חָפָר, רָאָה,
חֹזְיאָה דִּבְתָה אַנְצָרָעָה,
הַמְּסִיחָי לְבָב הַמְּדִרְבָּר.
לו אַרְבָּעִים פְּתַלְבָנָה מַפְּרָר.
חַלְפּוּ בְּנָמִים אַפְּתִירִעָשָׂר,
פְּרִיְבָב שְׁעָר —
שְׁאָל הַגְּנָעָר אֲבָיו:
אֲבִי מַתִּי גַּעֲלָה?
אָמַר הָאוֹ
לֹא בְּנִי לֹא בְּשַׁנְתִּתְרֵי"ב
הַגְּנָאָל גַּלָּה.
חַלְפָבָב עַד עַשְׂוֹר

האומה. וראויה היא להיות לנחלת לנו ולבנינו
ולכל בית ישראל.
חתמה את "מלוה המלה" של שבת העין
בשירה ובrikוד הלהקה המקומית של מושב
עמק נצחו של הזמר האורח שר שלום
קשת.

שבת כי תשא (יט באדר ש"ז)

למלאות עשרים שנה ליסוד עמותת "אפיקים"
ובטאונה נתקינה שבת עין בשירת שבוי במלון
תדרmor בברצללה.

רבי יצחק שבטייל, חבר האקדמיה לשלש
העברית, אמר דברי תורה בפרשנת השבוע,
וכרכוכו בkowski שעשע את הקהל בפלפולים
מפתחים בחוריופותם ובוועמך רעינום, כיota
לחכם וגדול בתורה ובחכמתה.
ישוף דוחוחהלו התרכו בראשת הרונית
של יהדות תימן. אראשת זו מותפשת על פני
תחומים רבים ושונים, החל במקרא, המדרש,
ההילכה, הקבלה ועד לשירה אשר שהבתה
הтолכת והוורת עד הגה, עד עצם ימינו אנו. הוא
מנה שורה ארוכה של אנשי רוח אשר פעלו
והשרשו בקרוב עם הנעה בתוך הגלות הקשה
את הזיקפות הרונית והגאה הלאומית ושמרו
עלין מכל משמר לביל ייחד ממן נדה.
למחרת השבת, לאחר תפלה שחירות וסעודה
שבת שנייה נשא הרצתה מענית ומאלפת ד"ר
ישוף טוביה. הוא ייחד את דבריו על: חישובתה
הלאומית של שירות שבוי. שירות זו מבטאה
תוקף וחונן גאון לאומי ומשיחי, באמצעות
חונן הగולה יחד עם גגועי העם לציון וחלום
השיבה אל ארץ האבות מקבלת שירותו של
השבוי אופי עכשווי של עלייה לציון וחידוש ימי-
האומה כימי קדם.

שבת תזריע בקבוץ לבייא

(ב — ג בניסן)

לאחר סעודת ערבית דרש מעניini דיווא רבי
יצחק שבטייל. הוא דבר על מצות הדנות
בספר ויקרא: במקדר שפיש בתקודתו של העם של
ובטמאה. המקדש שפיש בתקודתו של העם של
חונן הגולה יחד עם גגועי העם לציון וחלום
השיבה אל ארץ האבות מקבלת שירותו של
השבוי אופי עכשווי של עלייה לציון וחידוש ימי-
האומה כימי קדם.

משכני בתוכם והיה משכני בתוכם". התפלה

תפשה אחרי חרבן הבית את מקום הקרבנות
— "תפלה במקום קרבן". רבי יהודה הלוי
מבער. רגשי נגעווים למקומות המקדש ואומר
בשירו: "הלא נחלה רק מקשטי אל — ואיך

נהיה להר קדרשו שכחים"? רבי שבטייל דבר

גם על בריאותו המוסרית של העם שהיה מדור
חסנו הרונית והערבית, ספר ויקרא עוסק גם

בעניין טהרה וטומאה ואנו מצוים ע"י תורהנו

לעסק בהגינה של האדם היהודי להיות

"מלך כהנים וגוי קדרוש".

ישוף דוחוחהלו, עורך "אפיקים", הרצה

על אנשי הרוח שקבעו בפזורה התקינות שהאריו
את עם באור תורה והמוסר. בהרצאותומנה

אחד לאחד את אישיה הגדולים והמפלאים של
יהדות תימן, אשר מתוך עוני ובידוד פרצו את
חומרת בידודם, חדרו אל שכבות עם, ובועל

רב שלא יתואר במלים, הפיצו את מעינותו

(סוף בעמוד 27)

שבות עיון בהשראת שירות שבוי

מת יוסף דיבר

סכם את ההרצאות יוסף דוחוחהלו, ומה
בידי אמונה יש זונאי חבר מערכת אפיקים.

שבת בשלח בשירת שבוי במושב עמקא

שבת בשלח נקבעה ע"י הנהלת "אפיקים"
לכבד ויקר לחבריו מושב עמקא אשר תקעו יתד
נאמנה באדרמת אבות והגינו חזון שרתו
ומשאת נפשו של משוררנו הלאומי אבא שלם
שבוי זיע"א.

לאחר סעודת שרחרית של שבת התכנסו חברי
המושב — נשים ואנשים וטף, בבית העם
הלאומי, לעונג שבת בשירותו של השבוי.
בתחליה אמר דברי תורה הרב יוסף אברקיד
הלי, רבה של העיר, קורטיים. דבריו המאפיינים
של הרוב נסבו על פרשת בשלח, שבו שרו
ישראל את השיר בצתם ממצרים משעבדו
לגאולה, כפי שרר ר' יהודה הלוי את שרתו:
יום ליבשה נהפכו מצולים / שירה חדשה
שבחו גואלים. כן דרש רבי עקיבא: בשעה
שלו ישראל מן הים נתנו עיניהם לזרם שירה.
בשירה זו, הדגיש הרב, מכחניים אנו שמי עני
נים: תאור גדרלתו של השם במלחמות באוינו
והאדרתו כמלך על ישראל ועל העולם כולו.
כמו כן ציין הרב כמה תופעות של ליליות בחבר-
רתו, הנעורו שלנו מוקה את החופשנות שלשי-
ליות של התרבות הקלוקלה המיובאת מאירופה
ומאמריקה. בסיטום דבריו הביע את האמונה
שהעם כולם ישב למקורות אבותיו וירוח נפשו
ויצאי תימן וצאצאיינו בארץ עליית לאור
התורה ומורשת אבותינו הקדושים והטהורים.

הרוב המקיים יעקב שלום דרש דרשת שבת
דיומא. הרוב צלל במכמינה של התורה למן
מקרא ומדרשי, הלכה ועד לקובלה ושירה. הוא
התיחס לשירות השבוי, תכילתיה ומשמעותה
ההורחת העונית, כי הוא וואה בה דברי תורה
— דברי אלהים חיים.

הרצתה העיקרית נשא יוסף דוחוחהלו
עורך אפיקים, על הנושא: ר' שלם שבוי חזה
הגאולה ומשוררה. הבהיר המשיחיים בשיני-
רותו של השבוי מכובנים בערך נגד זדונם של
הגוים, ואולם כשהוא שר את שירות הגאולה
מטרכתת נימתו וכל עצמת הרגש מוקדשת
לગאלות עמו יחד עם כל המין האנושי.
אחריו דבר ר' יצחק שבטייל. דבריו המאל-

פים והעמיקים בעיון בשירות שבוי נסכו על

מוחטיבים אלה: בסות ישראלי, התרבות של שרתו

שרי הגאולה הם גולת הכותרת של שרתו

ובחיזון רוחו הוא וואה את עם ישראל שב אל

ארץ מדתו, ארץ אבותינו. שרתו של השבוי

גדולה ועשרה והוא רואה להכנס אל היכל

כל פעולות התרבות של "אפיקים", בעונת
הchoruf תשמ"ו, נערכו בנושא שרתו הגדולה
של המשורר ר' שלם שבוי זיע"א. כל הפעולות
שיפורטו להלן נערכו בשבותם במקומות שונים
בארץ. שתי שבות נתקיימו בשתווף המרכז
לשLOB מושתת יהדות המזרח במסדר החנוך
והתרבות ואחת עם "עללה בתמרא".

שבת העין הראשונה נתקיימה בשבת שמות
(כג בטבת תשמ"ו) בבית הבראה " מבטחים",
שבוכרוך עיקב.

בליל שבת לאחר הסעודה החגיגת פתחנו
בהרצתאותו של ד"ר יוסף טוביה, חבר מערצת
"אפיקים". הנושא: חשיבותה הלאומית של
שירות שבוי. המרצה התרכו בהבטחים ובמוטיבים
בימים המיחדים של השירה השבוי. שירה זו,
הטעים המריצה, נושא אופי לאומיה חולץ של
шибת ציון ואהבתה הצרופה. מטרתה ותכליתה
של שירה זו — שבית העם לארץ הגאולה,
ציוון, משום מעשיותה והאופי המיחודי שבה לא
נשחלבה שירה זו בהוויה של בית הכנסת כמו
הפיטוט הספדי, אלא התפשטה ונתחזגה בחו"י
היום יום של העם. בשבותם ובמושדים ובכל
אורע חברתי عمדה השירות השבוי במקוד
השמחה.

למחרת השבת, לאחר התפלה וסעודה שבת
נשא הרצתה מלאפת הסופר והמחנך יהודא
עמיר, על הנושא: מוטיבים מיחדים בשירות
שבוי והנחלתה לדור ההווה. הוא ייחד את
דבריו על השבוי כמשורר, כמחנן וכמטיף
כימים חנוכיים בקרוב עמו ללמידה מוקוד
מיה, שהוא מדור היו. בערכיהם אלה בולטים
שני יסודות עיקריים בשירותו: האחד, כאמור,
שמירת מורשת האמונה בתורת משה ובקיומו
של עם ישראל, לא רק בגאולה, כי אם בהעדר
הגאולה. כי בשמיות התורה וקיומה וככל
המתרחש יום ושעה שעיה סביב שמירת
התורה הם ההכנה לגאולה שעמידה לבוא.
הגאולה לגבי השבוי הנקה מעין שלhabit
המושחת אורה ממש התורה.

מר שלום סרי מנהל ההוצאה לאור במשרד
הבטחות נשא דברים על הנושא: שירים חדשים
לרבינו שלם שבוי. הוא התרכו ביחס סביר
הדיוון החדש שנתגלה לאחרונה, המכיל מהה
וחמשים שירים חדשים בכתוב ידו של השבוי.
שיצא לאור ע"י שלום סרי וד"ר יוסף טוביה.
לדבריו נכתב הדיוון הזה ע"י השבוי בצעירותו
בראשית דרכו הפיוטית. מתוך דבריו הרגשה
החויה של הגלי אויר הפתיע ובירם בעדרה
ומחויצה לה.

משתפי שבת העין כמאתיים וחמשים נפש

— באו מהמושבים של צבור יוצאי תימן

בארץ.

הארץ ידotted תימן

מאת משה קהה

בחלקה של עלייה זו היו חכלי עלייה קשים מהגולה נג אלו. אך בארץ לא נפדו משביו הצער והעונן, והם נוצלו ע"י מוסיקיהם. העליה הזאת עם העליה שקדמה לה כבשה את המעדן, חלק עבד בקבב בראשון-לצין, חלק בפרדסים ובכרים וחלק בעבודת הבניה, בתעשייה המלט והמרפצת. היהודים אלה הסתגלו להרבה מניינן בכוחות הדורות מרצ וחובנה. סיסמת החימנום לעלייה הייתה "עלולות הארץ, לנשך את עפרה ולמות בה".

בקום מדינת ישראל ישבה הדרות תימן על צורויה וכולם עלו לארץ ב"מרכז הקסמים" על "כני נשרים". כולם נתבקזו מכל קצו' תימן ועלו. הם היו הראשונים לגואלה, וזה היהת הגולה היהירה שנגלה בכת אחט עם קומ' המדינה. לפי עדויות מסוימות נותרו בצפון תימן בגבולות סעודיה חמישת אלפים יהודים. כולם מתאגעים לעלות לארץ ולהחדר עם קרווי משפחותיהם ועם כל קהל ישראלי.*

בעליה אחרונה זו של שנת 1949 הובילו אותם העולים מטבחות זבח תמורה הרכוש שמכרו בתימן, והביאו גם את ספריהם ודבריהם שבכתב שלא נתרפסו עדין, וכן בארכ' נמצאו להם גואלים לפירוטם, והבולטים בהם הם: הרב יוסף אפקה, חבר בית-ההידן הגדול ונשיא הקהלה התימנית בירושלים, מר יהודה לי נחום מחולון והמלומד הפרופ' יהודה רצבי.

* מוטלה החובנה על הטוכנו היהודית, הסתדרות הציונית, ממשלה ישאל וויתר גורומות היהודים העסוקים בבליה ובכשוニア הארץ. שלא לחסן כל מאזע עד גאותה כל השדים שבתימן הובאו לארכ'נו.

שהיה אדם אחד בענעה ושמו יוסף ערקי שהחליט לעלות לא"י, ואז הנרו אחורי רוכים. הרוב כסא'er אמר שהיה בן שש בעלותו לא"י עם הוריו ובני ביתם. הם יצאו מצנעא בחודש חמשון תרמ"ב. הלכו בריל עעל חמורים וಗמלים לעיר הנמל היהודיה של יס-סוף. הדריך היהת קשה ומיגעת. מוחודיה נסעו באניות דרך יס-סוף לפורט סעיד ומשם ליפו וליירשלים. העולים לקחו אחים מעט הכספי שהיה ברשותם, שהספיק בקשוי להוצאות הדרכ'. כי הם בתשוקתם העזה לעלות לא"י, מכרו בחופזה את נכסיהם אלא מוחר.

הנסעה ארוכה כשהה חדרים עד הגיעם לירושלים. הסבה לכך היהת הטעבו בחודידה כאכבה חדשם, מפני שההורשל של צנעא צוה להחוורים לתימן, הוואיל ויצאו את תימן ללא נטילת רשות, ועblr זמן עד שהצליחו לקבל את הרשות. בכלל העובב בחודידה חזרו מעתים לצנעא.

לא כל העולים הגיעו לא"י. כי מחוסר כסף נשארו יהידים במצרים, אבל רובם הגיעו לירושלים בחודש ניסן תרמ"ב סמוך לחג הפסח, ומעטם נשארו ביפו. אלה שנשארו במצרים הגיעו לירושלים לחג-השבועות, ואז היו כבר כמה בתים בשכונה נחלח-שבעה בירושלים, ממשיך ומספר הרוב כסא'er ז"ל.

בירושלים נתקבלו העולים ע"י ועד העדה הספרדית שכנסו אוחם בבית-הכנסת אסטמובי עיר העתיקה ודואג לספק להם מזות לחג. בית-הכנסת היה צר ולא יכולו להשר בו יותר משולשה-ארבעה ימים, ואחר כך כל אחד חפש לו מקום מגוריים. כל זאת שמעתי מפי הרוב שלום כסא'er ז"ל. הם התגוררו באוהלים ובמערות בשפולי הר-הזרות ע"י כפר השילוח, הוא כפר סילואן העובי. רק בשנתה התרמ"ה נכננו להם שלושה בנינים בתמורה יהודים אשכנזים מהוויל' בחח'רורה עתון "החבצלת" של ישראל דב פרומקין, ובחותמו הנכנים יוסף נבון ווסף קוקיא. העולים עסקו בכל עכודה שנודמנה להם תמורה שכר מועט.

העליה מתחם נמשכה עד שנות התר"ט והתר"ע – 1914 – והתחדרה שוב בשנות התר"ט והתר"ע. הפעם היו העולים מצעון תימן ממחוזות הידאן וצעדה. עולים אלה הם אנשי עבורה, תושבי כפרים מנוסים בעבודת האדמה והם נקלטו במושבות יהודה: רחובות, ראשון-לצין ופתח-תקווה. עם עלייה זו החל כבוש העבודה העברית. ריכים מהמעסיקים הפרטיטים היהודים נצלו את העולים האלה ושלמו להם שכר מועט, שקהה היה להם להתקיים בו. העליה הזאת עוררה את תשומת לבו של המשרד הא"י ביפו, המוסד המישב של ההסתדרות הציונית שבראשה עמד דר' רופין, לייחודי תימן מהתשישים ובוני הארץ. אז נשלח לתימן שמואל יבנאלי מטעם המשרד הארכ'ישראלי של ההסתדרות הציונית בשנות התר"א-תר"ב (1911-1912). כדי לעורר את היהודים לעלות לארץ. הוא עורך את היהודים לעלייה ומלא את תפיקתו ב�建ון ובכחלה, ואז זרם העליה פרץ בכח לעלה מהמשוער, והישוב בארץ לא היה מוכן למדור עלייה כאליה. וכוחותיה של הציונות היו חלשים מכדי ארגן קליטת העליה הזאת וספק צרכי אפיקים אפ"י בזמנם.

היהודים מעולם לא הגיעו לתימן. הם נדרו מארץ-ישראל לצפון ערב ומשם פנו דרומה לתימן. כי שם היו תנאים נוחים ואפשרויות קליטה וכיכלו להאהז בארכ'ן. כיון שמצוירים מסמכים המאשרים כי בסוף הבית השני גרו היהודים בחו"ג, מותר לשער שהם נמצאו אז גם במלחת שבא. מרצו נרדו שמה אם לצריכי מסחר או בברחות מפני חרב הכבוש. כתוב: "יכול להיות כי בני ישראל יודע ים באניות בימי מלכי יהודה הגדולים בנסעם בים-סוף לארכ'ן. אופיר, היקמו בערב הדרומיות (תימן, חימיאר, שבא) בערי המסחר החשובות תחנות למסחר עם היהודו ויסדו מושבה יהודית". בהשקט הארץ (א"י) לא חזרו, אבל מתחת זאת היו הראשונים שנענו ל科尔 הקורא אותם לעלות לארכ'ישראלי. יהודי תימן הם יהודים גלות כמו בכל ארצות קדרים, צורפי כסף, עובדים בעבודת רקמה וקליעה וסופרי סת"ם. בצפון תימן עסקו גם בעבודת האדמה. בכל הזרנעים עלו יהודים לא"י. הנה למשל אנו בן סעדיה בן יעקב אלצ'הרי שעוד את ימין וויצו באניות באנטוליה ובסוריה קדרים וסוחרים קטנים, אורים, קדרים, צורפי כסף, עובדים בעבודת רקמה וקליעה וסופרי סת"ם. בצד אחד רצבי היהודיה רצבי בישנה התשכ"ה, בצד השני רצבי באנטוליה העברית. הגלויה המרה, הסבל והעוני בתימן יצרו ביוזדים גוגעים וכטפחים חזקים לעלות לא"י. משוררי תימן ובראשם הצדיק ר' שלום שבצ' עירובו בשירותם את העם לאולה ולעליה לארכ'ן.

ר' שלום שבצ' חי בתחילת המאה ה-17. נולד בשנת השע"ט (1619) ומת כנראה בשנת התקל"ט (1679) בן ששים. ואולי הוא היה גם לאח שזכה בירושה את התkal"ט, אבל אין הוכחות לכך. היהודים והערבים מעריצים אותו מאד ועולים להשתתח על קבריו ולהתפלל לسان饴 רפואה. המאה ה-16 הייתה חקופה עשרה בחיה הרוח של יהודיה תימן. היהודים שבצ' נרואה כביהריה ביחסם של אחרים. יהודים נתנו בשנת התרמ"ב (לפנוי 101 שנה) – היהודים נתנו בה סימן עלה (בחתרמ"ר) – עלו לא"י כ-150 נפש (15 נפשות). היהת התעוררות מקומית לעלייה, ביחס בין יהודי עיר הבירה צנעא, אמר לר' שלום כסא'er ז"ל בשיחתי אותו בירושלים ביום 17.12.63. הרוב כסא'er היה משרידי עלייה זו. הוא ספר שבשנת התרמ"ב עלתה לארץ אישת אשא, אמרו רוכים אם אשא וכשנודע בקהל דבר עלייה, אמרו רוכים אם אשא עליה מודיע לא נעלת גם אנו. כן ספר לי הרוב כסא'er

לחברי היקר
משה קהתי הי"ו (כפר א"ז)
על מות הרעה אסתה ז"ל
שולחים אנו לך-תנוחינו –
בנחת ציון וירושלים נונחים
ולא מוסיף לדבאה עוד
פנחס אביזמר (חולון)

לחברנו היקר
משה קהתי
אתך אנו באבלך
על מות הרעה והאם
אסתר ז"ל
שהיתה לימי נך בכל עת ובכל רגע
בעת רגעה ומי פגע
תבדל לחיים אורכים וטובים
ונזוכה לראותך בתוכנו
בריא ושלם לחודות לבנו
אפיקים

צָהָר לְצָהָר

מאת רצון הלוי

באורח מדע

ספר היובל לא' מירסקי

מדובר במחקרים בתורת ישראל המוגשים לאחרון מירסקי במלואות לו שבעים שנה (מכון הבורמן למחקרים ספרות). הספר רחב ירעה, שיש מאות ועשרה עמודים, מלאים וגודושים בתוכן רב עניין ורוב מנין. שלשים וארכבה ערכיהם שכל אחד מהם ממציא את עניינו עד להמציאות תמציתו, וכל הכוון של ערכיהם אלה מוליכים לנידך אחד מרכזיו והוא — מורשת ישראל סבא.

ربים מן המחקרים הללו מפתיעים בחדרנו, ערך ראשון הפותח את הספר הוא מהקרו נוי פروف א"א אאורבן על תולדות המשך והשר הruk על כתיבתם. עוזר כה רב של חומר, שכל נתק של הספרות החילונית מהמקורות. רב ענן ומורתה הוא החיבור על גור הצדיק לופי די וירה ומותו על קדוש השם.

והנה לפניו משוחה מהיצירה השומרונית מאת זאב בן חיים. המחבר מציג לפניו את הדרוש "מייר מראה" במקורו הארמי ותרגומו העברי. מי שיבקש לקים מגע עם קדמוניותumo באמצאותה הטיביה אונושית הקрова ליהדות ששמרה על רציפות חייה ומקוםמה בארץ ישראל מאז חרבן מלכת ישראל. המקור הארמי מנומר במספרים עבריים, ומפליא הדבר שיש בעברית זוואת בטויים משלו חכמים שאינם כלל בתורה. והרי אנו בתודעתנו מושרת הדעה שהעברית השומרונית מעוגנת אך ורק על חמשה חומשי תורה, והנה אנו קוראים (עמ') (65): "ולכל שימוש ישראלי עליזון". המלה "תשמש" אינה בספר התורה.

לא פחות משלשה ערכיהם מוקדשים לר' יהודה הלוי מאת ד"ר אביבה דורון ופרופ' שמואל ורסס וד"ר אפרים חזון.קט שירים חדשים מאת המשורר נ"הEMBER עם תלותם חייו וגולגולתו המוזרים מאת יעקב קבוק. קטועים ואחד צלומים באיכות מעולה ממחישים לפניו ערכיהם רבים ושוניים. הנה, למשל, צורות הכתב הנהוגות בתימן, האותיות המרובעות למקראות עצמן, העקומות והלפויות, לפירושים ולשאר הערכים. אתה רואה

על פניך את צורת הנקדוד העlian ואות צורת הנקדוד המקביל כיוון. נקודת מענית: כתוב בנקדוד עליון היה נהוג בכמה קהילות בתימן עד לפני 70 שנה בערך. לא להנמיך מוגדר הספר *צָהָר*, שכן באמצע-עוות *צָהָר* מתגלה לנו עולם שעיר מאדר בחשיבה ובתסיסה ורוחנית גודלה ומשמעותה. ר' יהודה לוי נזכר המשקיע בספר זהה מס' רות שלא תתואר במלים. כוחות נפשיים ושקיודה שرك אהבה גדולה לנושא מסווגת עליה כברה מעין זו.

ושוב: ר' יהודה לוי נחום, איש גנו תימן עם ספר חדש, יפהפה ממש בצוורה ובתוכנן — *צָהָר* לחשיפת גנו תימן.* הספר כולל בניו על טהרת המידע המדעי, כשהוא מומחש במאות צלומי דפים וקטבי כרוניקות. ספר זה אינו מותיר פנה אחת מפינות מדעי היהדות, שאינו מייצגה באיזו שהיא צורה.

לפנינו מקרה ומשנה, גمرا ומדרשים וספרי הלכות, פסיקות הלכתיות עתיקות וחדרות בוצרות תשובה לשאלות, מכתבים מאישים אל אישים שונים ברוחם תימן ואצאות חוץ, הרבה נספחות לספרים המצוים בידינו המאים את המקראות ועמיקים את הדיעות עליהן. אנו מוצאים כאן מידיעים רבי חשיבות על שירות ישראלי בתימן, על רשימות של שירים עם הruk על כתיבתם. עוזר כה רב של חומר, שכל הסטוריון וחוקר ישיש עליו. מתוך הספר הזה מזכירים לפניו בכל כך הרכה בהירותם תארכים מדויקים של אישים ואירועים שונים המתmeshיכים על פני דורות רבים.

יש מדרורים בספר שממש מעוררים בנו פליה מעדים הבעליות שבhem. נכח דרך משל את מדור המכתבים: קהילת יוצאי תימן בירושה לים שלפני מלחמת העולם הראשונה משבגת מכתבים לחכמי צנעא כדי לשאל אוותם בעניין אפיק מוצות בפסח לפימנה יהודי תימן, כי המצות שהיו נהוגות בירושלים לא תאמו את טעםם של בני תימן בירושלים. הביעותיכן כאן היא בשיגור המכתבים למරחים כמו לעיר צנעא, שכן סוכנה מאר, פתלה וגו' כרוכה בחוזאות ו贊ן שליחת מכתבים לתימן וקובלת תשובה שם.

עצם שליחת המכתבים בענייני הלהקה מגלה לנו את בדודם של ד"ר אביבה דורון ופרופ' יעקב קשימים בקשריהם עם הספרדים והאשכנזים. שבעים ואחד צלומים באיכות מעולה ממחישים לפניו ערכיהם רבים ושוניים. הנה, למשל, צורות הכתב הנהוגות בתימן, האותיות המרובעות למקראות עצמן, העקומות והלפויות, לפירושים ולשאר הערכים. אתה רואה על פניך את צורת הנקדוד העlian ואות צורת הנקדוד המקביל כיוון. נקודת מענית: כתוב בנקדוד עליון היה נהוג בכמה קהילות בתימן עד לפני 70 שנה בערך.

לא להנמיך מוגדר הספר *צָהָר*, שכן באמצע-עוות *צָהָר* מתגלה לנו עולם שעיר מאדר בחשיבה ובתסיסה ורוחנית גודלה ומשמעותה. ר' יהודה לוי נזכר המשקיע בספר זהה מס' רות שלא תואר במלים. כוחות נפשיים ושקיודה שرك אהבה גדולה לנושא מסווגת עליה כברה מעין זו.

* *צָהָר* לחשיפת גנו תימן מאת יהודה לוי נחום, בעריכת ד"ר יוסף טוביה, הוצאה אפיקים — לתהילה רוחנית וחברתית, תשמ"ז, שפו עמודים.

"הען שבר"

מאת שמחה זרמתי-עצתה, הוצאה אפיקים.

עד לפני כמה עשורים ניתה השירה, ביחידות המהיבת העברית נשכחה לתהום גברי בלעדי כמעט, שכן מאי דברה וחנה המקריאות לא מצאנו משוררות של ממש, עד להופעתן של רחל ולאה גולדברג, אבל מאי ועד היום נתרכנו בהרבה מאד משוררות שכינום יתכן והן עלות על מספר המשוררים. בשירה הנשית טبع הדבר ומונה מאי שփשף את האש. וזה תיפוי יסוד ראשוןית שאין מפלט ממנה. היא גם תופעה משונה, שכן בסתם שיר של גבר לא נחשף את הגבר ולא את ההוויה עצמה. יתרן ובהו עושם עול גדול לאשה, אבל כך הוא המצב. הנה לנו עניין מתנוס ספר שירים חדש וחידש, הכותרת "מתוך הען שבר", המחברת שמחה זרמתי-עצתה, והנה שיר: והו לבש אחד:

*בְּשַׁגְנֶגֶןְשָׁנוּ אֲפָהּ הִיִּתְ אֲנֵי, וְאֲנֵי אֲפָהּ
לְאַחֲרָ שְׁנִים אֲפָהּ בְּקָרְלָא אֲפָהּ וְאֲנֵי לְאֲנֵי
שְׁבָגָנוּ עַד הַיְסָד בְּקָאָבְקָבְוָר, בְּטָעָמִי הַשִּׁיר
אַתְ הַגְעָשָׂה אֵין לְהַשִּׁיבָר, אֵין לְמַיִ*

להגיש את החשבון

.

שאלת האם הנטה בפרקון פארכיון הזמן. אלא בדברים הנאמרים, לא מתוך תפישת העולם פמיניסטי, אלא מתוך טبع הדברים, מפי ההוויה עצמה. כתבת שורות אלה הבה יוצר אונשי ממי גברת. חזק וצלול הוא הצדוק הזה. יודע "שגם הכותב בקמו סופו שגנסף אל עמו". והוא הצדוק הזה אינו כי באשלות. הוא נצוב חזק על וגליו, על קרקע מזקה ומתנהם בימה שהוא קויומי: "מתתנו שרים ישארו ליללים", והנה השיר "מתקתק", לא היא הדוברת אלא "הוא" הדובר, היא מעניקה לו את רשות הדיבור כל לחשוף אף ניב אחד משלו: "מתקתק — איני יכול להלחש / את אשר אבקש לך רואן בקהל. המרחיקים בין שני המינים יכולים להאמיד באוקיינוסים גם בהיותם "בשער אתחד". "בשחתיתaan עמד קעולים בגנו רחיקו הזמן".

בספר שירים זה מצוים שני שירי תוגה נוגעים אל הלב, מוקדשים למות אחיה צפiou שצפוע בדמי ימי עקב מלחה ממאורת. מות אחיה הטענה בנפש המשוררת חותם ביל ימ'חה. גם בספר שירה הראשון מרגש היגון הזה על מות האת.

לא עמדתי בקמ'ם על שפת הנהר
נסתרתי בסק' שומרת אח'י מעיני צד
לא אמרתי לאמי אונש הוא אח'
עוד מעט ילקח
והוא גל'חה

ספר שירים זה של המשוררת מצטין בעומק ובחווץ. וצר שקווצר הירעה אינו מאפשר לנו להרחב את הדברו.

בצלאל. וכךן החוברות מוגדר בשערה: הספרות העברית לאחר גירוש ספר. כתורת משנית: שירה – ספורת – ספרות שחבים – דרישות. ועוד כתורת: מקור ספרותי ותאור הסטורי.

למעשה כל התורה יכולה ניתנת כאן בהגדירות הללו. והמדובר בעשרים ושש הובורות של "פעמים" החדשות בחומר ספורותי עשיר במורשת ישראל בمزורה. עשרים ושש הובורות אלה מכילות מטען עצום של ידע: מקורות היסטוריים גלויים מפתיעים בשירה ובספרות ואופקים חדשים המתגלים לפניו מפנות שונות בעולם היהודי בארץם הבזבזם.

מי מאמין ידע משחו על יהודיו קוקז, על יהודיה גרווזה, על יהודיה אתיופיה, על שרתם של יהודיה פרס ועוד ועוד. "פעמים" מציג את המוקדים הללו של העם היהודי במזרחה בצורה עקפית בכלים מדיעים, ולא משairy פנה, מפנות החיים של מורשת ישראל במזרחה, שלא מאיר אותה, וראה זה פלא: כל חשיפת יי"ע גוררת אחריה צרכיס הכהרים לתוכסת מידע, משום כך עוד רובה הדרך לפני פנוי "פעמים" ועורכו.

מלכת

"אוצרות תימן"

מאת הרב איתמר כהן, הוצאת קהן "אור ישראל", תשמ"ז.

הספר דן בנושא את הכותרת: אוצרות תימן – תשובה ופסקים א', הסימן א' מבשר המשך לספר זהה. הספר כולל עוסק בנושא אחד ייחודי: ברכת המזון בנסיבות של מצוה. מדבר כאן בחלוקת בין חכמי תימן, אם ברכת המזון נאמרת על ידי היחיד מוציאה את כל השולחות שבמסבה או רק את השולחן שבו נמצא המבורך. מחלוקת זו מתמשכת על פני שנים רבות. יש המכיבים ברכה בכל שולחן ויש השוללים וגורסין שהمبرך מוציא את כל הצבוד שבסבכה.

בסופו של דבר הכרעה היא לטובת אלה המכיבים ברכות היחיד לכל הצבוד במסבכה,

ההם מסתמכים על נוהג קדמון שהיה נהוג על ידי חכמי הגמara והוושרש בתימן לפני הופעת ספרי הדפוס בתימן. אלה המכובדים ברוכה בכל שולחן, למעשה הם נוקטים דרך החומרה מחחש שם אחד יוציא את כל השולחנות העשויים הרבה להסיח דעתם מן המברך ובאים ווזאים ידי חוכת ברכת המזון.

ואולם, כאמור, החשש הזה נדחה מלחמת בכבוד למנהגי אבות שרשיהם מגיעים עד לחכמי הגמara. גדולי הפסוקים וכבראשם אמרר"א הרגשו לתוכהו מונחי ארחות

סגןנו של הרב הצעיר ברור ושותף, ואין ספק שהספרים הבאים יביאו ברכה לספרות ההלכתית.

ארכונות

"מתימן ועד ירושלים"

במיוחד הספרותי הכללי ישבו נתיב מיוחד
בכמינו — זהו נתיב הזיכרונות, בתקופה מסוימת
בחיהו של אדם הוא מבית אחרה, סוקר את

אני פותח את ספר שיריו של יהודה מוגרב-
אריאל "אל האור", ובכבר בשירים הראשונים
שאני קורא בהם, חיש אני משחו מעין קנהה
חויבית כלשהי. הוא מתронן בשיריו ומלא
שמחה, מה שקוראים בלעדי אופטימיות. גם
כשהוא מבטא עצב, העצב עצמו מוליכו אל
סיום יפה וטוב.

כפי שהוא כותב: "כל טוב ורע יש סוף".
בשירים הללו יש הרבה נוף, אהבה וגם חفالה.
אני מתכוון לתפלה ממש לבורא עולם. יש גם
שירים ספוריים מה שקוראים בלבוע בלבדות.
למושר יש זיקה עמוקה מארט בטבע עד כדי כך
שהוא מתמזג עם הבריאה. לדוגמה: המשם
שוקעת באקע / בלבכי היא / הירוח יצא מפוגר
/ בנפשי הוא / אך עת יפיצע השחרור / גiley.
הוא / בוגן אל מעמקי שחתם / בשרגלי הום

ספרות תעודית

"משא ישראל"

מאת חיים צהוק, הוצ' "עללה בתמר", תשמ"ז.

לאחר "באהלי תימן" של חיים צדוק, הנה לפניו ספרו השני "משא תימן". הספר "באהלי תימן" עוסק ביהודי תימן כל עוד שהיו בגלותם. ואלו הספר שלפנינו "משא תימן" עוסק במסכת עליתם והשתרשותם בארץ, זכה חיים צדוק והיה בין החלחים שעסכו בארגון עליתם היהודי תימן לאוצר ישראלי

כותב שורות אלה אזכיר את חימי צדוק לטובה ולברכה (אפיקים, עז), שהיה בין השליחים שזכה וטפלו בעליות השבוי חזה לא". הוא ואחרים קיימו שליחות השבוי חזה אותה לפני מעלה משלש מאות שנה בשיריו "שבח לאל יחיקתי תחכמי". השבוי מעתיד לפני השכינה או לפני הסוכנות), כי תשלח שליחים לחוץ תימן כדי שיוציאו את העם משם. ועוד הוא מעתיד שיציאת תהיה ברוח ולא בדחק וצער. וכן הוא כותב: "שבכינה על בני גולה תבקשי / לתוכ פימן תשליח שלוחים / בכח דודך אשר הפל בידו / פלאי דל ולך ברוחיכם". שני ספרים אלה של חיים צדוק הנם פרי חוויה גודלה שהרגשות בה גובלות עם רגשיות שירית. אבל צדוק הוא אדם מפוכח ולכך כתיבתו מאהונת. הוא רושם את המאורעות ומתעד אותם לדורות הבאים. מזיגה זו של כתיבה היא המיחדשת כתחיתו ועושה אותה לבריאה אוניברסלית ונצחית.

רביעון "פעמים" – פרקי עין במורשת ישראל במזורת

חוברת "פעים" האחרון שמספרה עשרים ושש – יצא לאור, בעריכת יצחק

והנה זה עתה יצא לאור "נתיבות תמיון
ודצין" מאת אברהם עובדייה, בעריכתו של ד"ר
יוסף טובוי, הוצאת אפיקים, תשמ"ו. זה ספר
דרכן עלילות, שקשא להינתך מבנו. אברהם
עובדיה ממשטר מאי בכתיבתו והעריכה
התובח של יוסף טובוי מסיעתו. רקע העלילה
זהו הצמאן לעליה לציון. הנער עובדיה זונח
את הוריו, את כפר מולדתו, את נוף גדורלו
ונמשך בכוכחות שאינו יכול לעמוד בפניהם —
לאחר־ישראל

הוּא שָׂוָה. מכאן ואילך הוא נקלע מסכנה לסקנה, מלבד את אהת לדעתה ונחלה מהן, וממשיך הלאה. והוא מגלה בדרך נדרדי ערומות וcosa קשור הסתגלות, כוח סבל וחותשת מעשה. בספר העלילה הזה עוכרים לפניו כבני מרום קהילות שונות, אנשים ומראות. וכל זה בסגנון שוטף וברור. מכל הסגולות שב簟 נחון הנער אברהם עמדתו ביחיד סגולת תורה. והוא היה נער עליוי, ידע תורה והיה לו קול ערב להמחיש את ידיעתו בתורה. שכן זאת לדעת: יהודי תימן גרשו את התורה בדרך נגונית, ממש מוסיקלי. קראת התורה הייתה מעין בצע מוסיקלי. וקהלת שגדירה, שהנער דן, יצא חליצה, ה策ט' יונינה בזאת ושם נישא לתהלה כקחה השהי טביה לשיר, והרבה כוונות ותימן נשמעות בזינוק באברהם ברברלב בע

המתה העילית המשער ביוור של הספר
הנ"ל הוא בקבוק המשען — שגדרה עדן, ואולם
כל נטעה ובבל נחטא בלשונו שעליות חייו
באארץ, חbill השרושו, הנם רבי ענן לכל
כותבי הרשות. מכל האישים שהוא מוציא
בספרו בולטות דמות מיוחדת במינה היא דמותו
של הרוב משומר, איש עדן. היה זה אדם נדר
בקדשו ובטהרטו. עניינו החדה הוא גילה את
סגולותו של הנער אברהם עובדיה והוא אחד
ממנזריו

באמור ספר שבסב לכותב מבריאם

אברהם ונתנאל

בוואך לדבר בזוהר הרוי עלייך להצטייד במידע רב, למען מלחמת העולם השנייה עד לפמ"ח, מהיל, מקצועות בניין, טענות רבניית ועד לשירה ואסטרטולוגיה שלא לדבר על קבלה ושאר מעשי מרכבה. בקיצור זהו אדם "בעיטין" במקצת שהדבר בו יתארך כדי ספר שלם. ועתהנו — שהוא עצמו יקדים את הזמן החדש לכדי לכתוב את תולדותיו, כי יהיה זה ספר רב בניין
רבר עגנון

לגבז זהר הררי אין צורך לשאל מהו היה
מה הנז. אלא מהו לא היה ומהו עכשו. גם אין
צורך לשאול מהו עשה אלא מה לא עשה. האיש
בדין, לאחר שחרורו מהחטיבה היהודית הלוחמת
שבצבאה הבריטי השתבל בפלמ"ח, ובמלחמות
שחרור תמצאו בדרדרה בצל מכבש האש
הסורי, בתפקיד המסתכו ביוטר מפוצץ מטענים
במקומות הנדרשים. (סוף בעמוד 27)

ישראל. מקרואית, משנאיית, תלמודית – בית ראשון, בית שני, תקופת הנשאים, אף חסיבות להבדל ביניהם; יש בהם חסיבות לגוף של פרק זה או אחר. אבל החסיבות המהותית היא בעובדה שהראשית הספרותית היא ראשית השופחת למקורות. וכל כך למה? אך לא נאש מפני שהמשמעות שואר לאפס.

מוס מלידה הוא, שאיו בכוון שום אידיאלים שהוא בעולם לתקנו או לפכות עליו, כי למאותו רגע שקבוצת האדם המודברת מתנהלת על קרקע ההגשמה ומרוכבה, אחת לאחרת, את מלאכת-מרכזת ההגשמה הזאת, מתחילה ההיסטוריה. אמות טבעית היה לא פחות מן האמת הטבעית שבטיבען גוף האדם: מה שאנו יודעים לקרוא סוף ימיו כחוליה-ההיסטוריה איןו תופעה המותייחת, בשלילתה, בגוף זקו ובלה ורפה-שריר, אלא שותחילתו עם מוקם הבשר גוף מראשת הווייתו – תינוק היוצא לאויר העולם בלא שתהיליך ההיסטוריה שתול בגוף בעלי-מוס ייחשב וימיי ספרים; ההיסטוריה דות היא החוויה החומרית-מכנית של צורך טביע ולא מהלה. השאלה האקטואלית היא, כמובן, איך מתוגנים מפני הנזק שבת. התפתחות הורות הישראלית המונotta של הספרות העברית החדשיה היא תופעה טבעית שלא היה מנוס מפני (יען כי בספרות, ולא בתעלול, עסקין), ולא רעה זיומה שששלטו בו סוכני אויב. למאותו רגע שקבוצת האדם המגשימה את שיבת-צ'יון משלו בתולדותינו וצפונוטו אינם צפויים. על קרקען של ארץ-ישראל עשתה לביתה ונטעה גן, והקימה יישוב, וגידרה גדר, ובנתה בית – החל העכשוויים מהרס את ריקמות המשמעת החזונית, את האמונה, את התקווה ואת החלום – ואת מקומות תפשו הנוחיות, האופנה, וככדי-איות החומרית. כך באבדן החזון הציוני (והעתיקת הצינות גופה אל תוך צינוק המרכז) אותן, כך בקורותנות החקוי הזול של תרבויות הגויים והעתיקת הנאת ח'י-עשה אל תוך זבול המגשימים, כך בפוליטיקה המהרסת את שרירות השכל-הisher על סף בתינו – וכך בספר רות שירדה ממאנפו אל יצחך לאור. לא יתכן אחרת.

גם בוראל, הוז, גויטין ועגנון הם חלקים שאינם נפרדים מפסיפס הארץ-ישראלית ה-מיושבת – ובכך חלקים שאינם נפרדים מחלקים העכשוויים. והרי לא נתנו לנו בוראל והוז את שאנו טוענים נגד הדת-ציוויזיה האוניברס-ליסטית של י' עמייהו, או כנגד קולניות הקופר-פלילה והפורנוגרפיה של י' ולך. שכן הארץ-ליות מיושבת אין פירושה רק בתו אונרין או דגניה ואפיקים – פירושה גם זימת דיזנגוף וגוש-אמויים שמשקימים אותו בדם פלשתינים עיריים. סדנא דארעה.

התפתחות השלבית עצמה מצבעה על כך. אנו מבחנים בארכעה רבדים תקופתיים החל מטור ספרות הeschalle (ווח' בבחינת זרים), ולא מעמדות קבועים של חלוקה פסוקה:

רובד א: המכיל, בעיקרו, שירה עברית-יהוית במהותה, שהנושא המרכז של שיבת-צ'יון הוא נר לרגליה (חן ענינה וחן לשונית) לאורך כל הדרך. והוא מותמך עד אל ג' מרכז הספרות המזרחית

הספרות لأنן: ציונה - או בחזרה לגיטו!

מאת משה בנ-יוסף (הגרא)

מן המפרסמות היא כי בראשית קרבע או "מצפן"; אבל אין צל של ספק שתהיליך הדה-ציוניתzie של מדינת ישראל, שככלנו חווים אותו היום, מתבטאת באופן הבורר ביותר בתחום הספרות. וגם אי אפשר אחרת. באשר ספרות, ככל שלא תתייחס כתהום-ביתוי ריבוני, אין היא אלא בגדיר אמנota נזאת אין היא ספרות הקומית, ואם אינה נזאת אין היא ספרות שאלה אחרת לממרי היא עד היכן יש להרחיק לכת כדי להרים את מס הריאלים המכון, המגמתי, שהוא גוף בגדיר המגמה האמנותית. וכן השאלה היא אם מציאות ימיינו מצוינית בתוואי העכשוויים המצווה לנו את האתנחתא הנורמלית של "גוי ככל הגויים" אחרי תש"ח – או שאנו בעיצומו של תהליך שיבת-צ'יון ולמעשה, מבחינת השיקום הלאומית-תרבותית, או שאנו מושבים על פתחו של הריגש שטרם נודע משלו בתולדותינו וצפונוטו אינם צפויים.

סיפורים היו לנו שאנו בידינו הרשות להתרווה ולהנפץ על זרי דפנה (בודאי לא אחרי תש"ח) וכי למראה השואה הליברלית – סופת התה-בולות והיעלים – תופעת ההידמות היחסטרית מזרת העמים – המלה, שבآخر שלב, את רבדי הווייתנו, אין בידינו לראות דזוקא בעקבות ענפה מעד עסקה בשאלות השעה – והקיים של הגלות הכרעת תחת נטול העומס – אבל זו לא הייתה עברית. העברית – עסקה בחוץ הציוני, בשיבת-צ'יון כתכנית לאלטר, ובכך הייתה מציאות לא פחות ענפי הביטוי בכתביהם של יהדי-הנכער הוא. ודאי, אם אין מעריכים את דברי ימי עמו עצם אלא כענין של ספרות (ההערכה המציאותית של תופעה ההיסטורית שאין לה היסטוריה. ר' למשל את הפסק הפותח את הקדמה בספרון המעניין של ד"ר י' הגר "ביקורת היסטוריות" – אג' הסופ-רים ליד "דביר", ת"א תש"א) – מtopic איזו התاما עצמית מיסטיות עם מושג "עם הספר" – אין בעיה, שכן באופן זה גם בורות שabei הימים וחוטבי העצים תהיה מחר ויאליים ספרותי (וכבר היום היא נושא מרכז בלילהקה המודרנית – ולא זו בלבד אלא שטוטס-יגטו) והם בתוכום "האופה הזרוקה" החל מות' דילון הולשי וסימס בר' אלברט הספרדי. אבל גם אם אנו מתעלמים לרגע מפלגיאת הזרים שהיא לדוד-קבוע במה שנקרא היום ספרות עברית (ו' לדוגמא ההנרי-AMILRIOS השקו' של די בר-אמוי), ספק אם ככל הגויים ישראל, הינו אם כל ספריות העמים תכליתה של זו העברית, ובפרט היום. לשון אחר: מאי אפשר כי בשאלת הביצה והתרנגולת אמנים טרם הוכרעו, אבל ודאי למרי כי בלי מין העוף הזה לא יכולה מלחכיה כלל אין ביצה ואין תרנגולת.

א. עד לאן מגעה "шибת-צ'יון"? עם הקונגרס

לכן יכול לנו להניח כי יש שירה עברית, או לדינו וידייש, שהוא ציונית יותר בקוצץ של יוד שלא מרכבי הפאימות העברית של מושורי נינו אゾחי כמי' וזלטיר ווי' הורבץ; ש' היא עברית יותר בסימני הפשוק המערביים-הביבנאלומים ציה מינית כי' ראובי (שאנו אלא העתק דהוי למד' של אירטוטים זר). בעוד אלו-פראפונה אלה מיצגים התבוננות עכשווית-היבינאלומית של כך וכך פליטים יהודים שהגעו, משומם מה (או משומם תנאי-עשה), דזוקא לחופי הארץ ויכלו להגיע, במתבע זהה, גם לקיריניקה או לחופי הזזה האמריקאים), טרם תמה – בעיננו – משימתה של הספרות המגויסת מכ-שיר לסתות אבני בית מיזוג הגלויות.

הכל ספרות. הטוב והרע, השלייל והחויב, המתקדם והנחש. אבל מושם שמעסיק אותנו בכאן – והוא מעסיק את לשון הספרות הזאת מאז היותה – הוא בשאלת השפה של ז' העת שיבת-צ'יון כפורה בתחום זה של ביטוי תרבותי ובאיזו מידת משמשת העברית בכלל ועד טיט לבנים לבני הזה, או שחלמנו חלום?

ב. התפתחות שלבית הראשית הייתה ספוגת ריח בשמייה של ארץ'

העובדת שכלי התקשורות (וביחוד האלקטרו-ניים) מסורים בארץ זהו לדייהם של אנשים שנחנכו על ברכיו שלillet הציונות ועל כל פנים על ברכיה של ציונות-על-תנאי). תרמה נכבדה להשתרת פני הספרות העברית והאמנות העברית בספרות ואמנויות של דקדנסיה (גינויו) – רית בספרות ואמנויות של דקדנסיה (גינויו) – והעיקר כדי להידמות, מכל זיוויתיה האפשרית, אותה תרבotta של דקדנסיה שאזהה במאה זאת בחברה המערבית המתווששת המגיחה זה עתה מתחם מחלת תולדותיה ה-תני'ים (וונוביים) כדי לשוב אל ראשונה האלילית. תJKLMיך זה של העולם הזר והמנוכר לנו מועתק עתה אל תוך החצר האחורית שלנו. בעיני אלווי התקשורות **היא** אין קידמה אורה מזו ואין עוד נעה מזו לתרבotta ישראל. בשקדנות ובחירות הראות של כל משבח שבעולם מנוט הבוס הזה את מג האויר הצער בורי נגends כל מחשבה לאומית, תקוות לאומית, תפישה לאומית, ספרות לאומית – ואני נרטע מעשותן כן אפילו באמצעות האפליה העדרתית הגלואה והמוגנת. וכבר היו דברים מעולם. היום, יותר מאשר אי פעם, ברורה באפליה עדתנית זאת הדחיה הגמורה של רוח ישראל יחשע-באר; מתי תבוא המהיפה הציונית בתקשורות? יש תקנות שהספרות הפתובה עברית תשוב עוד פעם, להתייצב בפני שבי ציון גם בספרות עברית? – וזה, כמובן, אסור.

אמרנו שנגד הסחוי והמאוס של י' זך-י' וולק-י' לאור עמודת לנו תקנות של חניכי עוז-יהודיא-ברא; מתי תבוא המהיפה הציונית בתקשורות? יש תקנות שהספרות הפתובה עברית תשוב עוד פעם, להתייצב בפני שבי ציון גם בספרות עברית?

ר' ז'ודד: שהוא רוכד השיבה ב-180 מעלות חורה אל נקודת-המוחזא השילילית ואימוצה חזון חיובי: אל הפיכת השילילה הגלותית לחיבוב אוניברסלי, לצוו השעה התורבותי של גוף אזרחים שמעgal התביביתו היישובית-הכלכלית הושלם, והוא כולל הערכת הנכר, האלהת תרבotta הגני, העתקת כל פוטו-זרים לדברי אלהים חיים, שלילה גליה של החזון הציוני וביזוי המפעל הארצי-ישראל כהרפקה אימפריאלית מנו-ברת לרוח האדים המודרני. פארסה של שמרנות נחשלה ואנטי-יהומאנית (כלומר החל מני זך יי' עמי'י, דרך תיאטרון הסיאוב והשנה של חי' לוין, י' סובול ו' בסר, וסימ' בי' לאור ו' וולק – שירה וספרות שאין עוד עבריות במחותן כלל, אלא שהעברית היא, מכוח העובדה היישור בית המקורקעת תרתי משמע, מכשיר ביטוי להן ותו לא).

למראה הניל אין לנו אלא להתנסם בכך שעצם תופעתם של דגמים ע' עוז, ח' באר, א' יב יהושע, או א' אפלפלד ומ' שמיר החדש (מחודשה שנייה), היא סיימון לראי-קיצה ציונית כלשהי מהחכה לנו בקס המנהרה.

ג. הבוס
מחוזו הנינוי יודעים אנו שתופעת חברתיות אין מותנות בפעילותם המבוודת של יהודים, בשם שאין תלויות במזלות ובכוכבים. תורה היהיד החורץ את גורל ההיסטוריה נזכחה זה מכבר כאמונה טפלה של מי שההיסטוריה אינה לדידיו אלא גיבוב של סיפורי-בדים. אבל לעומת זו יודעים אנו – וראים אנו מדי יום בלבד מ-ז'הר, א' גלבוע, מ' שמיר, ח' ברוטוב החל מס' ז'הר, א' גלבוע, מ' שמיר, ח' ברוטוב ועד ל' קשת וא' ישורון) כדי להשחת.

ארויים (ודסה – פטנס – וארשה. ככלומר מאפו, מיכ'יל, יליג – ועד אל מנדלי, ביאליק, טשרניחובסקי, שניאור, פרישמן וכן ד' שמעוני, י' כהן ואציג של ימיינו)

ר' ז'ודד: המבשר את מצומס היסוד היהודי החל מעידן היישוב הארכישראלי המהבי – ועד לתש'ה. תקופת הבניין והנחת היסודות היישוביים, הן החומריים והן הרוחניים-התורבתיים (כלומר משلونסקי ואלתרמן, רטווש ואмир, טביב ואר-רלד – ועד אל דור הפלמי'). יש לזכור שרובד זה הצין, כבר מראשיתו, שתי דיזוטות נפרדות:

* הדיווח העמדי-הINTERNALIST-INTERNALIST משלו הרוח של הנכר (שאית פית' ידי הגיטו החתיים להשתתף בחינוך היינו של אותה חברה מערבית שהקיה אותן, ואשר איבדה בתהליך הקידום המדעי והאסטי העזם שלה את משמעותה ערכיה המסוריים)

* הדיווח הארכישראלי-החלילוני (כולל נגע נית), היצבת בשלילה גמורה מנגד לכל יהודיו ייחודיות שהיא – הן זו של "המתמוד" והן זו הגלותית תרתו משמע, היסטורית ורעיון).

ר' ז'ודד: מה שקרוי בפיו דור הפלמי' – והוא דור "מייטוס הצבר" שכבר איינו עסוק כלל בשאלות המכירות של היהודים, שנתקל לחדות מבסיס ערכי היסוד הציוניים ומשמעות ההשמדה הציונית בארץ-ישראל (לבד מ-ההגשמה הפרטית-עצמית, או המשפחתי-ישובית, בה) אינה אומرت לו עוד דבר (כלומר החל מס' ז'הר, א' גלבוע, מ' שמיר, ח' ברוטוב ועד ל' קשת וא' ישורון) כדי להשחת.

שבות עיון...

(סוף מעמוד 22)

רוחם לא דפוס, ללא אמצעי תחבורה. והם עשו זאת מתוך מטרה קדושה להרבות את ידיעת התורה וערכיה הדרתים הלאומיים והמוסריים.

יהודיה עמיר הרצה על דמותו הרוחנית של השובי. הפעם כדמות רוחנית שפרשה את כנפה על כל פנות העם. דמות סמכותית שהתקיימה בתקופה העם כאחד האבות של האומה. ואכן בשיריו אנו רואים אותו כסמכות רוחנית שאין שני לה. המשורר נושא לבבו את אש הסנה: "איש דל אשר עבר בליבו אש הסנה". כן קיבל המשורר על התודעה לשכינה, בעת מדריך המשורר השועה ע"י סירת הפערים וסלוק העותמים החברתיים והתרבותיים בח' העם בתבורנו השועה ע"י סירת הפערים וסלוקם במדינתו. אבל הצד זוקק ללחוחמים.

הנחה בטוב טעם וברוב תושיה חיים אוישר. תימן": סביר היה מראה באוניברסיטת הנגב ייחד את דבריו על: "مسפרים ראשונים מבני ווסף הלווי מרצה באוניברסיטת הנגב ייחד תימן": חתמו את שבת העיון ב'מלוה מלכה' הזמר והסoper הראשון הוא מרדכי טביב ז'ל, ולא פעם הבulti דעה זו בכחוב ובעל פה. והנה להפתעתך יצא לאור בהוצאה "אפיקים" ספר

זהר הררי

(סוף מעמוד 25)

לאחר קום המדינה עבר לעבודות בניין עם תכניות מודרניות לעשיית גדלות, תוך כדי כך, מוצאת את הזמן לשעת אשה ולהקם משפחה, וברבות הימים זוכה להיוית סבא לנכדו. ובכך מעבירות בנין שנותן כגן אינסטלציה, ושנון ומרץ. ואולם נקודת הבודד ועיקר העיקרים של כל תוכנותיו מובליקות אותו אל השירה והמלחיצה. lagi כתיבה במקצת זה הוא אכן צרך להתאמץ. החווים נובעים ממש מיפוי כמיען. תוך כדי שיח עמו הוא מסוגל ליצור מניה וביה אפגרים, פתגמים על כל נושא נושא. אם זה פתגם ידידות או סניתה התולית רודה כחץ. כאמור רבים הדברים שיש בפי לאמור לעלי. אבל המצע קצר ובאזור השם עוד ידובר בו.

משה בר' שמואל הלוי חסיד, שהציג לפתח בית מדרש לילדיו ענפים. הצעה זו התגשה בידיו בנו, ר' אהרן הלוי, בשנת 1832 או 1833, כאשר בסיוועם של רבנים ונבראים אחרים הצליח להקים את "מדרשה תלמוד התורה" הראישון בגגדאד. הקמת המוסד זהה בישרה שני דברים חשובים; הראשון — הרחבה מעגל החשלה לשכבות נוספות, בעקבות של מעתה יכולות וענפים, והשני — הכנסת מודרניזציה לתהום ארגוננה של החשלה בקרב היהודים.

אולם, אם ב"חדרים" למדו גם ננות, ولو במספר קטן, הרי שמדובר תורה למדו רק בננים, מגיל ארבע שנים. בנושאי הלימוד עדרין לא חל שינוי ממשוני: קריאת אותיות, הברות, מילים, משפטים, ועד לקריאת שופטת של קטעים מהתנ"ך, על המנגינות השונות שהוויה נוהגות בעיראק לספרי התנ"ך השוים, תרגום לשפה הערכית של פרקים מסוימים בתנ"ך, כתיבה וקצת החשבון, ובשלב יותר מאוחר — גם כתיבת מכתבים מסחריים לפי נוסח מקובל.⁴

ביחס-ספר מודרני ראשון של היהודי עיראק, ובעיראק בכלל,⁵ הוקם בגדאד בשנת 1864, ע"י חברת "כל ישראל חברים" (כ"ח) מפרס, לפי בקשתם של יהודים בגגדאד.⁶ בית-הספר היה לבנים בלבד. בשנת 1874 הקים הנזכר מומוץ עיראקי, סיר אלברט דוד שושן, בנין קבוע לבית-ספר, שנקרוא על שמו. בשנת 1908 נוקחתו הדריכת הספר, שכורא לבניין נקרא "קולג' אלברט שושן".⁷ בעבר מספר שנים נסתה כ"ח להקים בית-ספר גם לבנות, אולם הנסיתן נכשל בגל התנגן. רות של אנשי הדת וגבידים שמרניים אחרים. אולם, בסופו של דבר בית-הספר הוקם כעבור 30 שנה, בשנת 1893, לאחר שגדל דור משכילים בבית הספר של כ"ח לבנים, דור שישע בהכרשות האוריולה לפתח בית-ספר לבנות.⁸

בשנת 1911 בנה הנזכר מומוץ עיראקי, סיר אליעזר כדורי, בנין קבוע לבית-ספר וקרווא על שם אשתו לורה כדורי.

מן הרואו להציג במקומות זה, כי הקמתם של בית-ספר מודרניים לא הביאה לצמצום מספר ה"חדרים" הפרטיטים או לחיסולם. אודבא, מספרים הילך וגדל בתהומה עד סוף שנות השמונים למאה שעברה. כל הנערות והנערמים שלמדו בהם מן הסתם היו משפחות בעלות אמצעים. נראה שהסבירה לכך הייתה געוזה בחששים של ההורים מהשפעות שליליות של התרבות המערבית שכ"ח הכנסה לבתי ספרם. הגורם שהביאו לחיסולם המהיר של

4. חיים י. כהן: היהודים בארכזות המזרח התיכון בימינו, הוצאת הקיבוץ המאוחד תש"ג, עמ' 111–112.

5. בית ספר מודרני ממשלתי הראשון הוקם בעיראק בשנת 1869.

6. נרטיס לן: חמישים שנות היסטוריה; תרגום א. אלמליה, תרפ"ב, חלק ב', עמ' 29; "המגיד": גליון 14.9.1864 מס' 3.2.1864.

7. אברהם תרונה: החנוך היהודי בגדאד 1832–1921, כרך ראשון, ספר שלישי, עמ' 169.

8. שרפטיין: עמ' 252–253.

התפתחות החשלה בקרב היהודים בעיראק*

מאת יוסף מאיר

פרק א

לקצהה עם פשיטות המונגולים על עיראק במאות השליש עשרה והארבע עשרה, פשיטות שהחריבו את הארץ גם מבחינה פיזית, וחורבן זה לא פסח על יהודי עיראק ותרבותם. אז, נῆנעה עיראק לתקופה של קפאון וחושך, אשר התמידה אף לאחר מכן בתקופת העותמאנים, במשך כ-500 שנים שליטונם באוצר.

בשל ריחוקה של עיראק מחופי הים התיכון ובשל קשי הגישה אליה במאורות הקומות, חדרה התרבות האירופית אליה במאורה יותר ובאזור איטי יותר מאשר בארצות כגון מצרים ולבנון. אולם, בגיןו לקהילות ישראל בארץות המזרח התיכון האחרות, התרבות בעיראק הקהילה היהודית הגדולה ביותר ובה הוקמה מועצת בית-ספר יהודיים שויתה המפומחת והמוסעפת ביתורה.

יש הרבה מהဓורייה ומדעה קדומה בקביעה כגון: "החינוך הכספי היה קפוא, ואם באו ויסדו בית-ספר חדשם, מודרניים, היו הבאים מן החוץ".¹ החינוך היהודי עיראקי לא היה קפוא יותר מאשר החינוך היהודי, למשל, במזרח אירופה עד ראשית המאה ה-19.² אכן החינוך היהודי עיראקי החל לצאת ממקפונו כבר במחצית המאה ה-19. אשר לטענת היזומה מבחן, שמן הסתום הכוונה לפעלולתה של חברת כ"ח, הרו שישן כאן הפרזה בלתי נכוןה של עובדות היסטוריות, כפי שנראה במהלך הסקירה, ומכל מקום לפניו מעשה שלא היה שונה שבעריה, כאשר נוצר מן הקטללה המקורית מההשכלה הפormalית", ברכותיה השונות.

החשלה בקרוב היהודי עיראק עד מלחמת העולם הראשונה

מאז הרס היישובים בבל ועד שנת 1832 למדו בני ישראל בכל רחבי עיראק רק ב"חדרים", וכל מלמד קיבל שכר לימודו לפי בכורו ומונומו. בני העניים היו לרוב מונחים, כיוון שהוריהם לא יכלו לשאת בשכר הלימוד, וכן רובם לא ידעו קרוא וכותב. מצב זה הדאג את פרנסת הקהילה, בעקבות בוגדים, ובראשם ר' יוחנן הכהן, תלמיד החנוך בישראל, ניו

1. צבי שרפטיין: תלמיד החנוך בישראל, ניו יורק תש"ג, כרך שני, עמ' 25.

2. רפאל מאהלו: דברי ימי ישראל, ספרית פועלם, 1960, כרך ראשון, ספר שלישי, עמ' 169.

3. שרפטיין: עמ' 252–253.

ה ק ד מ ה
מסורת הלימוד בקרוב עם ישראל, על קהילתו השונות במצרים ובמערב, ידועה במרוצת כל הדורות. ההבדלים בין קהילה אחת לעומת מוצאים את ביטויים באופיים של קהילתי עיראקי ותרבותם. אז, וכහיקפו: לימוד מסורת או חילוני, לימוד לבנים בלבד או גם לבנות. לימוד מכך את כל השכבות החברתיות או רק את חילון. אין

ספק שואפיו של הלימוד והיקפו קשורים בחתפותה המדינית, הכלכלי והחברתית של האצויות שבכאן היו היהודים ובמידת השתלה בותם של היהודים בחתפותה זאת. בעצם, כל קהילות ישראל במצרים ובמערב עברו תהליכי התפתחות דומים; מחד נזון מסורתם לחינוך חילוני, מהתרכזות בחינוך הבנים לדאגה גם לחינוך הבנות, מחד נזון שכבות בעלות אמצעים לחינוך בני כל השכבות, כולל.

ואף על פי כן, קיימים שני הבדלים בולטים בתחום החינוך בין קהילות ישראל בארץ צוות אירופה לבין קהילות ישראל בארץ האיסלאם:

1. מבחינת החינוך החילוני המודרני, הקדימו קהילות ישראל במערב אירופה את קהילות ישראל במצרים אירופה. ואלה הקדימו את קהילות ישראל במצרים החינוך המודרני, שפער הזמן, בעיקר בין החינוך הבוגר, לבין נזון.

2. השלטונות בארכזות אירופה, במיזוח ארצאותיהם להשתלב במעט גודל החינוך החילוני המתקדם ואילו בארץ האיסלאם נעדרה התערבות כלשהו מצד השלטונות בתחום זה לגבי היהודים. השתלבותם של היהודים בארץות אלה במעט גודל החינוך החילוני נשתנה יותר ביחסاتهم העצמיות.

אולם, בכל המקרים, בכל הקהילות ובכל התקופות היה תהליך השתלבותם של היהודים דים בחינוך החילוני נולדת מן הנסיבות המתאפיינים של ארץ מגורייהם ומן האפשרויות שניתנו להם, ליהודים, להשתלב בצדדים האלה.

★

עברית של יהדות עיראק בתחום החשלה והתרבות היהודית ידוע מתקופת התלמיד הכספי והישיבות המפורסמות בסורא ובפומבי ריתה, אולם כל המסורת המפוארת הזאת באה

* מאמר זה – פורסם ב"הגות עברית בארץות האסלאם", הוצאה ברית עברית עולמית, ירושלים, תש"ב – 1981.

כשההגדשה מושמת על השפה התורכית. בסנת 1914 למדו בכל בתיה הספר היהודיים, למעט "חדרים" ומוסדות חינוך מקצועיים, בעיראק כולה כדלהלן:⁹

שם העיר או האזור	מבנה	מבנה	מבנה	שם העיר"כ
מחוז בגדאד	3700	730	4430	
בצ'רזה	393	151	544	
מוצול	170	115	285	
כרוכך	132	—	132	
מחוז חילה	360	40	400	
עמאורה	183	—	183	
חאנקין	180	—	180	
סה"כ	5118	1036	6154	
בchinוך המקצועני היהודי למדו בשנת 1913!	כללהן: ¹⁰			
העיר	מבנה	מבנה	מבנה	שם העיר"כ
בגדאד	30	102	132	
מוצול	5	—	5	
סה"כ	35	102	137	

אם נוסיף את התלמידים היהודיים שלמדו בכתי הספר הלא-יהודיים ואשר מספרם נAMD בכ-150, נמצא שכלל מוסדות החינוך בעיראק, למעט "חדרים", למדו ערך מלחמת העולם הראשונה כ-645,000 תלמידים יהודים. האוכלוסייה היהודית בעיראק נאומה אז בכ- 80,000 נפש, מתוכם 50,000 נפש בבגדאד בלבד.

החינוך היהודי – עברי

עד מלחמת העולמים הראשונה
חרף ההשכלה החילונית שהלכה וקנתה אחזיה בקרב יהודיו עיראק, עדין היה המטען היהודי – עברי אכן בחינוך היהודי, ומשענתו העיקרית עדין היה ה"חדר" על צורתו השורנות. אם כי הוא לא נעדך כליל מבית ספר החלוני.

עד שנת 1832 – 1833 היה קיים ה"חדר" הפרטיאי בלבד. בשנה זו הוקם ה"חדר" הציבורי בצורת "מדרש תלמוד תורה", והוא כלל משנת 1894 החליה יידית במספר ה"חדרים" הפרטיאים מכוחו של חוק ממשלתי, כפי שצוין לעיל. בנושא ה"חדר" בעיראק יש להבחין שתי הבחנות:

מבחן התוכן: בין "חדר" המקרא ו"חדר" הגمراה.
מבחן הארגון: בין ה"חדר" הפרטיאי וה"חדר" הציבורי.

ה"חדר" הפרטיאי היה "חדר" מקרה בלבד, ואילו ה"חדר" הציבורי הכיל את שני ה"חדרים" כשלבים שונים בתהליכי הלימודים.

נום עד ימינו, ירושלים תשכ"ה, עמ' רפ"ח.
⁹ נאספו ממוקורות שונים במילוי פרטומי כ"ח.

¹⁰ על פי פרסומים של כ"ח.

ליהודה מנוח וריעתו מלכה (נחל)
שאו נא ברכת מזל טוב
לשואיה הבת נגה עב"ל יואל נוי
תזוכו לראותם בשלום ובאושרם
אפיקים

למקנה כי מוטב להקים בית ספר יסודי מודרני משלו לבנים בעיר. ואכן כך היה. בשנת 1913 הקימה כ"ח בעיר גם יסודי לבנות. בשליה המאה ה-19 היו במוציא לאור ע"ח בית ספר יסודיים כללהן:¹¹

שם העיר	אוכלוסייה בית הספר	שנת הקמה
חללה	בניים	1907
חללה	בניות	1911
עמאורה	בניים	1910
חאנקין	מעורב	1911
כרוכך	בניים	1912

לבד מכך, סייעה כ"ח לקהילות יהודיות קטנות בעירות הנדריה וככל (באזור חילה), מנדיל' וצאלחה (באזור המרכז), מזרחת לבגדאד) בהקמת בתיהם ספר, בחלקם לבנים בלבד וכחלקם מעורבים, הסיעו החבטה בהקמת המוסד ובהקצתה תמייה כספית שנויות.

כל בתיהם הספר הנ"ל היו בתיהם ספר עיונים. יהודי עיראק, ובמיוחד בבגדאד, נתנו דעתם גם על החינוך המקצועי של הנער העני, כשחנוך מהשולב לימודיים עיוניים.

המסגרת הראשונה לחינוך מקצועי לבנים הוקמה בבגדאד בשנת 1874, בידי חברת כ"ח, והונחגו בה המקצועות: סנדליות, סריגת, נגירות, צופיות ורקיעת נוחות. ואילו מסגרת ראשונה לחינוך מקצועי לבנות הוקמה בבגדאד בשנת 1890, אף היא בידי כ"ח, ולימדו בה תפירה, גיריה, רקמה וכדומה.

בשנת 1906 הוקם הרב שמעון אגאטי בבגדאד בית ספר לנערות, וכעבור כמה שנים הוסיף בו גם מסלול למלאת הדפוס.

במסגרת החינוך המקצועי הזה נלמדו גם נושאים עיוניים: קרוא וכותב ומקטץ לימודי דת וחובן.

בתקופת מלחמת העולם הראשונה נסגרו כל בתיהם הספר בעיראק, לרבות היהודים, והוחמרו ע"י שלטונות הצבא העות'מאני, שהפכו בתתי-חולמים.

תכניות הלימודים בתיהם הספר שהוקמו בימיישן ע"י כ"ח הושפעו מהשיטה הצרפתית והתרבות הצרפתית. שפת הלימוד הראשונה הייתה הצרפתית, שהיתה גם שפת ההוראה הבלתי עד מלחתת העולם הראשונה. המכנה לים וחלק מהמורים נשלו מוחץ לעיראק ע"י כ"ח עצמה. תכנית הלימודים ביתר בתיהם הספר הייתה יותר מקומית, מכל הבחינות. לימודי השפה העברית והדת היהודית הונาง בכל בתיהם הספר היהודיים ללא הבדל, אם כי בשיעורי הדgesha שונות; הדgesha יותר גדולה ניתן במסדות מדרש תלמוד התורה והdagsha קטנה מזו ביחס בתיהם הספר, וכי שצינו, חכנית הלידי מודים ביחס בתיהם הספר "תעאונן" היה מושפעת יותר מתכנית החינוך הממשלתי התורכית,

ה"חדרים" בוגדרiad הייתה התקנה שהוצאה מטעם ממשלה החינוך הממשלתי בשנת 1894, שפלה הותנה פתיחת ה"חדר" בראשון מילר ממלחקת החינוך ובכך שהמלמד יעמוד בבחינה.⁸

לבד משני בתיהם ספר הנ"ל נטלה כ"ח על עצמה את דבר הקמתו ונוהלים של שני בתיהם ספר נספחים בוגדרiad, לאחר שבכ"ח דניאל (לבית נוראל) ואחיותה טובה וכןם העמידו לרשומות את האמצאים לכך. בית-הספר הריא-שותן הוקם בשנת 1902 ונקרא על שם "רבקה נוראל", והשני נפתח בשנת 1903 כבית ספר לבנים, ונקרא על שם שתי האחות טובה וכןם נוראל. הנהו לקרווא לבית-הספר ב"יס"ס"נוועם". בשנת 1924 הפק המוסד לב"ס לבנות את בני השכבה הענניה.

בשנת 1904 הוקמה בוגדרiad משפחת דניאל המפוארת גן ילדים ראשון עיראק, שהורחב אחרי מלחמת העולם הראשונה והפך לגן ובית ספר יסודי. מוסד זה היה מראשיתו מעורב לבנים ובנות, אם כי מספר הבנות היה גדול משל הבנים.

בשנת 1907 פתח אברהם עבדאללה, בסביבה המאוכלסת בעיקר משפחות מעוטות בהרבה, יכולת, שלוחה של מדרש תלמוד התורה, שנקרה על שם אחוותו מילדי. מלבד בתיהם הספר היהודים הנ"ל היו בתיהם ספר משלתיהם, שייהודים מועטים למדו בהם.

בשנת 1908 התחוללה הפיכת "התוכרים הצערניים" בקובשתה, והמשטר החדש הכריז על שווון מלא של כל אורחיה האימפריה העות'מאנית, ללא הבדל דת ולאות. מאורע זה לא רק שפתח תחומים חדשים ששווו סגורים לבני היהודים כגן, צבא ופיקוד משלטתי, אלא אף נתן דחיפה לנوعר היהודי לחשוב על השתלבות מלאה בכל התחומים במסגרת האימפריה. הדבר העורק את בוגדרiad שזכה בפניה כבודה העות'מאנית. הדבר החבטה בוגדרiad שזכה בפניה כבודה העות'מאנית, והמשטר החדש הכריז על שווון מלא של כל אורחיה האימפריה העות'מאנית, כשהודגש מושם לא על השפות הולודות כי אם על השפה התורכית ותרבותה. כך הוקמה האגודה "אלתעאון" (שיתוף הפעולה) בשנת 1909, ובאותה שנה הקימה בית ספר יהודי בשם זה.

בעקבות הפיכת התוכרים הצערניים גדל גם מספר היהודים שהעדיפו לשולח את ילדיהם לבתי הספר הממשלתיים, במיוחד לבתי הספר התיכוניים.

בתי ספר היהודיים מודרניים הוקמו גם בכמה מערי השדה בעיראק, אולם לבן מן העיר ביצה, בדורות, הרוי בכל יתר ערי השדה הוקמו בתיהם הספר ובקמץ עשר השנים שקדמו למלחמת העולם הראשונה.

בצ'רזה הקימה הקהילה בית ספר משלה, כשבשלב מסוים נתקבלה כ"ח לסייע לו מבחינה פדגוגית. בשנת 1893 הגיעו כ"ח

⁸ אברהם בן יעקב: היהודי בכל מסוף תקופה הגאור

היהודים והמלך בתימן (חלק א')

על הספר ועל מחברו

מאט נסים בניין גמליאל

הרב שלום ביר סעדיה גמליאל, "היהודים והמלך בתימן" חלק א', הוצאה "מכון שלום לשבטי ישורון" (משל"י), ירושלים תשמ"ו, 109 תעודות עברית — מקור ותרגומים, מבוא כללי ומבואות רקע, הארונות ומפתחות; היקפו 468 עמ' ו עוד 36 עמ' תשצ'ר אנגלי — וביחד 504 עמ'; אח ל' פקרדי תימן' ולארחות תימן' וספר שלishi בהזאת משל"י.

ספר יסוד להכרת מעמדם ותנאי חייהם של היהודים בעיר הבירה צנעא ובאיורי מרכז תימן במחצית הראשונה של המאה הזאת; מקור מידע מסוון, עשיר ורובי-גוני על אורחותיו ודרך שלטונו של האمام יחיא — גדור שיליטי תימן בדורו — ועל צורת המשפט והמשפט של מלכותו — מלככת כוהני-הויזידין; על חוקי והשלפה כלפי יהודים היו שกฎหมาย שלמעלה וראשוניה והליכותם בתקופת קיומו של מלך קורא עד למקרא ספר זה, מדרים להיווכת ולהיכר עד כמה היהודים היו שกฎหมาย שלמעלה וראשוניה והליכותם בתקופה שלפניו של מלך קורא עד עתה — עם אוריינות עצם והగורים העזיריים לשובודם ולণצולם בידי שופטים תacky בצע. אמת — עם קשיה עורך; מרכבים חפילה ואנחה וועקה מכאן ואוחזים במחולקת, שנאה וקנאה ואכילת קורא; מכאן, הלאו דיביהם ופרטיהם בסוכותיהם הקטנים, היזלו כספר ווּהוּם להתו לב שופטים ושעים לצד זה או לצד אחר, העטיק את האמאם בדברי ריבותיהם ללא כל פרופוציה של זמן ביחס למפעפים. לא פעם נורש המלך הזה להיכנס לעובי הקורה, לפשר או לפ██וק בענייני נושא תפילה והליכות בבית-הכנסת, או בעניינים אידיאולוגיים כמו בקי כל כך בשפה העברית בין-[המעות] בדיםם שבין אדם להבר. אכן, רוחו של האמאם הענין מהתרגום העברי, והטור השيء [המעות] שבערבית יכול לשמש לו כמורה לערבית... וכי לא יידע את השפה העברית כל עיר, די ללמד את העניינים ברגוגם העברי והארוטו" (מבוא עמי).

(32) על שליטתו של בכ' הרב המחבר בלשון העברית כתוב פروف' משה פיאמנטה בהקדמו (עמ' טז-יז): הפליאני במיוחד בקיומו בערבית הספרותית ובאזור המלכים במנוחה המשפט והמין של העביבים על דקויותיהם... בקיאות זו נרכשה עלי כ' הרב גמליאל איפוא בכווחוי, לא גימנסיה ולא אוניברסיטה, כי אם בזכות מגעיו התכוונים עם עמדו הרם בקרוב כי עמו".

48 הספר מונה — בלבד מהקדמות והמבוא או חלקים: 'עלילות ותשועות', 'גורית היננית', 'תלאות מפלצות', 'תפלות וזרות'.

במוכחו של כל פרק מובאות תעודות אחת או יותר מאתה, וסביר כל אחד מהודעה מביור-עראק או עיינן, הארות והסבירים. המבואות הנלוות ותאורי המאורעות אינם רק בגדר רקע ופירוש לתעודות, אלא ערך ועיקר בפני עצמו. "לא רק התעודות הן מקור אלא גם תיאורי הרקע המבאים כל תועדה בהקשרה, גם תיאורים אלה הם מקורי" (פרופ' נחמי לבצ'ון, הגדמה, עמ' ט). המבואות מארים אם כן את התהווות מזוויות שונות, משלימים אותן ומוסיפים עליהן כהנה וכחנה, והכל בלשון עירבה, שופפת ומובנת לקטן ולגדול.

היהודים והמלך
הציר המרכז שעליו סובב המסמך החשוב זה, ממשתקף בכל דף מדפיו, הוא האמאם יחיא —

היווקתי (סתור בבושים משובחים ובדים יקרים), שש machnu alio shrim voseim vanechi sherha, אמידו, יותר מכל, תעוזתו ונחישתו לנער מעלה את תדרmitt ha-yehudi ha-demi (ראה פק' א') — מרביבים אלה ואחרים הם שללו לו את דרכו מגיטו קע-אליהר אל לב לבן של חזר המלכות ואל פסגת הצלחה, הבהיר והשרה. האמאם, מלך הכרז והככלים, עורך הראשים, קווט הגפאים, שליט דמים זה, הביט על העלם היהודי,יפה-העינים ומוסלול הפיאות בעין טוביה ואוהדת, כמעט בבחית, פתח לפני שערים נעלמים והרשה לו להיכנס אליו בכל עת אחד השרים רואי פנוי המלך. 'ב-החסות' הצער המוכשר, הפיקח והנמרץ, שידע לשון לימודים גם לסלול להפוארה בכתב העברי, נשא חן וחסד לפני הור רומחו, פשוט מאד, או כמו שאומרים היהים: נוצרה רימה בין שנייהם. והדברים התגללו כך, שמחברנו על-ההימים הפ' עד מהרה לייעצו ווערו של המלך, מוגבל לעניינים היהודיים כਮובן, מחתם עינא בישא של כהני השלטון שונאי ישראל.

הנה וראם אנו את האמאם יושב בחצר גינה בין המלך, בשעות עכזרתו היומיומית, מעין בעתיות ותלונות של האזרחים הנערמות על שלוחנו, ולפניהם יושבים הממונים על המחוות, ובתוכם יושב גם היונק היהודי הצער, כושא בון שורום, למגנית לבם של השונאים והמקנאים. המלך מעין בזום הבקשות, מעריר בשולי כל בקשה את העratio או הנחיתו, במשמעות קולם החתימה, ומעביר את ניר העתרה המעוד לטיפולו של השר הממונה הנגע בדרכו. עתרות של יהודים, מצנעה מהחוצה לה, הועברו לשולחנו של היונק היהודי ולטיפולו או לחות דעתו.

ולא רק המלך קרבו וסקע עליו מפני צרים ואויכים וממלילים, אלא גם גם בני המלך השרים יידיו ומתה סודו עמדו לו בלב עת דבש. הלו הוי לו למגן ולסתור בפניה הקטנים עלייו ווילצחו לא פעם מבין מהלחות טופים אוכורים (גמ' יהודים צרי-עין קינא) בו על חסיו הקרובים למלך ולבניו, השביעו והשיבו למלך ולבניו, מזרום ויחשו לו למפלתו. אישים רמי מעלה מעליהם לא היו מזרום וגאים לנו.

היתה קמה ונחיתה (ראה פרקים א'-ו). העליות החזרות ונשנות הניעו את המלך לנוקט בצד חסר תקדים להגנת יועצו היהודי מפני צוריו. הוא נתן בידי בן חסותו כח' חסותו, ואך עשה לך' פומבי דרך ראש משלתו, לאמר: "אין רשות לשום אדם להעמיד לדין את סאלם סעד אלגמל,ומי שיש לו טענה [נגדו] יפנה אלינו" (פרק 21, עמ' 5-284).

הר' המחבר, שנין במודעות היסטוריות ובראיה למרחוק, שמר על המסמכים שהיו בידו (כלפיהם תעוזות), צידר אותם באמצעותו והעליהם אותו ארצה. הפסר שלפניו הוא מכבחר פרי מעשי ומגנד בצייר, יין מגנו מן הספון באוצרותיו, וככל הרוץ לטעום מהטוב הזה הריהו מומון לפניו. נאחל לו לכ' הר' רב' שלום ב'ר' סעדיה גמליאל בריאות טוביה והמשיך יצירה ברכוה.

8. סעדיה גמליאל ברכוה

"הבותח באלהים". כל פרק בספר מושך ממנו ותוקן אליו וקשר לו כתרים ושבחים על ישרו וצדקו — ולא בכספי. אמנם, כשליט המתייחס לזרען של מהמוד, מדיניותו הבסיסית כלפי יהודיו-arzu לא הייתה שונה מזו של קדמוני האמאים — מדיניות של השפלת "בני-החסות" והפליטים לרעה, ככל חותמת הקוראן והחדית' והמסורת האנטית'יהודית, — וועל אף זאת הוא נחשב בעיני היהודים מלך חסיד. הואdag לביטחון והרכוש של היהודים בכל מקום, ומולעם לא עלתה על לבו להציג להם או לכפות עליהם את דת מחמד בכח הסיף. המשפט היהודי, השקט הפנימי, חיים של דרכיהם נובל בין היהודים למוסלמים והליכה בתלם — כל העיקרים האלה היו לו ל��ן ולמסkolת ומדו תחת עינו הפקרחה. וועל כלכ — הנאמנות לאמאם ושלטונו. וויה יהודים היו היסוד האמן בויתר לו ולבתו ולמלויכו, כי בשלום המלוכה שלום להם. על בסיס זה זכו בני-החסות ליחס סובלני מצד ואורך רוח, ובענינים הנוגעים ביפור הנפש — אף להבנה וליחס אונשי (ראה פק' קל עמי' 408-399).

למקרא ספר זה, מדרים להיווכת ולהיכר עד כמה היהודים היו שกฎหมาย שלמעלה וראשוניה והליכותם בתקופה שלפניו של מלך קורא עד עתה — עם ואוחזים במחולקת, שנאה וקנאה ואכילת קורא; מכאן, הלאו דיביהם ופרטיהם בסוכותיהם הקטנים, היזלו כספר ווּהוּם להתו לב שופטים ושעים לצד זה או לצד אחר, העטיק את האמאם בדברי ריבותיהם ללא כל פרופוציה של זמן ביחס למפעפים. לא פעם נורש המלך הזה להיכנס לעובי הקורה, לפשר או לפ██וק בענייני נושא תפילה והליכות בבית-הכנסת, או בעניינים אידיאולוגיים כמו בקי כל כך בשפה העברית בין-[המעות] בדיםם שבין אדם להבר. אכן, רוחו של מלך קורא מבחן ההוכחה והחדש, מה חדש ומפתח, ואלול' היהתו מעוגן בטעדות אוננטיות ועומד על קרען מזקה עשי להיחש ביצירה דמיונית.

כל תועדה מוגשת בשלוש צורות: מקור מצולם של כתבי-היד, תעתק מקור עברי באותיות עבריות תורגום עברי מעותם ומודיק להפליא. מי שלא בקי כל כך בשפה העברית בין-[המעות] הענין מהתרגום העברי, והטור השيء [המעות] שבערבית יכול לשמש לו כמורה לערבית... וכי לא יידע את השפה העברית כל עיר, די ללמד את העניינים ברגוגם העברי והארוטו" (מבוא עמי').

דמותו היהודיית של המחבר מהברנו בעל המסמך הנה דמות בעלת יהוד כלתי ויגל בקרוב רבני תימן, אישיות דינמית יוצרת והמעוררת התפלגות והשתוממות אחת. במדינה מוסלמית זידית אוכלת אש-ידית לא היה זה מן הדברים המובנים מלאיהם, שהיהודים ישלחו להדר אל תוך חוכו של המגנון השלטוני ולהשתלח בו, כייע לעממת השפעה לליקויה הדזינה אל מוקדי ההכרעה והסמכות, וליתר דיק, אל המלך עצמו, כפי שצלהה לו ורכו למחברנו רב התושיה. הר' גמליאל הכריר את האמאם בראשונה עוד בילדותו (ראה מבוא), וקורוב לוודאי, שאויה והויה לילות של פגיעה פנימית אל פנים האידיר היא של שעמدة לו לאחר זמן, מעת שהגע לבחורת, לדעת להתחלק בהיכל מלך לא מושג לב, כי יהודים גא וקוף קומה. גילו הצער, ייוס אבותינו, מסחרו

ארוכה של החשדות בדבר קבלת טבות הנאה ומעשים פסולים מצד אנשי "כלבוטק". הנה חלק מני הרשימה: קיבל דירה מחברת "חלמייש" שלא בזכות רפואי גינט, ביצוע עבודה

שלום כהן יצ'ו

פרטית שכלה טבות הנאה, גינויו תחקיר חשיפה על חברת "מצ", העלמתו של חומר תחקيري מארקון, קיבל שkeit מלאה בסוף מהאמ朗ן חים סלזקי ווד ווד.

כתב "כלבוטק" הבטיח להביא פרטים נוספים על גדרה בפעם אחרת — אולם עד היום לא נשמע קולו ולא מלא הבטחו. לעומת זאת, ראש המועצה גדרה ונפה ביזמתו למשרד המונונה על הרשות המקומיות — למשרד הפנים, ובקש שתיעיר בקורס ובדיקה בכל האשומות שהוואנו נגדו בכתבה ה'ניל', ואכן ועדת בקורס מטעם משרד הפנים ישבה בשלשה החלטים, ב'rיה, בדקה, חקרה ודרשה היבט עד שהגיעה לחקר האמת.

או מבאים בזה את מכתב בדיקת מינהל מחוז המרכז במשרד הפנים מיום 28 מרץ 1986 לרשות המועצה שלום כהן.

לבוד ראש המועצה
גדה

אדון נכבד!

הנדון: בקורס במועצה

משדרנו בדק נושא הביקורת שהופיע בתכנית "כלבוטק" ווצ"ב דוח' הקורות. כן קיימים המשדרנו דיוון בנושא ולהלן העורוות:

לעיף א' בדוח' אמרנו נמצא של העובדים נתקלבו בדורר המקובל. יש מקום שהמעוצה תבקש מועדת השרות אישור לגב' יפה שלום גודס יפתח.

באשר לטעיפים ב, ג, ד, ה, ז שבדו"ח פעלת המועוצה על פי הנהלים המקבילים. באשר לטעיף ו' אין מקום להתייחסותنا כאשר הבניה בוצעה בשנת 1976 טרם היורך ראש מעוצה.

ביבו רב בכבוד רב
בד"ש,

המנונה על מוחות המרכז

כלום זהו שרותו הציבורי הנאור, הענייני והמאוזן של צוות "כלבוטק" לדירה, לתושביה העמלים ולעומד בראשה!

הפן الآخر של כלבוטק

מאת יוסף דוחוחהלי

הAWN

המשך מה שקדם
האחרונה משום החשדה מיותרת ומרושעת? שכן משמעתה היא שלום כהן כאלו רפה את מפקח הבניה לשעה קלה! האם זהו סמל ומופת לביקורת sclcs?

תקצר היריעה כאן לפחות כל חזאי האמתה שבכתב "כלבוטק":

בעין סיללת כביש גישה לאולם השמורים ששלל שלום כהן (גם כאן לא צוין מתן נסלל הכביש), שיפור הנוף ע"י שתילת עצים והצבת תאורה, מילוג הכתוב באומו: "מה זה בינוי, שתלנו, סלכנו, הבנו. מה אתה שותף? כן, אתה המועצה המקומית, תקציב צבורי יש לדעת, מכיסו של משלם המסימס".

ומה פסול בכך? אילו אלום השמורים היה שייך לאיש פרטיה אחר, או שלום כהן לא היה בתפקיד ראש מועצה, כלום לא היה זהה מתקפיה של הרשות המקומית לטולול כביש גישה ולשפר את הסביבה כדי שהיה נוח ונעים לאזרחי הרשות? כלום הרשות לא הייתה עשויה זאת מתקציב המועצה המקומית שהוא תקציב צבורי הייש כאן שחזרות? הקיים אילום שמות עמד שלום כהן, נגזה בו אחרת? זאת אין כוונה רעה? בכתבה זו יש חזאי אמיותות המכבר, והרי החצי الآخر המועלם הוא עיקר האמת.

— היה הכתוב מוצא לציין אלו היה הסביבה מזונחת את שלום כהן.

כתב "כלבוטק" מועלם מהתשובה לשאלת: מדוע ולמה זוכה הקובלן שמחוני ברוב מקרים הבניה במושבה, כי הצעתו היו זולות יותר, וכי הוא זוכה גם במכרזים ביישובים אחרים, מוחץ לגדרה. יתר על כן כל התקינים והמסמכים של המועצה פתוחים לביקורת צבירות נאותה, אך הכלובות נמנע מעליין בהם וממשיך בשלו להשוו... מכל האמור לעיל עלות הרובה תמיות ושאלות, ואחת מהן היא: מודיעו תדריך "כלבוטק" על גדרה היה כה תוקפני ומוגני בצוורה כה ברורה וחדה? התשדריך לא ציין אף נקודת אור אחר, הכל שוחר, חושך ואפל, ואפלו מעשים חוייבים תוארו באור שלילי.

אייזה אינטרס בא לשרת את התשדריך הזה:

האמת הצורפה, הצדק, ההגינות והצבור?... ואולם לכותב שורות אלה אין תשובה. אך לאחרונה נתגללה לידי כתבה גדולה שפרסמה בעיתון מוניטין, תחת הכותרת "המלך רפאל", מאת משה ליכטמן, העוסקת בتحقיר על צוות "

"כלבוטק" ועל העומד בראשו: רפי גינט.

אני בטוח שמצותי את התשובה במלואה, אולם הכתבה עצמה מספרת על רפי גינט והסובבים אותו, על התקשרות המנצלת את עצמתה התקשורתיות, בעתו זהה פרטמה רשימה

"תוшиб גדרה והרבה צופים אחרים יזקרו עוד זמן רב, את אותו ערָב שבו ישבו מול המשק הקטן וצפו בתכניות המגמותית, החד-צדדיות והבלתי אחראיות אשר עוררה הרגשה, שכן רוצחים פשוט לעורף את מישחו, וכי כל הדרכים לכך... כשרות!"

בדבromo על מישדר גדרה בתכנית "כלבוטק" ביום ה' בטבת תשמ"ו (17.12.85) יש להציג את השאלה באומרו מטיבך של אותו משורר: מי הוביל את מי: השקר את ההתחסנות או ההתחסנות את השקר?

ל"כלבוטק" זכויות רבות בחשיפת איסדים, קיפוחים ומידה לצד האמת והצדק.קשה לזכור לו חריגים פרט לחיריג של הכתבה המגמותית על גדרה, במלואות מאה לישודה. אין אנו אומרים זאת מכיוון שהיא נוגעת לאנשים או לציבור מעדיה זו או אחרת. גם אנו עמדנו ונעמדו לצד האמת והצדק ללא התחרשות בקשרי מושך. ודוקא בשל כך אנו קובעים הפעם, שי"כלבוטק", בכתבות על גדרה, מעד מעידה קשה שפוגעה בשמו הטוב. אין לנו הסבר לمعدיה זו.

עד במשפטים הראשונים, על פי ניסוחם נוימת אמירותם, מורגשת מגמותיות הגובלות בכוונה מסורתית לעשות חשבונות ואולי אף כוונה רעה? בכתבה זו יש חזאי אמיותות המכבר, והרי החצי الآخر המועלם הוא עיקר האמת.

זהו ביתו הפרטי של ראש המועצה שלום כהן, שimeo לב לבנה היפפה הזה... — הכריז כתוב "כלבוטק". ומה בכך? כלום אסור שביתו של ראש המועצה יהיה יפה? כלום אין הוא אדם הרואין לבית יפה ברמה תרבותית כלשהי וכי צרך הוא לחיות פה שנות חמישים: ציון עובדה זו ובאופן שבה נאמרה בא כהכנה לציון עובדות: בראש המועצה היה כתוב אישום על חריגה בבנייה ועל שימוש במבנה בגודל למוץ'ר, והוא חיוב בדיון והטלת קנס. כל זה אמת ונכון פרט לעלייה המתאמת: מתי ארעו דברים אלה — לפני היהות שלום כהן ראש מועצה או בזמן כהונתו. והרי ההבדל הזה הוא העיקר; שכן אם הדברים התרחשו בעת היותו מכחן בראש המועצה — הרי יש לראות בזה נצלול לרעה מעמד וסמכות. אולם אם דברים אלו ארעו עד לפני היותו ראש המועצה — הרי יש בזה סתם סטייה של ארוח מן השורה, וכמה איזוחים עושים זאת! והוא קיבל את הדין כפי שמתחייב מן החוק.

אנו שואלים את "כלבוטק": היכן ההגינות שאפיניה אתכם? כלום יש קווטוב של ההגינות במשפט זהה: "בעת בקורס שנייה במבנה שעובד למיחסן לא נמצא כבר איש במקום, כדי לפחות התרשם מפקח הבניה"? כלום אין בתוספת

המחבר בחיבורו גם השוואות למקורות אחרים של ספרות הגאנונים, כגון: ספר "הלכות פסוקות", אוצר הגאנונים, וספר המצוות לען.

ספרו של קארה המוחיק כ-400 עמודים ומכלול לחמשה פרקים. המחבר אף הקדים מבוא לחיבור, ובסתור צירף מפתחות ותוכן העניינים באגנית – למגן רוזן קראבו.

בפרקיו הראשונים של הספר מובא תיאורים של ששת כתבי-היד התימניים, שימושו את המחבר בכתיבת חיבורו. תיאור זה כולל את מן כתיבתו של כתה"י ומוקם כתיבתו, פיסוק, ניקוד וכן הערות ופירושים שנכתבו בಗילון. עניין להעיר כאן, אף שמצוים בכתביה יד שיבושים שנפלטו בעיטים של מעתיקים, מ"מ הנוסח בכתביה יד אלו מושובח. די אם נזכיר את דבריו של פרופ' א"ש רוזנטל המנוח על כת"י אנלאו 271¹²: "הו, بلا שום ספק, אחד החשובים ביותר, ולדעתי אף החשוב (!) – ביותר מכל עדרי-הנוסח של מס' פסחים. זה המציג הנאמן ביותר של מסורת 'לישנא אחרינא' של מס' פסחים, שמתאים עם נוסח ר'ח – רבנו חנאנל ונוסחם המקורי של יהורי בבל".¹³

פרק השני עניינו הכתיב וסימני הnikud. הנקודים המצוויים בכתביה יד התימניים לבלי – מעתים ביחס. נקבעו בעיקר מובאות מן המקרא או חיבוט אחרות באורה ספרואדי¹⁴, אך שכן הניקוד מחזק דפים שלמים באורה רציף. ומכאן חשיבותו הרובה של התיאור המפורט של דרכי הכתיב¹⁵ הנוגאות בכתביה יד – שנתפרטו בפרק זה. בניקודם, יש שנתפכוונו המנוקדים להזהיר את הקורא מפני הבנה והשבע-עשרה. קווי ייחודי בתוכמי הכתיב, ההגייה (המשתקפים בעיר בnikud החלקי) והצורה – המשוקעים בכתביה יד אלה, מצביעים על מסורת לשוני – שבבל היה מפני קריית מתי" = מבייטם.

פרק השלישי שעניינו "תורת ההגה", דן המחבר בצורה מקיפה בעיצורים ובחנווות. אצ"ל, שפרק זה, כספרים אחרים, ממצאין, כללו ומסקנותיו של המחבר מאוששים על כל צעד ושלל בדוגמאות מרובות. העיצורים בטקסט וקריאת מוטעית של תיבת המזיהה בטפלינו. המדבר בעיקר בתיבות הומוגניות של פון: מתי" = מתי". כאן רצה המנכד להזהיר מפני קריית מתי" = מבייטם.

פרק הרביעי של כתביה יד התימניים. כאן: "צוצרתא" = חצוצרתא¹⁶ [= חצוצרה]. התנוועות אף הן נידונות כאמור בפרק זה. המחבר מצביע על חילופי תנועות בקטיגוריות שונות. כגון: חילופי אָרְיָה/חירך בצורות העבר של בנין פעול במשמעות "קטיל": "גַּחֲנִין – קְדִים". עוד בפרק זה, על מעתיק תנועות, נשילת תנועות סופיות, הברה מעבר, הטעה וודר.

12. כת"י זה, שמצוויות בו המסתכו פסחים וומא,

הוא אחד מכתבי-היד המשמשים את אנה בעבודתו.

13. הברים מוצוטים ממכבבו של א"ש רוזנטל המנוח, לפרופ' מורג יבל"ח. ראה מורג, על רקעה של מסורת הארכאית הפלתית..., ספר גוטstein, מחקרים נוספים וגניהו, ע' 150 בסוף העירה.

14. בקרים ורים, מסורת ההגייה המשתקפת במקודם היא חוץ-צניענית ובירוחם מסורת ערבית.

15. כגון השימוש באמות הקריאת וכחיבת העיצורים.

16. לפניו דוגמא של נשילת העזרה הלועית – ח.

הארמית הפלית עפ"י בתבייד תימניים*

מאת צמח קיסר

המושך, השפיעה על ידיעת הארמית והפהה אותה למשמעותה בפיהם, עד ש"אין לך אף עדשה אחת שהארמית היתה מעוגנת בחברותה כמו בעדרת יהודי תימן".¹ אך לחיבורה של מסורת יהודית תימן פן נוספת: העברתו של נוסח מקודם, בשונה מספרי המקרא אין לא"ב מדויק. מספר כתבי-היד ששדרו נמצינו למדדים, שהנוסח שביהם – חומרם של תוכנות קדומות טבוע בו.

אמור מעתה, חיבורה של מסורת הארץ – אצל בני תימן – שני צידים לה. מחד – מסורת הקראיה המעלוה שביפויים, ומנגד – העברתו של נוסח מהמן ומדוייק.

אם שනתרסמו ספרי דקדוק² ומאמרים אחדים,³ לא זכינו עדין בספר דקדוק ממצה, או תיאור מكيف ראיו לשם של הארץ⁴. מבחינה זו, "חיבורו של ד"ר יהיאל קארה בא למלא חסרן בידיעתו את הארכאית של התלמוד הפלית והשל סורתה הגאנונית".⁵

במחקרנו נשען ד"ק קארה על ששה כתבי-היד תימניים – גדולים ביחס – של תלמידו הפלית, שנעתקו בתימן במאות השש-עשרה הפלית, שנעתקו בתימן במאות השש-עשרה והשבע-עשרה. קווי ייחודי בתוכמי הכתיב, ההגייה (המשתקפים בעיר בnikud החלקי) והצורה – המשוקעים בכתביה יד אלה, מצביעים על מסורת לשוני – שבבל היה מכך. מסקפת ארכאית הנראית קרויה... לארכאית שנגאה בישיבותם בכל בתקופת הגאנונים ושהועברה מכל לתימן... ו מבחינות מסוימות דינה של מסורת היה זאת כדי כתבייד מנקדים של התלמוד הפלית.⁶ (ההדגשה שלי – צ"ק)

מסורת הקריאת מוסורת הקריאת שבחה...

רבים מבני תימן, בקיאות זו בא להם בוכחות הלימוד בתלמוד הפלית;⁷ הלימוד ב"עין-יעקב" כל יום, בעיקר אחרי תפילה עברית הקריאת ב"מדרש גדול", שבו משובצים, כידוע, קטיעים מן התלמוד הפלית. גם קריית פרק מפרק "מנורת המאור"⁸ מדי שבחת אחרי תפילה

* יהיאל קארה, כתבי-היד התימניים של התלמוד הפלית מחקרים בלשון הארמית: הכתיב, תורה ההגה והפועל [= עדשה ולשון יי'], מפעל מסורת הלשון של עדות ישראלי, שבימי נשלמה והולכת מלאת ניקוד.

1. נציגין כאן, שבימי נשלמה והולכת מלאת ניקוד התלמוד עפ"י שתי מסורות. דרב יוסף עמד-הילוי ניקוד עפ"י מסורת תימן-צנעא. ניקוד זה השיבו מורה, וכבר גמור עליו את החלל מלומדים וחוקרים. הניקוד השני הוא ניקודו של הרבה ערך שיטינולץ, בתמלודו המבוואר, ונראה שניקוד זה משקף את היגיון הארכאית הפלית כפי שנגאה בישיבות אשכנז. ואצ"ל שהוא רוחן מלשך הגאנונים ואסף ביאר, רוחן שיטינולץ, בתמלודו רוחן מילשך הגאנונים ואסף ביאר, רוחן שיטינולץ, בתמלודו – אין אנו מספקין.

2. גדור חוקר לשונם של בני תימן. לנען⁹, כל מחקר שענינו לשונם של בני תימן שאינו נהנה על מחקרו של מרוג – אי אפשר לו שיעמדו.

3. הארכאית הפלית במסורת של יהורי תימן, תרכיבן ל(תשכ"א), ע' 120.

4. לא במידה שווה בכל גלילות תימן, הן מבחינת עצם הלימוד בתלמוד והן מבחינת עמקות הלימוד.

5. לר' יצחק אברהם.

בתחיה נולדה בשכונת משכנות בעיר הקורדים, ירושלים. כאן בשכונה גדולה ופרחה והפיצה קרני-אורה בקרבת בתו השכונה, קרויה ובני משפחתה. עקב נסיבות שונות נאלצה משפחתה לצעזאת את ירושלים ולהתגורר בתל-אביב. כאן נשאה לבעל נעריה, שלמה שאער, שהיתה לו עוזרungan בכל הנתקדש של המושג הזה. היא ילדה לו של בנות ובן. והנה לאחר שילדה חמיש בנות נגלה לה זקעה, אביה אמרה בחולם, וגילה לה שעמידה היא לילדת בן זכר, ואף צוה עליה לקרוא את הבן הזה על שם. את דבר החולם והתגשומו היא נגהה בספר ברgesch להחת משם. החלום הזה הוא החוויה הגדולה ביותר בחייה. הבן הזה נושא את השם חיים על שם רבי חיים הכהן, שהוא תלמיד חכמים, מופלג בתורה ובאהבת השם.

כאמור, היא התגוררה בכרם התימנים. ואולם לפני עשרים ושלש שנים נאלצה לעבר ל扎根 תל-אביב ולהתגורר שם, והוא עשה זאת מתוך צער, שכן אוירית הקודש של שבת ועודין מהודדות ברוחותינו הזרים של הכרם, שעוד לאחרה אליה השתחוו הרודוד והיריקה של התרבות הקלוקלת שהשתחיתה כל הלקה טוביה.

ביום השלישי לפטירתה ייחדי את הדבר בעיקר על דמותה של האשה בעם ישראל. כאב טפוס, כמייבט הטפוס נזכה לנגד עיני דמות דזוקנה התהוו. קשה מאר לשוכת דמות נפלאה צואת, שהיתה תפארת האדים בחיה. זה סוג של נשים שננו את בית ישראל. נשים שלא חפשו את הנאות העולם הזה, שלא בקשו מותרות, שראו בחיים ממשימה לאומית, כאמור למתורה קיומית עליהנה של כלל העם וכאמץ למתורה קיומית עליהנה של כל העם ולא כיושת אונוכית שתתכלתה הכליל העולם הזה כשיהם ריקם מתוכן אמתי של חייהם מלאים ונקדושים בקדושת העבר והעתיד. תהא נפשה צורורה בצדור החיים זכרה לתחיה.

יוסף. דorthodox hallo

לידידי היקר

שלמה שאער יצ"ו

שורויים אנו בצעיר עמו

על מות רעיתך בתיה ז"ל

שולקה מעמך בטרם עת

חזק ואמן !

פנחס אביזמר (חולון)

לחברנו היקר

שלמה שאער ובני משפחתו

לבנו דווי לאבלכם על מות

הרעה והאם בתיה ז"ל

נקחה מאתכם ומעמנו והיא

במייבט כוחה ואונה

חבל על דאבדין ולא משתכחין

בנחמת ציון וירושלים תנוחמו

אפיקים

וְאַת עֲלֵית עַל פּוֹלָנָה

זה לא כבר הובאה לבית עלמה האשנה הצדנית בתיה בת ר' עוזן דוחוח-הלווי ובניה בת הרב חיים הכהן זצ"ל, רعيתו של חברנו היקר שלמה שאער יבל"א. נהוג ומקובל גם דצוי ומכוון מכוון פסיקתם של חז"ל לבכורה ולהספיד על אנשים כשרים וטהורים. ואני במידת יכולתי עשתי זאת פעמים רבות מעיל דפי אפיקים.

בתיה שאער ז"

ואולם הפעם אני ממש חרד ונרתע, ממש מתבלט איך לעשות זאת. החשש שלי מפני השגרה. מושם שדרמות יקרה זאת עם כל ה- תארים שאפשר להקיפה בהם הנם שגורתיים. מושם כך נרתע אני בפני הכוורת הזה לכתוב על בתיה, רعيתו של ר' שלמה שאער. היא הייתה דמות אשה צדקנית, לא רק מעצם חנפה, אלא מעצם טבעה ו-zAהה, מעצם הרשיות של נשמהה. בנות ישראל שהחכמים כתבו על דבריו ובין שאנום בני בשלוש המdots הנעלות: רחמנויות, בישניות וגומולות חסדים. שלוש המdots הללו היו מורשות ומשובצות במארג היה הקודושים והטהור רים של בתיה שאער. היו בה חום וחמיות יוושר מושלבים עם חמתם החיים. היא אהבה את הבריות, בין שהיאبني בברית ובין שאנום בני ברית, חננה אותנו וסלקה לכל שגונותיהם.

מי שרוצה לדעת ולהכיר איך נקלטו עולי תימן בארץ, מי היו הקולטים ומה היו רקייע הקליטה ואיך הופעלה הקרייע הזאת שמה קליטה. מי שרוצה לדעת את הדבר הזה, שהיה קיומי ביחסו בששית ציון על אדמות אבות ימ'א בכתיה שאער את המופת המובהק ביותר.

לא אשכח לעולם, שבועלתי ארץ "על כנפי נשרים" ואני נער, שרווי הימי במכוכה, יatom מאוב ומובלבל וכוכח המציגות החדשנה, שלא ידעתי את המבנה שלה ואת הכוחות הפוליטיים הפוועלים בה, מבלה יכולת למצוא את עצמי בה ליום המחרת. והנה האשנה הזאת מהקה במחיה את החששות והפחדים מפני הבלתי מודע. אמה, בניה הצדקת והיא, פתחו לנו את שעריך ביהם, חזקו ואמצו את ידינו ולפתח, בזוכותם של נשים אלה שהשנו שהכל פשוט וכורור שאחננו בתוך עמננו על אדמות ארצנו.

פרק הרבי עניינו תוצרת הפעול. כגון תחיליות וסופיות הגופים בנתינת הזמן של השינויים הקיימים, הטיפוסים השונים של צורות הבניינן של משקל פועל (קטיל; שקל; יתיב), טיפוסי צורות המקור, הכנאים החברים לפועל ועוד.

פרק החמישי הוא, נספח לנטיית הפעול. בפרק זה מצוי מדגם של צורות הפעול לטיפוסיהן השונים, שנודנו מהחבר בכוכבי היר. העדר הניקוד ברכובן של הצורות, העמיד בפני המחבר קשיים כמוין צורות הפעול. אך המחבר נתגבר אף על קושי בעזרת אמצעים אחדים: שימוש באמות הקרה; שימוש בל Gehagim ואחרים של הארכית; שיקולים דקדוקיים והסתירות במסורות הקרה של בני תימן בימי. דוגמאות לרובן הגזרות השונות הובאו בפרק זה, כגון מן הפעול השלם, מן הנחים, החטרים, הכהולים והמורכבים. כמו מגדם מנטחים של פעלים אחדים, כגון "סלק", "חיה" ועוד.

המורם מדברינו, ספרו של קארא מהוועה תרומה חשובה לארכית הבעלית.¹⁷ בעבודת האיסוף השקדנית, במין החומר ובניתה השקול, העמיד המחבר מחקר שחוועלתו מושבה לחוקרים ולמתעניינים בארכית הבעלית ובמ- סורתה של תימן. ועל אף שפע הפרטים והדוגמאות המצוויות בחיבור, משביל קארא להציג תמונה בהירה ונירה.

לפינו תהנה השובה בתולדות חקר הארכית הבעלית בכלל והארמית הבעלית-תימנית בפרט. מחקר זה הוא בבחינות צעד נוסף, להשלמתם של תחומיים שלא נחקו בכתבי היר התימניים של הארכית הבעלית, כגון: תצורות השם, מיליות, תחביר וודע, שאולי יראו אור, בס"ד, עיי' בערך החיבור — ד"ר יהיאל קארא.

אין ספק, כי ספר זה המוגש לקורא, יתרום להפרת ספרותה של יהדות תימן וייעודו התעניינות מרובה בחקר לשונה ומורשתה הרוחנית.

17. עברודה זו זיכתה את המחבר בטור "זרקתו לפילוסופיה".

ראש העיר יבנה

מאיר שטרית יצ"ו

לחברי המועצה

ולתושבי העיר

שאו נא את אהולי וברכותי האנמים

עם היהות **יבנה** לעיר ואם בישראל

הרבה عمل ויגעה השקעות בזו העיר

אך עוד הרבה הדרך לפניכם

אל תצפו לשבת על זר הדפים

כי הרים קשים בחו"ז ובפנים

עמדו הכן על המשמר

ותזכו לברכך על המוגמר

וראו עיניים את זאת העיר

שראייטה מצער

וכיוס חפה יעתה חן זוקר

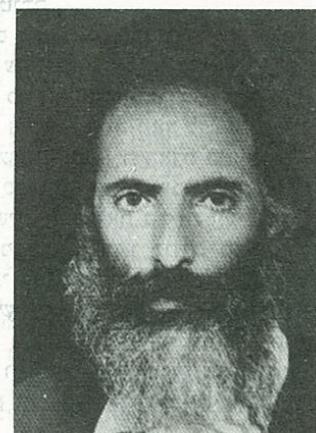
ולנכחה ישעשעו ז肯 ונער

שלום כהן

ראש המועצה המקומית גדרה

רב יחיא קאפק ז"ל

וזיגון על שנלקח מעמה אחד מבניה-לומדיה מפיו אורה הזק והטהרה. אכן מדורו של רבו רבנו הרב יחיא בן משה קאפק את דמותו של רבנו הרב יחיא בן משה קאפק בז' ע"א. הרב היה אהוב ומקובל על הכריות בשל תכונתו הנעלמת: אצילות ונונה מזה, טוב לב ולמטה" (ברכות יז). מאמר זה הולם להפליא ובגוניה הרוחנית: חכם, גדול בתורה ובנושאה, שנון וחירף המנתה עניינים ודברים באיזמל בקורתו השכלית החודה הבחירה לפניו במאזני ההגין הצרוף. הרב היה איש לוחם, אמץ ונאמן, שהגן על בני עמו מפני מלכים ורוזנים. הוא נשא את יהודתו בזקיפות קומה כשהוא נושא בחוכמו את גאון ווחם של נביי ישראל הגדולים. בארץ תימן היה מקובל על בני עמו ועל הגויים כאחד ושמו הטוב הילך לפניו כגדול בתורה ובמעשה. אישיותו הקורנת גודלה וסמכות הנחילה לצאן מרעתו יוארה שמים, אהבה לתורה, לנושאה ולערכיה הקדושים והיא שהטיבעה את חותמה על חייה של הקלה שבתוכה חי ופעל בארץ ובחוץ לארץ.

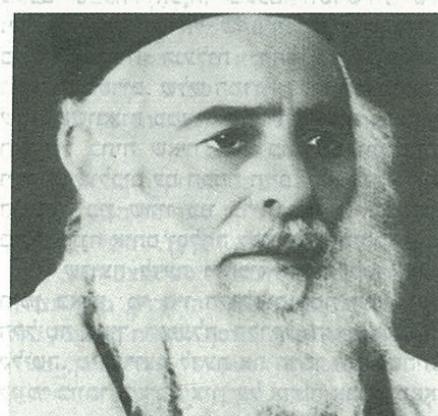

"עז-חיים" —

לזכר חיים מדלהה ז"ל

ביום ד' בניסן ש"ז התקיים טקס זיכרנה לזכרו של ר' חיים מדלהה ז"ל בבית הספר לשעבר "מוריה" (למרובה הצער של רוב תושבי שעריים נמחק משום מה השם "מוריה" מעלה בית הספר החדש שהוקם ברוחב הרוב מדרארה-הלי בשעריים). בטקס הוסב שמו של להנצחת שמו ופעלו של המנוח ר' חיים מדלהה.

מעמד ההנצחה היה מכובד מאד ונכח בו קהל רב, אישים רבים וחוובים, בהם הרב קוק, רבה של וחובות, הרב נתן שרעבי, רב השכונות, ראש העיר הרמן, נציג משרדים התחנן, מנהלת בית הספר, מורים ואישים אחרים. כל הנואמים העלו קויים לדמותו המופלאה של האיש — רבת המעש והעשה. כן עמדו הדוברים על מדרותיו הנעלמות ותכונתו הייחודית שנותגו באישיותו רבת האנפין. ר' חיים התensus בכל נפשו ומואדו לעוזרת הזולת,

אני אישית, כמו רבים כמו נמי, הסתוּפָנו בצלו של הרוב, למדנו במחיצתו ושאנו מים חיים מבאר חכמתו. תמיד ראיונו הוגה בתורה ובפרשיה, רכון על דפי התלמוד ועל ספריו של רבנו הרמב"ם, וזאת כדי לחזור ולדרוש ולדרות את מקורות פסקיו של "הנשֶר הגדול". תמצית חייו ונשمت אפו היו דברי בעל "החזקת החזקה". הוא התעמק בספריו ההגות של רבנו בדורותיו, ואנו שמחה לנו רבו ר' חיים גאון "אמונות ודעות", "מורה נבוכים" להרמב"ם, "חובות הלכבות" לרבנו חיין בן בקרודה, "הכורי" לרבנו יהודה הלוי ועוד ועוד.

כהה היה האיש. כל עמלו — בתרורו ובכ

חכמה. הוא היה לפיד אש שהAIR את התורה

לתלמידיו ולשומعي לחקו באורו הגדל של ה-

חכמי התלמוד ובמיוחד באורו הגדל של ה-

רמב"ם. השפעתו הרוחנית של הרמב"ם הייתה

גדולה ומכרעת בלמודיו והיא הייתה חלק בלתי

נפרד מஹוטו הרוחנית. לא פעם בשמענו לך

תורה מפיו היינו חשים ומרגשים את רוחו

הגדולה של הרמב"ם מרוחפת עליו ועל תלמידיו.

תוrho של הרמב"ם הייתה נר לרגליו ואור

לנחתיבות חייו. התורה מצאה לה קן נאמן

בשםנו הכהה והטהורה והיא עתה עטופה צער

מראשוינה וממניחי היסוד לבית הספר "מוריה", תלמוד תורה לתלמידים (שהושב על שמו – "עז-חיים"). הוא היה תמן נלהב בלומדי תורה ומקימיה ועשה הרבה למען בית הספר "מוריה". העניק לבני עניים שמחה ואושר בקנותו להם ספרים מכפסו כדי שם יוכלו למדוד תורה כיთר תלמידי בית הספר.

רבי חיים מדרלה היה ירא שמים ובבעל תודעה יהודית שרשית לאומית. חוטר מגוץ המכבים אשר كانوا לעמו ולארצו בערה כאשר בעצמותיו. בינו שמש מהסה פעלים-לחומים המחרחות גם מבני ביתו היו פעלים-לחומים לעמם וארצם משלtron ז. אשתו הצדקת סעדיה ז"ל עורה לידי בפעילותו הצבורית והיא גם כן היתה פעילה במחתרת.

במשך כל מי חייו נ שא על שכמו, באחבה ובמסירות, את עול בני עמו, טרם ומשאמ והצלחה האירה לו פנים בכל משימה ואתגר שנצברו לפני. ר' חיים היה בעל סמכות מוסרית המקובל על בניו. במאור פנים, בטוב לב ונינה הנגיג את בני עדתו בשכונותיה של הרחובות. פועל ומעשי הטוביים ראוים הם לשמש לנו לאות ולמופת בפעילותנו הצבורית ולאורם נהלך נגורות. אהרן פטישי

רב צדוק יצורי ז"ל

בכואיל כתוב על הרה"ג צדוק יצורי ז"ל יש אני רעדת לא רק בנפש וברגש אלא ממש תחרושה גופנית בידים.

זה היה אדם שהצטייר לפניינו כעין הר גבו, המאיר על כל סביבתו, ופתח נערך ההר הזה. וזהו הרץ הרגהשה ממשית עד כדי כאב.

רב צדוק יצורי היה אגדה למן ראיית נעוריו ועד לסיום חייו הקדושים. הוא נשא בהוויתו מטען כביר של כוחות ורצונות עזים. הרב שהיה גדול בתורה ובמושואה היה גם ידען מופלג בחוק המוסלמי, והוא מונה ע"י האمام למושל אחד מהחוות הביעיתים בחימן. לשם כך פקד עליו האمام להסתיר את יהודתו. ואולם עם התעורותו באחטו מחוז נודעה גם יהודתו, ובני השבטים לא ורק שלא נגעו יהודוי מושל עליהם, אלא ראו בךך מקור גאותה, לאמר: רק לנו יש מושל שופט יהודי.

רב יצורי היה משוחרר מחונן ומרתגם מעולה. כתב ידו ממש היה אמנוני. ספר תולדותיו כSİכת א"ה היה לא ספק אחד הספרים המסייעים במתחמים העיליתים שבו.

רב יצורי היה מהחונן בכושר מנהיגות וקסם אישי, הופיעו היתה מרשימה. בראשית דרכו בארץ נכנס לעכודה צבורית, אבל לאחר מכך הוא נסוג ונסתగר מסיבה פשוטה, שהוא אמירה לא פעם: "מאד מאד וציזי לפונל בקרוב הצעיר, אבל איני מסוגל להתחמוד עם המפלגות הקימות על רמיות וכובעים". הוא שקע בתוך עולמו הפנימי והמשפחתי, כשהוא מוקף בנים ובנות מלאים אהבה וחבה אליו שהנעימו את חייו עלי אדמות.

תאה נפשו צורוה לצורך החיים.
רצון הלוי

אבא עולה לארץ ישראל

בלפור חקק

אָבָא עֹלֶה לְאָרֶץ יִשְׂרָאֵל.
כָּאַרְיָעָה אֲבִי, בְּעֻזָּא מִבְּכָל.
קָם וְאָמַרְתָּ:

"אָנָּי עֹזָרָא בֶן מַוְדָּר בֶּן רְפָאֵל
גַּנְצָר לְאַמְּוֹרָאִים וְלְגַאנְזָן בְּכָל."
וּבְהַקָּא עֹלֶה לְלָא פְּתַשְׁגָּן הַמְּלָךְ
לְאָרֶצָו עֹלֶה לְהִיוֹת בָּהַ הַלָּךְ.

הַגָּהּ זֶה הַשִּׁיר שְׁרָצִיתִי לְשִׁיר
בְּבָנָן וְכָעֵד.

זֶה הַשִּׁיר עַל אֲבִי שְׁעָלָה
וּבְן לִילָה שְׁבָן בְּאַקְלָל מוֹעֵד.

אָסְמָה אֲשִׁיר בְּבָנָן
אֲשִׁיר עַל אָבָן

בֶן לִילָה הַיָּה לְאַחַל
נְסָעָה יְתּוֹךְן.

אָקְרָא קָרְיָא אָנָאָק נְאָקָה
אָקְרָעָא קָרְיָעָה אָצְעָק צָעָקָה.

לֹא אָמָר שִׁירָה
שְׁמַזְמָן זָמָן שְׁבִירָה.

אָבָא עֹלֶה לְאָרֶץ יִשְׂרָאֵל.
בְּגַאנְזָן עֹלֶה. כְּעֻזָּא מִבְּכָל.

וּבְאָהָא אוֹ קָרְוִית הַקָּשָׁה
הַסְּיעָה עַקְרָה כָּל פְּרָמְלִיאָו
בְּרַעַשׁ בְּתַנוֹּוחָה.

כְּגַדְמִים, כְּגַזְעִים כְּרוֹתִים טְשָׁוָה
אוֹצְרוֹתִוּ פְּטוֹפָה.

וּבְלִילָה יָשָׁב לְאָוֹר הַגָּר
לְאָסְף תְּגִיצּוֹת

תָּקָון אֲקָלָו
פְּקָוָן חִצּוֹת

הַתְּפִלָּל פְּטִילָה הַאֲרָאִי הַקְּדוֹרֶשׁ
קָרְעָא קָרְיָעָה בְּגַאנְזָן

שְׁרַחְבָּנוּ
פְּמַעְבָּרָה
כָּאַבְלִי צִיּוֹן.

תגלית חדשה ומפתחה

נמצא, בידי אחד מימייצאי תימן תכלאל חשוב כתביב עד עתיד יומין – סדרו תפלה לכל ימות השנה, כולל תנים ומוועדים, לפי נוסח בלדי קדמון, בנקדוד עליון, בכתב יפה וברור, שנכתב בידי מושרינו הדגול ר' שלם שבאי זיע'א בשנת אתתקס'ו לשטרי, הת'י לייצורה. תכלאל זה עומד להופיע ביוםים הקרובים במחודשת צלום מהודרת בשני כרכים ע"י אגדות "עודד".

פרטים נוספים במערכת "אפיקים".

נחמה הצטיינה בפקחות פשוטה של אישיות בעליה עמוק וחכמת חיים, בעלת טעם וטובת שכל, מדות טובות, דרך ארץ וסגולות אישיות נדירות. מחוק רושת פניה גְּרָרִים היו טוב הלב ואהבת האדם. היא נעה את חייה וחיה משפחתה מתוך בינה ויראת כבוד כלפי אישת אהובה. היה לה קסם אישי מיוחד במינו. בהיכיר אותה מיד אתה מזהה אותה עם איזו אחותו, או עם איזו נפש הקרויה אליך, אל משפחתך.

נחמה נולדה בשעריים בצל פרדסים וכרכימים על אדמות אבותה, אך בתוך אורייה יהודית שרשית, והיא נשאה נאמנה לאותם שוכתיה הקדושים עתיקי יומין של אבותה וסוכותיה הקדושים והטהורים. כל התמורות החברתיות והתרבות היהות השליליות שהתחוללו בשעריים נתנו נחמה על סלע איתן אשר ממנו פכו מים חיים, זכים וטהורים של מורשת אבותה ותרבות אבותה. הנגן העתיק והחכם של מושת אבותה נתמוג בעצם יהודית הירושית השורשית שתפארת מלכות ישראל הקדומה היה נסרך לעילו. משליח החכמה שמנה מפי אבותה ואמותה עצובו את ישותה והבטיבו את חותם בנפש הרוכה והעוגנה את הטוב והנעלה של האדם היהודי הראשי. היה לה מאגר פנימי, למורשת אבות וולעריכה הרוחנית הגודלים. חלפה שנה וקשה לנו להאמין שפסקו וחדלו חי תפארת אלה של נחמה, הרעה הזוכה, הברוה והטהורה.

ידי ונרה ברוך ומתה נפשה צורחה בצרור הטוב והנעלה של תרבותנו המתחרשת במולדות האבות.

יוסף דוחוח-הלווי

מִמְּלָאָה לְבָבָה

לבית הספר הממלכתי-הדתי
"אור השדוון" במושב תנובות
להנהלה, למורים ולמחנכים –

שאו ברכה מלאה הלב והנפש

לרגל קבלכם פורס החנוך תשמ"ו מטעם משרד החינוך והתרבות.

פרס זה הוועק לכמ"ל על פעילותם המבוימת שיצירה מוסד המתחבב על הילדים ועל ההורם אחד.

בית ספרכם הפך מוקד חנוכי ולמודי לבקרים של צעדי מורים והורים מבתיהם ספר שוניים. שיטת ההוראה הפעلتנית אשר הנהגתם בבית ספרכם וכן המאמץ הרב והמסירות אשר השקעתם בעבודתכם נתנו את פרים והעלו את רמת ההשגים של תלמידי בית הספר.

הויסיטו תורה, חכמה ודעת ובית ספרכם יהווה נקודת אור שתאיר את ערכיה החונוכיים של מורות אבותיכם הקדושים והטהורים. ימשך בית ספרכם לשמש מקור הרשאה חנוכית לתבי ספר רבים במדינתה. היי ברוכים, וירבו מורים ומחנכים ממוקמים בישראל – כה לך!

אפיקים

אשת חיל מי ימצא

דרש רבינו עקיבא: בשבר נשים צדקניות, שהיו באוטו דור, נגלו אבותינו מצרים... וכתנגלה הקב"ה על הים הם היכירוהו תחלה. דבריו של רבינו עקיבא הם בעלי ממשות عمוקה והם מדמיינים אותנו עד עצם היום הזה, והלא משה ואהרן הם הם אשר גלו את ישראל מצרים.

מדובר מצינו האגדה היפה הזאת שרק בזכות נשים צדקניות נגלו אבותינו מצרים? האשה העבריה מזו גלות מצרים ועד הנה, בכל הדורות, היא היא הכוח העצום, האדריר המשמר את העם ודוגג להמשך קומו. קשה מאד למצוא דוגמה ומופת בקרב עמים אחרים שניין להשותה לדמותה של האשה העבריה.

אומר אני דברים אלה לזכר דמותה המורפלאה של נחמה, רעיתו של דידיד נפשנו אייר מדא-הלווי, שנעקרה מעמננו ללא עת. נחמה כשםה כן היא רעה נאם אהובה. היא הייתה רעיה נאמנה ומוסורה לבעלת ואם רבת הרשאה ליווצאי חלציה וידידה חביבה לשכנותיה, לקרו-ביה וכלל מי שבא בצל קורתה לטול עצמה.

המנוחה נחמה ע"ה

נחמה הייתה מאותן דמויות שחכמוני זכרונו לברכה אמרו עליהן: חבל על דאבדין ולא משתכחין. חכמוני הכריזו ואמרו: אין אש מהה אל לא בעלה... אבל גם נגורה גורה על המת שיתכחח מן הלב, ולא אמרו חכמוני אלא בסתם אדם. ואלו על אש הסודה וצדקה נחמה אינה משתכחת מן הלב. אין כאן שום סתרה בדברי חז"ל, אלא משחו מעין הבעת ניחומים לכל מי שקשה לו לשכוח את يكنו ואהוב נפשו. והאמת היא שאני אשר הכרתיה קשה לי להשלים עם העובדה הקשה שנחמה אינה עוד עמננו. ואם חש אני את התחוישה הזאת על אחת כמה וכמה ידידינו היקר יair, שרעיתו היהת לו לפיד שהAIR את חייו, שהAIR את מעשיו ופעלותו הספרותית. ואולם מובטחני שידידינו יair הוא אדם חזק, נבון וצולע דעת. מאמין אני באמונה שלמה שסגולותיו יסודרו לעמוד כנגד המציאות, שוגם במצבות זו ונדרה ממנה נחמה שלו תרתי ממשם.

השלמה

שלם היא חברת ממשלחת, הפעלתה במסגרת מערכת הביטחון.

שלם הוקמה למען החיל בשדה, ולמען בני-משפחתו בעורף הארץ. מטרת החברה לשרת את אנשי כוחות הביטחון ואת בני-ביהם בכל רחבי הארץ - בימי שלום ובעתות חרום.

שלם מעמידה לשירות אנשי כוחות הביטחון - במחנות, בעירים, בבסיסים, בעיירות-הפיתוח, בריכוזי-הכוח ובצמחי-הדריכים - מיתקנים רבים ומגוונים: שקיימות (קנטינות) מרכזיות, שקיימות יחידתיות, שקיימות ניידות, מזנונים, חלביים, סטייקיות, מסעדות, מטבחים מרכזיים, מחסני-ሞצרם ועשרות חנויות רב-מחלקות.

שלם מפעילה, בעות חרום, יחידות ורשת מסועפת של מיתקנים שדה לשירות הלוחמים בקוים הקדמיים.

שלם מפעילה מגדניה מרכזית ומפעל ענק לעיבוד מוצרי בשר ונקניק.

שלם מפעילה מערכת שירותים ענפה עבור משפחות אנשי צבא-הקבוצה.

שלם מפעילה שירותי הארחה.

שלם מוציא לאור את "חדשנות שלם" - מדריך הקניות והצרכנות מס' 1 בישראל.

שלם היא באופיה חברת מסחרית-ציבורית, ומניותיה הן בידי המדינה. מועצת המנהלים של החברה מתחננת ע"י שר הביטחון ושר האוצר. חברי המועצה הם נציגי משרד הביטחון, המטה הכללי של צה"ל, משרד האוצר, מטה משטרת-ישראל, נציגי ציבור ומנכ"ל החברה.

שלם מנהלת מדיניות שיווק, שmagמתה לסייע לאיזון התקציב המשפחתי של לקוחותיה. הרשות משתמשת להעbir ללקוחותיה את מרבית ההנחות וההוזלות, במסגרת מבצעי השיווק.

שלם היא חברת רווחית ואינה מסובסdet. רווחי החברה מושקעים בשיפור השירותים, הקמת מיתקנים חדשים, הרחבתם ופיתוחם.

שלם דשת א'

ארגוני איכות אדיבות